MERIDIANE

JAKOB WASSERMANN

ÎN APĂRAREA JUNKERULUI ERNST

EDITURA DE STAT
PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

JAKOB WASSERMANN * JUNKER ERNST

Lei 2,50

Meridiane

JAKOB WASSERMANN

ÎN APĂRAREA JUNKERULUI ERNST

în romînește de Rose Hefter

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Jakob Wassermann

DER AUFRUHR
UM DEN JUNKER ERNST

Verlag Volk und Welt
Berlin 1955

Povestită
fiului meu
Karl Ulrich

Jakob Wassermann (1873—1934) *și-a desăvîrșit formația literară într-o epocă de mari frămîntări în viața Germaniei — frămîntări ce au culminat cu ascensiunea hitlerismului și a autodafeurilor literare.*

Vlăstar al unei familii din mica burghezie, el a rupt de timpuriu legătura cu un mediu dominat de concepții de viață meschine, care îi înăbușeau orice elanuri.

Rînd pe rînd, librar, secretar al scriitorului Ernst von Wolzogen, redactor la revista Simplicissimus *din München, Jakob Wassermann își lărgește neîncetat cadrul preocupărilor literare și își face debutul ca romancier și eseist. În primii ani ai secolului nostru, el se bucură de reputația unui scriitor consacrat. Heinrich*

Mann îl consideră drept un romantic, care știe să pătrundă „complicațiile minunate ale vieții".

În romanele sale psihologice — elogiate de toți contemporanii săi și traduse în foarte multe țări — se remarcă influența marelui scriitor Dostoievski.

Din numărul imens de opere literare ale acestui fecund povestitor, eseist și romancier — a scris 32 de romane — vom cita, ca cele mai cunoscute: Melusina; Povestea tinerei Renate Fuchs; Caspar Hauser; Cazul Mauritius; Etzel Andergast; A treia existență a lui Joseph Kerkhoven; Cele trei vîrste ale tînărului Oberlin; Aurul din Caxamalca — *precum și interesantele sale studii și portrete literare.*

Ultimii ani ai vieții sale i-a petrecut la Alt-Aussee, în Austria.

Povestirea În apărarea junkerului Ernst *constituie o impresionantă evocare a unei epoci de cumplită teroare religioasă, care a înscris pagini sumbre în istoria Germaniei.*

I

Într-o după-amiază de aprilie, în al treilea an al păstoririi sale, episcopul Philipp Adolf de Würzburg primi vestea printr-o ştafetă călare, că soţia fratelui său, baroneasa Theodata de Ehrenberg, a sosit în duminеca Paştelui la castelul Ehrenberg. Era o veste neaşteptată, baroneasa fiind socotită vreme de opt ani ca şi dispărută. Soţul ei, fratele episcopului, nobil şambelan la curtea împărătească de la Praga, fusese ucis de un oarecare baron Wrbna, într-un duel, în anul morţii împăratului Mathias, şi nu rămăsese de pe urma lui decît o pungă de galbeni găsită în buzunarul său, iar în afară de aceasta, datorii peste datorii, pentru stingerea cărora se făcuse rugăminte la Philipp Adolf, pe atunci numai abate de Rimpar şi canonic al catedralei din Würzburg. Acesta însă nu se învoi să plă-

tească datoriile, zgîrcenia sa întrecînd cu mult mînia lui împotriva vieţii uşuratice a fratelui şi cumnatei sale. Baroneasa, neştiind cum să se descurce, trimisese pe fiul ei Ernst, în vîrstă de şase ani, împreună cu dădaca lui, Lenetta cea surdă şi cu guvernorul său Onno Molitor, la reşedinţa strămoşească a familiei, în Franconia, la castelul Ehrenberg, aşezat la poalele muntelui Spessart, ca să-i poarte de grijă prelatul cel bogat, unchi bun al băiatului.

Episcopul, deşi făcuse o mutră acră, n-avu încotro şi cu toată supărarea sa, găsi că-i de datoria lui de bun creştin, să se ocupe de nepotul părăsit. Şi ca urmare, porunci să se trimită vechilului Wallork, care de treizeci de ani administra castelul, purta grijă de vite — nişte vite prapădite de altminteri — şi strîngea zeciuiala pe care o storcea cu mare greutate de la o ţărănime săracă lipită pămîntului — porunci să i se trimită în fiece lună cîte cinci fiorini renani din caseta sa particulară ; şi mai dădu poruncă să i se plătească guvernorului Molitor o simbrie anuală de cincisprezece fiorini renani, prin fratele-casier ; în schimb guvernorul trebuia să-i dea un raport oral în ziua de Anul Nou, asupra înaintării în învăţătură a nepotului său şi mai în deosebi asupra educării sale ca bun şi drept credincios creştin. Cu acestea îşi luase de o grijă ; piciorul său nu i-a mai călcat la castelul Ehrenberg în toţi aceşti ani, nu l-a mai văzut pe

nepot şi nici vreo grijă deosebită nu i-a mai arătat.

După o bucată de vreme aflase că baroneasa colinda lumea ca o aventurieră. De era adevărat sau ba, n-a mai căutat să se încredinţeze — şi asta pentru că nu-i plăcea să audă nici măcar pomenindu-i-se numele. Celor din Ehrenberg le ajungeau la urechi tot felul de zvonuri neîntemeiate despre dînsa, dar ceea ce li se părea mai de neînţeles, era faptul că baroneasa n-arăta cît de cît grijă pentru copilul ei, nu le scria nici un cuvînt, aşa că oamenii de acolo se întrebau dacă mai ştie sau nu că feciorul ei e în viaţă. De vreo trei ani nu mai răzbiseră nici un fel de veşti despre dînsa, veşti care pînă atunci mai pătrunseseră, cînd şi cînd, aşa că episcopul crezu, nu fără a simţi oarecare uşurare, că baroneasa Theodata s-ar fi prăpădit printre străini.

Şi acum iat-o din nou aici.

2

Dar povestea nu s-a încheiat numai prin vestirea episcopului despre sosirea ei. Asta nu l-ar fi clintit din liniştea de care avea atîta nevoie în săvîrşirea înaltei sale slujbe, care-i cerea să-i descopere pe eretici, să-i facă să mărturisească şi să-i osîndească laolaltă cu vrăjitorii şi solo-

monarii, mai cu seamă în împrejurările de atunci. cînd această groaznică urgie, întinzîndu-se pe fiece săptămînă tot mai rău, de parcă țîșnea din pămîntul blestemat al țării, nu se cuvenea ca brațul care pedepsea și izbăvea pe eretici, să slăbească. Ce-i păsa de această femeie, văduva unui frate dezmățat, mort de atîta vreme? N-are decît să vină; n-are decît să dispară iarăși! Ce-i păsa de dînsa? Dar nu trecură nici douăzeci și patru de ceasuri și o altă ștafetă aduse o scrisoare scrisă de însăși mîna baronesei. Ea cerea grabnic ca domnia sa, domnul cumnat, să binevoiască a înmîna fără zăbavă aducătorului scrisorii, pentru dînsa, cincizeci de ducați, deoarece la Ehrenberg e lipsă de cele trebuincioase; arăta că sînt de făcut plăți care nu suferă amînare, ca de pildă aceea către surugiul care adusese pe baroneasă din Kassel la Ehrenberg și care, silit fiind să-și aștepte plata, face un tărăboi grozav în curtea castelului; mai era de plătit și doftorul pe care îl chemase din Rimpar, simțindu-se rău la stomac; că la castel s-a încuibat o sărăcie atît de cumplită încît nu vede cine altul ar putea-o scoate din această grea încurcătură. Ochii mici, spălăciți și neliniștiți ai episcopului se înroșiră, la citirea epistolei. Mîniat, o aruncă pe masă în mîinile franciscanului Michel Baumgarten, grămăticul său, și se răsti la dînsul, poruncindu-i să scrie ce-i dictează, să nu sară nici o iotă și să aștearnă pe hîrtie întocmai ce-i va

spune el. Se plimbă grăbit de cîteva ori, cu paşi mărunţi de-a lungul încăperii, trase cu degetele-i osoase, încărcate cu multe inele, de firele rare ca de capră a bărbii sale ascuţite, şi începu să ţipe cu glas subţiratic de femeie bătrînă, cele ce urmează:

— „Iubita cumnată să afle acum şi pentru viitor, că nici gînd n-avem a-i împlini cererile neîndreptăţite ale domniei sale dacă nădăjduieşte în dărnicia noastră.“

Ai scris asta? Punct — şi acuma mai departe:

„Iubitei cumnate spre cuvenita aducere aminte...“

Nu, şterge. Asta vrem s-o aducem mai bine din condei. Să-i dăm a înţelege că o socotim şi o privim ca pe o fiinţă care a uitat de Dumnezeu şi de cinstea ei, aşa cum e şi adevărat. Că purtarea sa pîngăreşte renumele nostru creştinesc şi e protivnică atît bunei cuviinţe cît şi tuturor îndatoririlor. Vrem să-i tăiem de la rădăcină, atît cererile cît şi îndrăznelile. Nu sîntem casă de împrumut. N-avem în dulapuri ceva care ouă ducaţi. Am făcut destul hrănind din economiile noastre, pe nepotul pe care ni l-a agăţat de gît, împreună cu adormitul său educator. Ai auzit?

Călugărul mîrîi supus. Însă în clipa în care episcopul vru să urmeze, din fundul încăperii se auzi un glas onctuos:

— Nu, prea sfinte, nu puteţi face asta, nu, aşa nu se poate.

Un bărbat înalt şi slab intrase încet, printr-o uşă tăinuită; era paterul Gropp, duhovnicul şi omul de încredere al episcopului, mîna lui dreaptă, executorul voinţei acestuia şi judecătorul de fapt în toate procesele împotriva vrăjitorilor şi farmazonilor, împuternicit de colegiu pe lîngă înaltul prelat.

Episcopul, sfios ca de obicei cînd se afla în faţa paterului Gropp, întrebă stingherit:

— Cum dar, Gropp, cum să te descotoroseşti altminteri de o rubedenie ca muierea asta? Ce alt sfat îmi poţi da?

O schimă de dispreţ se ivi în jurul gurii paterului, care-şi ţinea buzele atît de încleştate, încît ai fi zis că pielea-i fusese tăiată în două de un cuţit şi era pe cale să se lipească la loc chiar atunci.

Avea o frunte ţuguiată peste care atîrnau nişte fire băţoase de păr negru, şi o faţă palidă-gălbuie.

— Nu puteţi jigni *in expressis verbis* [1] femeia, prea cuvioase, răspunse după o tăcere bine chibzuită şi fără a-şi ridica pleoapele; dimpotrivă, ar trebui — de formă — să-i arătaţi respectul cuvenit; fost-a doar soţia legitimă a fratelui dumneavoastră de sînge. Nu, nu spun ca să

[1] In mod deschis.

mergeţi atît de departe ca să-i trimiteţi bani, mai e vreme pentru aşa ceva, că fără doar şi poate o să mai vină mîine, poimîine cu alt păs, şi dacă-i împliniţi astăzi una din cereri nu faceţi decît să-i stîrniţi altele. Eu socot, de mi-e îngăduit să vă dau un sfat, că s-ar cuveni să faceţi o vizită la Ehrenberg. E bine să vedeţi cum stau lucrurile acolo. Şi n-ar fi rău ca, folosind acelaşi prilej, să vă interesaţi mai îndeaproape de junker, despre care mi-au ajuns la ureche, o sumedenie de lucruri supărătoare. S-ar putea ca în felul acesta să mîntuiţi un suflet care e pe marginea prăpastiei. Supun aceasta atenţiei domniei voastre şi nimic alta. Prea cuvioşia voastră va face însă aşa cum socoate mai bine.

Se înclină cu răceală, cunoştea bine puterea cuvîntului său ! Ştia cum să se poarte în asemenea împrejurări ; începea prin a domoli răbufnirile aprinse ale voinţei episcopului, pentru ca apoi să le zgîndărească în aşa fel, ca să-l îndrume pe calea pe care o credea el bună. Episcopul îşi netezi cu vîrful degetelor sutana pătată cu resturi de mîncare.

— Dacă sînteţi de părere să plec acolo, ei bine, fie, să plecăm, murmură el cu mirare. Să plecăm de ziua Walpurgiei, cu toate că pînă acuma nu socoteaţi că ar fi bine să-l aduc pe nepotul meu la mine, dar mi-te să mă duc eu la dînsul...

Cuvintele sunau sfios ; episcopul îşi spărgea capul ca să afle care ar putea fi pricinile as-

cunse ale îndemnului paterului. Acesta se prefăcu însă că nu bagă în seamă cazna episcopului şi răspunse scurt :

— Pînă acuma nu, dar mi se pare că a venit timpul ; să nu uitaţi că junkerul Ernst împlineşte cincisprezece ani şi că trebuie să aveţi grijă creştinească de viitorul lui.

Un sunet strident de clopot curmă discuţia dintre înaltul prelat şi iezuit. Michel Baumgarten se ridică în picioare, apoi îşi făcu cruce şi îngenuche, rămînînd nemişcat tot timpul cît se auzea neliniştitorul ţiuit de clopot. Episcopul şi paterul îşi făcură şi ei cruce, iar cînd în încăpere pătrunse, venind dinspre catedrală, cîntul legănat al psalmului *Miserere*, îşi plecară capul amîndoi : episcopul cu smerenie de om speriat, pater Gropp cu veşnicul său chip mohorît.

Clopotul suna de îngropăciune pentru cei osîndiţi la moarte : călugării dominicani, sub conducerea paterului Gassner, cîntau prohodul, însoţind trei femei osîndite, în drumul lor spre piatra vrăjitoarelor de sub poartă, ca să fie de faţă la arderea lor pe rug şi să le dea ultimele alinări preoţeşti.

3

Simplu în obiceiuri, naiv în gîndire şi în felul său de a fi, episcopul Philipp Adolf nu semăna de loc cu marii demnitari eclesiaşti de pe vre-

mea sa. Ducea un trai auster, se îmbrăca sărăcăcios, nu ocupa decît două încăperi întunecoase în străvechiul palat din spatele catedralei, primea pe călătorii mai de vază care veneau la reședința sa, numai dacă cucernicia lor îi era mai dinainte cunoscută și se arătau doritori a se împărtași din harul credinței sale atotmîngîietoare. Potrivnic luxului și oricărei manifestări somptuoase, porunci la preluarea demnității sale să se înfășoare în postav negru candelabrele de cristal și oglinzile venețiene din sălile de primire; tacîmurile de argint și de aur rămase de la înaintașii săi fură, din porunca lui, încuiate în lăzi; dăduse drumul la cei mai mulți dintre slujbași și oameni de serviciu și poruncise să se micșoreze cît mai mult cheltuielile gospodăriei, mărginindu-se la cele neapărat trebuincioase. El ura serbările publice, petrecerile populare, procesiunile, retragerile cu torțe, muzica, dansul și mascaradele, și, pentru că franconii de la miazăzi fuseseră pururi vioi din fire și dedați plăcerilor trupești, păstorirea sa păru tuturor de la bun început ca un ger căzut fără veste peste o grădină înflorită. Era de felul său un om cît se poate de singuratic, dar nu pentru că simțea nevoia de a se afunda în cine știe ce studii filozofice și nici pentru că ar fi renunțat la viața lumească ca și orice spirit dezamăgit de ceea ce se petrece pe pămînt și care — din această pricină — își îndreaptă gîndurile către cele

cereşti. Nu, frica îl făcuse stingher. Mărginit la minte şi avînd inimă nesimţitoare, căzuse cu totul pradă gîndului rătăcitor că omul este împresurat din toate părţile de demoni.

Acest gînd se născu la el de timpuriu, întărit de vremurile în care trăia, ca şi de tot ce cuprindeau în ele ca abateri înfricoşătoare şi încîlcite, astfel că ele toate se înrădăcinară cu timpul adînc în gîndirea şi în visurile sale. Şi dacă această înclinare a sa mocnise numai într-însul, atîta timp cît dusese viaţa liniştită a unui prelat, acum cînd ajunsese stăpînul unei întinse părţi de ţară, domnind peste multe mii de suflete, devenise imbold aprig, astfel că el nu mai vedea nici o stavilă în calea sa şi nici nu găsea pricină de cruţare în lupta ce înţelegea s-o ducă. Într-atît era stăpînit de frica de demoni şi atît de pătruns de credinţă în puterea acestora, încît tremura la fiecare pas.

Lespedea de sub piciorul său, grinda de deasupra capului său îi apăreau ca vrăjite. Aerul ce-l respira putea fi otrăvit prin vrăji, la fel şi cartea pe care o citea, perna pe care dormea. Nu afla pavăză de apărare nici în rugă, nici în mortificarea trupului său. Dar asta nu însemna nimic faţă de primejdia ce-l pîndea din partea oamenilor, în rînduielile cărora se găseau cei juruiţi să nimicească împărăţia Domnului : cei care vrăjeau vitele, care ştiau rosti cuvinte de blestem, cei care se grăbeau să ia parte la ospăţul

de jertfă al idolilor, cei care sileau pe copiii lor nevîrstnici să intre sub stăpînirea satanei cu coadă, cei care amestecau în vin băuturi ce turbură rău mintea, pîngăreau sfînta cuminecătură, păzeau turmele sabatului, amăgeau lumea cu aur fals şi zămisleau împreună cu duhurile necurate ale nopţii monştri înfiorători.

Iar dacă lua îndeaproape cercetare faptele oamenilor, apoi se întărea în credinţa că puterea lui Lucifer îşi întinde din ce în ce mai mult atotputernicia.

Tot gîndul îi era să izbăvească poporul de această pacoste. Pustiul holdelor, recoltă proastă, grindină, secetă, revărsări de ape, răzmeriţă, foamete, război, molime — toate astea aveau o singură pricină, la fel şi celelalte rele din lume ca: nelegiuirile, harţagul, bolile, jignirile, necazurile casnice, necredinţa soţilor, idolatria, erezia, beţia, desfrînarea, prădăciunile şi camăta. În fiecare din aceste rătăciri trebuia găsit numaidecît pe vinovat, pe cel care se află în legătură cu satana, pe păcătos, pe stigmatizat, pe cel blestemat, bărbat sau femeie, copil sau bătrîn, evreu sau creştin.

Tot gîndul îi era să izbăvească poporul de această pacoste.

Şi ce mare greutate să-l găseşti, de vreme ce vinovatul era pretutindeni arătat cu degetul? Cine altul putea fi decît cel care se dovedea mai răsărit ca alţii de seama lui. Bunăoară, cel mai

bun ochitor sau cel mai iscusit ceasornicar. Un șoarece de bibliotecă sau un pașnic pierde-vară! Insul pe care-l dibuiai că are cugetul încărcat, altul căruia trufia i s-a urcat la cap, bietul pălmaș fără pămînt care-l ura pe megieșul său înavuțit, bogătanul care nu se îndura să dea pomană cerșetorului, fecioara care îndepărta pețitorii prea stăruitori, studentul căruia i-a mers buhul de liber-cugetător, bătrîna care și-a îngropat rînd pe rînd bărbatul, feciorul și nepotul, învățatul care se afunda în cercetarea înțelepciunii vechilor elini, tîrfa care fura femeilor măritate pe bărbații lor, soția virtuoasă care a dat afară pe un Don Juan obraznic, ca și țăranul care a tras o înjurătură de năduf în șopronul său.

Dacă lemnele din sobă nu voiau să ardă și dacă se nimerea în casa ceea o ființă mai deochiată, apoi ea fără doar și poate era vrăjitoare; bineînțeles, se găseau de îndată ochi ageri care o și văzuseră strecurîndu-se noaptea prin gaura cheii! Dacă trăsnetul a vătămat un perete, de bună seamă că argata l-a atras cu vrăji și avea de ce, după cum spuneau unii, fiindcă stăpînul ar fi lăsat-o grea și, ca să scape de dînsa, a dat-o pe mîna unui judecător care-i judecă pe vrăjitori.

Un bărbat, vrînd să dosească mai ușor vreo faptă rea a lui, n-avea decît să învinuiască o femeie că se are bine cu satana. După toate, se mai ațîța și lăcomia omului, căci denunțătorul căpăta trei guldeni, răsplată pentru cele date în

vileag și se mai înfrupta pe deasupra și din moștenirea femeii osîndite, bineînțeles după ce-și luau partea lor judecătorii ereticilor, judecătorii laici, biserica și marele armaș. După cum se vede, osteneala îi era răsplătită pînă la urmă, toate acestea nu-l cruțau pe pîrîtor de aceeași soartă. Bănuială, bănuială și iar bănuială. Oamenii se iscodeau între ei și din ochii lor pironiți unii asupra altora, se răsfrîngea spaima așteptării. Pizma devenea groază (pentru cel pizmuit), admirația se prefăcea în spaimă cumplită (pentru cel admirat), adesea dragostea se stingea pe rugul în flăcări. La fiecare petrecere pîndea cîte un denunțător și pînă la urmă le pieri oamenilor orice umbră de voie bună — ba începură a se ocoli tot mai mult unii pe alții.

Se înțelege că erau mulți care nu credeau nici în farmece, nici în vrăji, sau credeau numai așa, de ochii lumii, și țineau să se pună la adăpost de vreo bănuială, tăcînd chitic sau ținînd isonul celorlalți. Poporul orbecăia încă în întuneric și nu găsea îndrumare la nici o minte mai luminată. Fiecare în parte și toți laolaltă sufereau resemnați, își vedeau de îndeletnicirile lor în plin miros de leșuri arse și, dacă se nimerea ca unii să nu se bucure, la auzul mărturisirii vreunui vinovat, se pomeneau ei înșiși tîrîți la osîndă, de gîdele care-i ridica de la locul de muncă, din patul conjugal, sau de unde se nimerea.

Cel mai neclintit în credință față de tot ce se săvîrșea era episcopul. În nerozia-i prăpăstioasă scormonea ca un șobolan flămînd, ca să poată descoperi sufletele căzute pradă duhurilor necurate ale iadului.

Oamenii aceștia îl furau pe Dumnezeu și biserica lui și el socotea de datoria sa să readucă bunul jefuit și, o dată cu acesta, și acele suflete rătăcite. Sufletele trebuiau însă slobozite din încătușarea satanei, și, ca să le slobozești nu era altă cale decît cercetarea, caznele și moartea pe rug. Așa se petreceau lucrurile în întreaga împărăție romană. Papa cel sfînt dădea poruncă, împăratul își dădea încuviințarea, colegiile eclesiastice proslăveau, prea-luminatele tribunale și învățații cunoscători ai legilor hotărau, iar lumea protestantă era în această privință nu numai într-un gînd cu cea catolică, ci o și întrecea în zel și prigoană. Era o plasă țesută din fire de oțel, căreia nu-i putea scăpa nici măcar o muscă stăpînită de satana.

4

Întreaga frămîntare a episcopului ar fi rămas poate o dezlănțuire de furie fără nici o noimă — ca a atîtor altora care nu pot da curs unor patimi ce li se aprind în suflet — de n-ar fi stat de veghe pater Gropp ; acesta aduna rodul se-

minţei încolţite la întîmplare şi-l măcina la moara cea mare, ale cărei roţi au huruit un veac întreg. Erau doar suflete de oameni, din care avea să se coacă acea pîine a veşniciei.

Învăţătura, sprijinindu-se pe însăşi fundamentul şi creaţiunea lumii era de neclintit ca şi acestea. Smulgîndu-i-se naturii cele mai adînci taine, ea fusese silită să le dezvăluie unui areopag de iniţiaţi care domneau peste omenire fără nici o opelişte. Ceea ce spiritele luminate au plăsmuit, era tălmăcit şi răstălmăcit în chip perfid, otrăvit de scolastică şi învăluit în negura magiei. Nu arareori, în ceasuri tîrzii de noapte, pater Gropp stătea în faţa episcopului care-l asculta — iniţiatul şi discipolul — pentru a-i împărtăşi din luminile din care el a fost însuşi vrednic să se împărtăşească. Scrieri vechi au transmis lumii înţelepciunea adunată din izvoare necunoscute. Profundul şi ciudatul Görres a strîns încă în urmă cu o sută de ani, cu credincioasă rîvnă, tot materialul ce fusese împrăştiat de atîtea ori...

Este un Dumnezeu al luminii şi un Dumnezeu al întunericului, predica paterul. Două substanţe cu totul deosebite, cea bună legată de cele imateriale, cea rea legată de toate cele materiale. Priviţi omul, în sinea lui veţi regăsi această dualitate; partea lui trupească e juruită satanei, iar partea spirituală, nevăzută, e legată de Creatorul său, care nu zămisleşte nimic trecător.

Trupul este trecător, păcatul ţine de trup, de aceea de la începutul începutului, păcatul e legat de Dumnezeul întunericului şi este opera acestuia.

Cînd a fost creată lumea, arborele binelui ce înfloreşte în fiinţa omului nu şi-a lepădat podoaba frunzişului său lovit parcă de un ger năprasnic, nici securea nu i-a tăiat ramurile şi nici nu i-a retezat trunchiul pînă la rădăcină ; ciotul rămas ar mai fi putut da lăstari noi. Nu — i s-a smuls ultima fibră, ultimul germene viu dintr-însul a fost nimicit. Înaltele simboluri au pierit în nefiinţă, şi acum demonii au calea liberă spre noaptea cea de moarte ce s-a lăsat peste omenire. Ei se furişează în oameni ca albinele în stupul unde-şi găsesc sălaş bun şi dulcea miere. Aşa că omul n-a căzut pradă puterii satanei fără voia sa ; nu numai trupul i-a fost prins în lanţuri ; nu, şi sufletul său cu bună ştiinţă s-a lăsat în voia satanei. Pasărea întunericului i-a pătruns adînc în inimă prin gura-i pururi nesăţioasă. Şi dacă vrea cineva să afle sălaşul tăinuit al solilor întunericului şi cum arată împărăţia lor de obîrşie, găsi-va că acel sălaş nu-i departe de Paradis, e chiar peste drum de el, dar la o asemenea depărtare, încît nici o minte pămîntească nu poate s-o cuprindă. Acolo şi-au săpat bolgiile unui infern aşezate în piramidă ; şapte şuvoaie de foc îl străbat şi şapte îngeri ai pierzaniei stau de strajă. Aşa ni-l de-

scrie, dacă vreţi s-o ştiţi, chiar şi Kabala iudeilor. După cum există grade de sfinţenie, la fel există şi grade în necredinţă şi în blestemăţie. Cum sînt bărbatul şi femeia trup şi suflet în sfinţenie, tot astfel sînt una şi în blestemăţie. Mare, nemăsurată, este puterea ce i-a lăsat-o Dumnezeu satanei, asupra lumii. Diavolii sălăşluiesc în preajma omului, înlăuntrul lui şi îşi bat joc de el. Se străduiesc din răsputeri să-i facă rău omului, tînjesc după sîngele lui.

De ce? De ce îngăduie asta Atotputernicul? Răspunsul îl găsim în antagonismul dintre bine şi rău, care îşi are obîrşia în tainiţele adînci ale cosmosului, şi e trecut apoi tuturor fiinţelor ce-şi trag temeiurile din cosmos. Irumpînd în natură, demonii găsesc aici ceea ce le trebuie pentru a-şi desăvîrşi faptele. Soarele şi luna nu-şi au potrivire ca răul faţă de bine, dar nu ţin cumpănă la fel puterilor întunericului. Luna, în toată cuprinderea ei, e de două ori dependentă în cosmos : o dată, faţă de pămînt şi a doua oară faţă de soare. Ea poartă pecetea acestei constrîngeri şi de aceea poate fi lesne stăpînită, cînd de bine, cînd de rău. Soarele însă, încătuşat în propria-i putere, nu poate fi adus la supunere, decît de o forţă la fel de puternică. Şi deoarece în lumea fizică, fazele lunii sînt mai frecvente decît evoluţiile solare, se găsesc pe pămînt mai multe femei care citesc în zodia lunii decît bărbaţi ; mai multe lunatece decît vrăjitori.

Şi iată ce se întîmplă : cel care s-a juruit răului cu ajutorul demonilor, fie c-a făcut-o din slăbiciune trecătoare, fie că i s-a dedat în totul, stînd de pîndă sau căutîndu-l cu tot dinadinsul, arătîndu-se sau îngăduitor sau stăruitor prin fapte, acela a păşit într-o sferă nouă a existenţei sale. Sufletul celui juruit satanei, abătîndu-se pe o altă cale şi alegîndu-şi un nou sălaş, trebuie să supună întreaga-i făptură legilor în fiinţă în acelaşi sălaş.

Demonicul îl înhaţă din ce în ce mai mult, îl strînge din ce în ce mai tare în mrejele sale, pînă ce-l supune cu desăvîrşire. Totuşi demonul rămîne fără putere, cîtă vreme victima sa nu-şi încovoaie voinţa, dîndu-şi încuviinţarea, şi nu ridică stavilă între el şi duhul vrăjmaş. Încuviinţarea poate fi obţinută prin viclenie. Nenumăraţi sînt solii satanei, de la cei mai mărunţi pînă la cei mai mari : cobolzii, duhurile rele ale nopţii şi ale casei, spiritele ce-l înrobesc pe om şi acei care se dau drept oameni ai adevăratei libertăţi, precum şi acei care se ascund sub masca cumsecădeniei, a ascultării sau chiar a evlaviei, fără a mai vorbi de duhurile şi demonii setoşi de sînge. Supunerea poate porni însă din propriul imbold al omului care-şi caută mîntuirea pe căile întunericului. Şi într-un caz şi în altul, cel căzut în mreje se mişcă într-o sferă cu totul schimbată. Schimbate îi sînt şi toate legăturile cu lumea dinafară. În timp ce păşeşte

pe drumurile blestematei împărăţii, el se afundă din prăpastie în prăpastie. Şi lumea îi apare schimbată: prietenia îi apare ca o duşmănie, urîtul îl vede frumos; groaznicul îl simte învăluit într-o strălucire amăgitoare, şi ceea ce-i potrivnic întregii firi îi face plăcere. Şi în cele din urmă, firea omului suferă o întreagă prefacere, partea ei dumnezeiască este înlăturată şi omul cade fără scăpare în braţele satanei. Urmează să se smulgă din această încătuşare. Trebuie să se smulgă! Incercuirea care-l ferecă pe cel pierdut trebuie să fie sfărîmată dinafară, îngrădirea ce încercuieşte împărăţia întunericului trebuie dărîmată pe dinăuntru cu preţul chinului cel mai cumplit, chiar cu preţul celei mai chinuitoare morţi. Atunci îi poate fi cel puţin sufletul mîntuit.

5

Baroneasa Theodata de Ehrenberg se trăgea dintr-un vechi neam din Lotharingia. Mezină între opt surori, ea n-a adus altă zestre în căsnicie, în afară de trei sipete cu îmbrăcăminte şi rufărie, cîteva lanţuri şi brăţări de aur şi pe Lenetta cea surdă. De aici pornise necazul preaveneratului domn Philipp Adolf; nu i-a iertat cumnatei sale niciodată sărăcia şi nici faptul că din această pricină, fratele său i-a căzut grea povară cu întreaga-i gospodărie.

Așa arătau lucrurile privite de el. Baroneasa îl socotea drept singura rudă de sînge a soțului său, care ar fi putut pune iarăşi pe roate carul răsturnat al traiului ei, bineînțeles dacă ar fi avut cît de cît bunăvoință şi un pic de dragoste; din păcate, chiar dacă el se îndura să arate puțină bunăvoință, o făcea numai cu zăbavă, și asta numai arareori şi atunci pe jumătate; trebuia să-i trimită răvaşe peste răvașe, pentru a-i cere ajutoare, dar el ținea strîns în mînă averea moştenită pe care a ştiut s-o sporească în mod dibaci prin tot felul de venituri canonice, oboluri și daruri, în timp ce fratele său, ostaş nepriceput, om nepriceput de la naştere, a mîncat, a jucat, şi a irosit tot ce a avut. Soțul uneia din surorile ei, plenipotențiar pe lîngă curtea princiară saxonă, îi făcuse rost de o mică slujbă de camerier, în care se simțea nenorocit, neavînd nici pic de pricepere pentru această îndeletnicire. Theodata, pe atunci încă tînără și încrezătoare, izbutise să-și convingă soțul că pe această cale s-ar putea nu numai procopsi, ci chiar să-şi cîştige un nume. Şi fiindcă ea stăruia cu îndărătnicie în această părere, el o luase drept bună o bucată de vreme. Atîta timp cît ea mai însemna ceva în ochii lui, el îi dăduse crezare, dar apoi, nicidecum. I se urîse cu viața de ostaş, cu cea de neînsemnat curtean şi mai tare; singur n-ar fi putut spune cu ce fel de trai s-ar fi putut împăca.

Încetul cu încetul ea devenise calul de bătaie al baronului ; ea trebuia să plătească gloaba pentru toate dezamăgirile ce le încerca ; ea era de vină atît pentru nevolnicia, cît și pentru lenevia lui și pentru disprețul care i se arăta la curte. În cele din urmă baronul începuse să-i țină isonul fratelui său, eclesiastul, imputînd cu răutate soției sale c-ar fi o cerșetoare get-beget. Multe nopți fusese silită să nu doarmă acasă, temîndu-se de brutalitățile bețivanului ei de soț ; zile de-a rîndul umbla după împrumuturi de bani de la evrei și de la cămătari, oferea amaneturi, căuta garanții, implorînd păsuiri. Numai dacă venea acasă cu bani, scăpa de mojiciile și netrebniciile soțului său. Ba o și amenințase odată că o să arunce copilul pe fereastră, dacă nu-i face rost pînă-n prînz de o sută de guldeni, iar altă dată, că o va fugări cu cravașa, în pielea goală, pînă-n piața Wenzel, dacă nu-l va îndupleca pe cel mai aprig creditor al său, evreul Meisel, să-l mai păsuiască.

Toate astea și cîte altele îi treceau mulți ani după aceea prin gînd, așa cum i se perindă omului ce zace de friguri, năluciri ivite în bolile de mai demult ; i se înfățișau în minte oameni și locuri plutind pe valuri încețoșate, deși nu se putea spune c-ar fi fost înzestrată cu o fantezie bogată. Nu putea uita mai cu seamă acea întîmplare care sta ca o piatră de hotar și ca o stavilă

de netrecut, după cei şase ani şi jumătate de căsnicie plină de suferinţi.

Nu putea uita cum se repezise soţul ei, în noaptea dinaintea duelului, la micul Ernst care dormea şi cum, rînjind sălbatic, l-a smuls din pat ca să vadă şi el cum tatăl său se bate în duel, şi cum l-a tîrît afară pe băieţaş, în ciuda lacrimilor şi rugăminţilor ei; cum bietul copilaş, pe jumătate adormit, strîngea cu mînuţele grumazul roşu şi gros al tatălui său, nevoind să ştie nimic de ea — de ce oare de ea nu şi numai de el? — cum însoţitorii baronului îi făceau alai şi cum ea în durerea ei rătăcise buimacă pe uliţi. Toate astea erau îngropate în sufletul ei; amintirea lor mai stăruia încă, dar se cufunda tot mai mult în adînc, se acoperea de pojghiţa uitării. Vedea apoi, întins în faţa ei, leşul mut şi galben al nevolnicului turbat, şi în acele clipe nu simţea decît o singură pornire: să plece, să fugă, să nu mai audă de nimeni, să nu mai vadă nimic. Nici copilul nu voia să-l mai vadă; în mintea ei, copilul se contopise într-atît cu chipul tatălui său, încît nu-i mai suferea privirea; şi văzînd pe micuţul de şase ani, se îngrozea cumplit, închipuindu-şi cum avea să arate la douăzeci de ani. Toate se răscoliseră într-însa, firea-i întreagă se răsucise, parcă simţea un singur imbold: să se vadă liberă, să scape, să fie singură, şi dacă ar fi putut să se lepede şi de

numele de Ehrenberg, ar fi mulţumit lui Dumnezeu.

A pribegit apoi prin lume; se poftea singură ca musafir la cele şapte surori ale ei; începuse cu cea mai în vîrstă care se căsătorise cu cancelarul principatului Trier şi-şi încheiase vizitele la cea mai tînără al cărei soţ era în slujba landgrafului de Hessa-Kassel. Fiecare, la rîndul ei, o primea bine la început, dar cînd vedea că prea îşi prelungeşte şederea, îi dădea a înţelege că ar fi nimerit să plece şi la altă soră, ca să se bucure şi aceea de prezenţa mezinei sau să se ducă la vreo doamnă din înalta nobilime cu care făcuse cunoştinţă şi care o poftise cu multă amabilitate.

Şi aşa a petrecut o iarnă în ţinuturile de lîngă Mosela, apoi primăvara şi vara în Holstein, iar toamna şi o altă iarnă pe domeniul Pfalz-Neuburg. A mai vizitat pe sora ei Mathilda, în comitatul Sorau, după aceea s-a mai oprit pentru o bucată de vreme la prinţesa de Cleve din Cleve; a mai făcut un popas într-un castel pe Rinul de jos, pentru ca să se abată apoi la o moşie din Mecklenburg. A vizitat vestite localităţi balneare şi multe reşedinţe ale unor mărunţi-mari-stăpîni; nu s-a ţinut departe nici de societatea cavalerilor, a unor aventurieri, a făcătorilor de aur, a unor prinţi surghiuniţi; se retrăsese o bucată de vreme, singură-singurică într-un turn, ceea ce n-o împiedicase să ia parte

la cîteva nunţi ca bunăoară la aceea din familia contelui de Bentheim. Pretutindeni, vizita ei era socotită de gazde ca o cinste, dar nu trecea mult şi persoana ei le cădea ca o povară; la venire era tratată cu deosebită cuviinţă, pentru ca apoi să fie de-a dreptul nesocotită, dar totdeauna gazdele ţineau să-i dea la despărţire cele trebuitoare pentru drum, daruri cuvenite unui oaspete — şi bineînţeles şi un însoţitor pînă la oraşul cel mai apropiat, către noul ei popas, unde neastîmpărata pribeagă era din timp aşteptată.

Imperiul romanic era pe acea vreme răscolit de războaie; pîlcuri de călăreţi străbăteau ţara în lung şi în lat jefuind şi pîrjolind; nu arareori se întîmpla ca noaptea, baroneasa să vadă sate arzînd la orizont; adesea zăceau în şanţuri, de-a lungul drumurilor, leşuri de neguţători prădaţi. De cîte ori nu era silit rădvanul ei să se oprească în loc, din pricina nesfîrşitelor şiruri de bejenari, porniţi la drum cu tot avutul lor şi care-i închideau calea. Baronesei nu i se întîmpla nimic, nimeni nu se lega de ea; nimeni n-o oprea, de parcă era vrăjită, din clipa în care se dezrădăcinase, rupînd-o cu lumea ei de acasă. Nu se gîndea la ce i-ar putea aduce ziua de mîine, pentru ea nu exista decît ceea ce putea vedea şi pipăi. A patra soră a ei după vîrstă, măritată cu un marchiz de Lyon, femeie oarecum de spirit, susţinea că Theodata n-are pic de

imaginaţie, că nu visează şi nici nu se mai poate deda visurilor. În adevăr, în nici o împrejurare a vieţii ei baroneasa nu s-a putut înălţa cît de cît deasupra lucrurilor pipăibile şi nici să-şi ridice gîndirea mai sus de cercul strîmt al realităţii imediate. De aceea parcă şi avea înfăţişarea ciudată a unui om ghemuit care trece printr-un gang întunecos şi umed, şi care se fereşte ca să nu atingă cumva zidurile jilave; de acolo i se trăgea şi darul ei de a uita, care stîrnea adesea voioşia oamenilor din cercurile în care se învîrtea. Acest dar, cu care înţeleapta fire o înzestrase ca să-şi poată alina rănile de pe urma cărora firavul ei trup ar fi putut altminteri sîngera, alcătuia totodată şi un zăgaz ce închidea puternic din toate părţile realitatea înconjurătoare, realitatea de fiece zi şi de fiece clipă. Ea nu reţinea nici un nume, o cifră, un drum, vreun chip de om sau vreo întîmplare. Îndeobşte ele deveneau concrete pentru dînsa numai în măsura în care se repetau. Uita de la un ceas la altul ceea ce vorbise, ceea ce făgăduise, ceea ce văzuse, ceea ce trăise. Nu-şi dădea seama de scurgerea ceasurilor, iar mersul orniculului era pentru dînsa un veşnic prilej de mirare. Tot aşa, anul în schimbările lui se rezuma pentru dînsa la o alternare de căldură şi frig, de verde şi alb; nimic alta nu putea reţine decît ceea ce putea pipăi şi vedea, gusta sau mirosi, ca un animal încercuit în realitatea me-

reu aceeaşi, — fără să dovedească putere de imaginaţie, fără vreo năzuinţă, fără vreun avînt mai înalt, fără a căuta mai multă lumină, fără ca chipul ei să arate ceva deosebit; mai mult ca sigur că n-ar fi regăsit din propriul ei imbold calea spre Ehrenberg, unde îşi avea sălaşul fiul ei uitat, dacă cele două surori mai tinere nu s-ar fi înţeles pe ascuns cu ducesa de Hessen care, într-o bună zi, sfătuind-o cu vorbe blînde şi amintindu-i de datoria-i de mamă, izbutise să capete încuviinţarea ei pentru a-i pregăti întoarcerea acasă. Da, trebuia să se întoarcă la ea acasă, aşa trebuia să fie, deşi nu-i călcase nicicînd piciorul în castelul Ehrenberg. Dar că era mamă, că trebuia să fie mamă — aceasta n-o putea ea cuprinde cu mintea.

6

Se măritase la optsprezece ani; era copil venit tîrziu al unor părinţi bătrîni; la treizeci şi cinci de ani arăta ca o fetişcană. Dar numai boiul ei părea tînăr; avea o piele aspră, zgrunţuroasă ca florile uscate, iar toate mişcările ei ţepene aminteau de ceva învechit; îndeobşte nu vorbea mult, întotdeauna despre aceleaşi lucruri, folosind aceleaşi cuvinte şi avea un glas ca de pasăre, neînsufleţit. Nici nu se gîndise la epis-

cop în clipa în care se văzuse în mare încurcătură, neştiind cu ce să plătească pe surugiul care-i cerea banii cu o stăruinţă neobrăzată. Acesta primise doar ceea ce i se cuvenea încă de la plecare, la Kassel, bineînţeles nu de la dînsa, dar ea ar fi trebuit s-o ştie; uitase însă. Îl plătise pe vînător şi pe cameristă cărora le-a dat drumul la Arzenstein, fiindcă n-au vrut s-o însoţească prin acel Spessart deochiat, unde pe lîngă toate, mai forfotea de o bucată de vreme o soldăţime dezmăţată şi călăraşi de-ai lui Tilly [1], după cum umbla zvonul. De cum sosise şi fusese condusă în odaia ei, orînduită în grabă, s-a aşezat în pat şi a cerut să i se aducă un doctor. Lenetta cea surdă a îndemnat-o să scrie episcopului şi la stăruinţele femeii, baroneasa a trimis o epistolă cumnatului, domniei sale episcopului.

Ea nu trebuia să strige, ca Lenetta s-o audă, cum făceau aproape toţi ceilalţi; nici ea, nici junkerul Ernst. Lenetta se uita doar la buzele ei şi se dumirea pe dată ce anume dorea de la ea, ce-i spunea. Se cunoşteau doar de atîta vreme! Lenetta fusese tovarăşa de joacă a Theodatei, încă la castelul strămoşesc din Bourdonnay. Nimeni nu-i ştia locul de obîrşie nici a cui era; un argat o lăsase la uşa unei biserici; în punguţa de in atîrnată de gîtul sugaciului, erau

[1] Şeful armatelor catolice, în timpul războiului de treizeci de ani.

cusute două monede de aur portugheze. Să tot fi fost vreo patruzeci de ani de atunci. Totuși Lenetta nu prea știa ce vîrstă are, după cum habar n-avea de calendar și îndeobște de scurgerea timpului, ca și baroneasa. Opt ani n-o văzuse pe stăpîna ei, opt ani nu auzise nimic de dînsa. Cînd baroneasa coborî din caleașcă, Lenetta înclină mulțumită din cap, după ce se încredință că era doamna Theodata și nu altcineva. Nu-și luă îngăduiala să-i pună vreo întrebare, cu toate că și-ar fi dat viața ca să afle ce s-a petrecut cu ea în toți acești ani.

În prima zi, baroneasa nu se dădu jos din pat și nu voi să vadă pe nimeni în afară de Lenetta. A doua zi de dimineață, coborî din pat, își îmbrăcă o rochie frumoasă de stofă de culoare închisă și pe deasupra o mantie grea, brodată cu fir de argint. Așa se plimbă ea în lungul și latul odăii multă vreme, trase apoi cu urechea ca și cum și-ar fi dat seama de adînca singurătate în care se afla, luă un ciocănaș și lovi într-un clopot de bronz al cărui sunet străbătu vuind toate încăperile pînă la cămăruța cea mai îndepărtată. Nu trecu mult și apăru Lenetta, privind cu neîncredere, cu obișnuita-i neîncredere pricinuită de meteahna ei, și o întrebă pe stăpînă ce dorește. Baroneasa se tînguia: „Deger, Lenetta, ce să fac!“ Asta n-o miră pe Lenetta, fiindcă încă de mică, baroneasa tremura de frig, iarna și vara, ziua și noaptea, în pat și în baie, lîngă

cămin sau la soare. Aşa era ca şi în ziua dinainte de lunga lor despărţire, aşa era şi acum, încît totul era în ordine, nimic nu se schimbase în acea desfăşurare firească a lucrurilor. Cînd se plînse: „Deger, Lenetta!“ — faţa i se zbîrci ca şi în urmă cu opt ani, gura i se strîmbă de parcă ar fi vrut să plîngă şi îşi apropie vîrfurile picioarelor unul de altul, de-ţi era mai mare mila s-o priveşti. Dar cum putea Lenetta să-i dea de hac frigului ăstuia? Rîse cu blîndeţe şi aprinse focul, deşi afară era o vreme caldă de aprilie. Mai aduse şi nişte pături de lînă şi astupă cu paie crăpăturile ferestrelor. Cînd ştafeta pe care-o trimisese la Würzburg se întoarse fără bani, baroneasa nu mai ştia ce să facă; surugiul se obrăznicise de tot, şedea în camera slujnicelor, la vechilul Wallork, şi înjura de zor că-şi pierduse vremea degeaba; vedea el prea bine că-i un castel de oameni săraci, cu o gospodărie la fel de sărăcăcioasă, ceea ce-i dădea şi mai mare curaj.

În clipa cînd Theodata se hotărîse să plece singură la reşedinţă, spre a se înfăţişa episcopului, se ivi Lenetta cu faţa strălucitoare de bucurie, ţinînd în mîna ridicată o pungă cu bani. Dăduse peste pungă în cuferele baronesei, deschizînd o casetă închisă ce se găsea într-o lădiţă din lemn de mahon, băgată printre tot felul de mărunţişuri: miniaturi de ceară, bronzuri, hărţi astrologice, un dinte de peşte de mare, pene de

struţ, doi mocasini indieni, o floare de coral, un ochean şi alte lucruri cam de felul acesta, pe care Theodata le strînsese sau le căpătase în dar în răstimp de cîţiva ani. Uitase de punga de bani şi cînd Lenetta răsturnă punga pe masă şi rîndui monezile, se făcu o sumă destul de frumuşică : doisprezece ducaţi, nouă rosenobili de aur, paisprezece taleri de argint şi treizeci de guldeni franconi. Cum nu mai văzuse vreodată atîta bănet, Lenetta căzu pe gînduri şi se vedea că o apasă ceva pe inimă ; nu trecu mult timp şi într-adevăr, începu să-şi descarce, încet, încet, sufletul. O sfătui pe baroneasă, că de vreme ce-i aşa de bogată, n-ar fi rău să se mai ocupe puţin şi de stricăciunile casei şi de neorînduielile pentru înlăturarea cărora nu s-a sinchisit nimeni pînă acum şi nici nu se va ocupa vreunul, pînă ce într-o zi tot castelul se va prăbuşi. Totul era căzut în paragină, clădirea abia se mai ţinea pe picioare, de sus pînă jos numai putregai. Cînd ploua, apa răzbătea prin acoperiş în gangurile şi încăperile de sus şi ori de cîte ori Wallork dregea şindrilele şi olanele, cîte o furtună le trîntea iar la pămînt, pricinuind de două ori pe atîtea pagube ; căpriorii erau putrezi şi nici un cui nu se mai ţinea în grinzi. Poarta nu se închidea, coşurile se dărîmau, uşile se bălăbăneau în ţîţîni, geamurile erau sparte, ochiurile ferestrelor lipite cu hîrtie sau bătute în scînduri, pragurile mîncate de carii, duşumelele roase, sobele înfundate,

zidurile mucegăite. În sala cea mare mişunau cîrduri voioase de şobolani şi şoareci, în pivniţă apa se ridica de o prăjină, grajdul stătea într-o rînă, pînă şi ghizdurile fîntînei se prăvăleau. Lenetta spunea că nu trebuiau făcute toate deodată, dar barem pentru acoperiş şi coşuri ar trebui adus un meşter de la oraş ca să se isprăvească odată cu groaza că o să se năruie totul peste ei într-o noapte, cînd or sta întinşi pe salteaua de paie ; şi apoi sala cea mare trebuia neapărat curăţită şi orînduită, că unde în altă parte l-ar putea primi pe prea-cuviosul episcop, dacă e adevărat că o să vină de ziua Walpurgiei, aşa cum domnia-sa a binevoit să vestească prin ştafetă.

Baroneasa nu voia să ştie de nimic, nici nu prea era atentă la tot ce-i îndruga Lenetta. Se plimba în lungul şi latul încăperii şi se jeluia într-una cu glas zumzăit. Dar nici Lenetta nu se lăsa cu una cu două. Chiar în aceeaşi zi şi a doua zi, o luă iar de la capăt, căutînd să-şi convingă stăpîna, cerînd şi apoi dojenind-o — în vreme ce se jeluia de metehnele casei ca şi cum ar fi fost ale ei, dar baroneasa nici n-o lua în seamă, se plimba prin casă, văicărindu-se într-una cu acelaşi glas zumzăit.

Lenetta tare amărîtă găsi altă pricină :

— Dacă nu vreţi să faceţi nimic din cîte vi le-am spus, stăpînă, cumpăraţi-i măcar junkeru-

lui o hăinuță nouă. Uitați-vă ce poartă, cît e de ferfenițită și de peticită, uitați-vă bine.

Theodata se opri locului și își întoarse către Lenetta căpșorul ei de copil speriat. Își răsfrînse puțin buzele și toată înfățișarea-i înspăimîntată vădea groaza de atunci, din noaptea aceea în care copilul de șase ani, smuls din visurile sale, sau poate mai visînd încă în stare de trezie, înlănțuise cu mîinile grumazul gros al urîciosului său tată. Și de cum i se pomeni de băiat, se simți din nou în fața acelei realități, de care se lovea ca o oarbă, cu deznădejde, ca o pasăre ce se zbate între pereții unei colivii de sticlă. Și doar nu-și văzuse băiatul, de cînd se întorsese, decît de două ori. În prima zi, atunci cînd se trîntise în pat, magistrul Molitor trimisese s-o întrebe pe baroană dacă e îngăduit junkerului să i se înfățișeze. De cum intrase în odaia maică-si, băiatul făcuse o reverență, așa cum se cuvine, rostind respectuos : „Bună ziua, stimată mamă". O privise de parcă ar fi fost pitită într-un tufiș și n-ar fi stat chiar în fața lui în pat — și se retrase. Îl mai văzuse cu o zi înainte de la fereastră, cînd băiatul era la fîntînă ; chiar la acea fîntînă cu ghizdurile stricate ce se afla sub geamul ei ; nu erau nici douăzeci și cinci de coți pînă la gura fîntînii, peste care era prinsă stinghia de fier de care atîrna o găleată. Băiatul purta hăinuța sa ieșită de soare și peticită și o beretă veche de piele, deasupra pletelor lui negre

ca tăciunele, ce-i atîrnau linse pe urechi şi pe ceafă şi abia spre vîrfuri păreau că vor, mai mult din bunăvoie, să se încîrlionţeze puţintel. El nu ştia că maică-sa îl priveşte de la fereastră, iar ea nu vedea faţa băiatului aplecat peste apa neagră a fîntînii şi la fiecare mişcare a lui, cît de mică, baroneasa tresărea speriată. Dar nimeni nu poate sta veşnic cu ochii în fîntînă ; şi cînd se sătură de atîta stat locului şi cu toate că se lăsase amurgul, junkerul o luă din loc, ieşind pe poartă către Randersacker ; era unul din numeroasele sale drumuri tainice, din care se întorcea adesea abia pe la miez de noapte, trecînd agale pe lîngă guvernorul său, care-l aştepta şi-şi frîngea mîinile de îngrijorare.

Şi de data aceasta baroneasa tresări, cînd Lenetta îi vorbi despre copilul ei.

— Nu, n-o să capete nimic, nu vreau să-i cumpăr nimic, vorbi ea cu asprime şi hotărîre. Nu, nu, degeaba te rogi.

Lenetta se apropie de stăpîna ei, cu spatele încovoiat, îşi întise mîinile ca două căuşe şi grăi :

— Nici măcar o haină de sărbătoare, nici măcar un contăşel — şi nu vă e ruşine, stăpînă, că doar aveţi o pungă plină cu aur ?

Baroneasa răspunse :

— Nu, nici un contăşel n-are să capete.

Lenetta se mînie rău, se apropie de masă, întinse mîna către caseta în care se afla punga, o scoase şi zise :

— Daţi-mi măcar un taler ca să-i pot lua o pereche de ciuboţele noi.

Văzînd că Lenetta pune mîna pe pungă, baroneasa sări la dînsa, i-o smulse şi rosti cu încăpăţînare :

— Nu, n-ai să-i cumperi ghete noi, să laşi banii mei în pace. Şi ca să vezi că nu mi-e de bani, uite, că-i arunc în fîntînă.

Furioasă, deschise fereastra, Lenetta ţipă speriată, dar înainte de a fi putut face vreo mişcare, baroneasa şi aruncase punga. În zelul ei nesăbuit, ochise aşa de bine, încît punga nimeri de-a dreptul în gaura întunecată a fîntînii.

— Ce-aţi făcut, stăpînă ? şopti speriată Lenetta, făcîndu-şi cruce.

— Pleacă ! porunci baroneasa, făcîndu-i semn.

După ce Lenetta, adînc mîhnită, se strecură pe uşă, Theodata căzu pe un scăunel şi cuprinzîndu-şi faţa cu mîinile, începu să plîngă. Lacrimile nu mai conteneau ; trecu un ceas şi ea tot mai plîngea. Parcă pierduse pe omul cel mai iubit, dacă bineînţeles ar fi iubit ea pe cineva ! O, tu, realitate, o, tu, umbră nedespărţită, o, tu, clipă trecătoare ! Şi cît era totul de real şi de prezent în jurul ei ; nu mai exista nici ieri, nici mîine, nici azi, numai clipa de acum, şi de îndată ce se ivea ceva, devenea alta clipa prezentă. Numai gropi, hăuri în care te prăbuşeai, şi fiecare dintre ele era cît şi fîntîna de adîncă.

Baroneasa mai plîngea încă şi cînd uşa se deschise şi intră în odaie junkerul Ernst, păşind cu multă luare aminte. Trecuse prin gang, cînd o zări deodată în semiîntuneric pe Lenetta. Ea stătea chircită în faţa pragului, de o bună bucată de vreme. Nu auzea nimic, dar bănuia că baroneasa şade în odaia ei şi plînge. Aşa socotea ea că se cuvenea să fie. Da, da, trebuia să plîngă, dacă nu cumva s-a întors toată lumea pe dos! Ţinînd urechea lipită de uşă, simţi că cineva o atinge pe umăr. Ridicîndu-şi privirile şi zărindu-l pe junker, se sculă, îl trase spre scară şi-i spuse că doamnei, mamei sale, îi căzuse în fîntînă o pungă cu galbeni şi-i povesti lucrurile în aşa fel, ca şi cum întîmplarea s-ar fi petrecut din nebăgare de seamă; îi spuse că acum mama lui şade în odaia ei şi e tare necăjită. Lenetta ţinea cu tot dinadinsul ca junkerul să se ducă la mama lui, să-i vorbească, poate ar mai smulge-o din amorţirea-i stranie, în care Lenetta vedea mîna Satanei. Aşa se şi petrecu — Ernst ascultă de glasul bătrînei slujnice. Se apropie încetinel de scăunelul pe care stătea ghemuită baroneasa. Se uită gînditor la ea, o atinse uşor pe umăr aşa cum o atinsese şi pe Lenetta şi rosti cu vocea-i linguşitoare de băieţandru:

— Liniştiţi-vă, mamă, nu trebuie să vă necăjiţi pentru punga cu bani. E păcat să plîngeţi din pricina asta. Nu mai plîngeţi.

Şi în timp ce căuta s-o mîngîie, se piti la picioarele ei şi privind liniştit în sus către dînsa, cu ochii săi căprui, mari cît castanele, repetă:

— Nu mai plîngeţi, asta vă îmbătrîneşte şi vă urîţeşte. Sînteţi doar tînără şi frumoasă. Dar ca să nu mai plîngeţi am să vă spun o poveste. Ascultaţi, vreau să vă spun o poveste...

7

Aşa după cum scoarţa pămîntului şi orice rod are diferite învelişuri, dintre care unele păstrează totdeauna mărturia trecutului precum şi semne prevestitoare de viitor, tot aşa sufletul omenesc, potrivit finalităţii pe care natura o urmăreşte în creaţiile ei, are şi el stratificările sale multiple, separate, individualizate, dar totuşi comunicînd între ele şi mai cu deosebire în ceea ce priveşte destinul tainic al vieţii, sustras cunoaşterii individului. Această neştiută trăire în stare de vis se petrece la unii chiar la suprafaţă, la primul contact cu lumina zilei şi cu lumea. La alţii ea îşi înfige rădăcinile mult mai adînc, astfel că forţele din imediată apropiere, numai anevoie o pot scoate la iveală. În această privinţă, fiecare ins îşi are legea sa de dezvoltare; puţini sînt acei la care această trăire în stare de vis pătrunde atît de adînc, încît

toate forţele care ar veni să dea asalt asupra ei nu sînt în stare s-o smulgă de acolo, din adînc. Un astfel de om trăieşte ca o unitate numai trupeşte, simţul şi spiritul său sălăşluiesc în afara lumii, deasupra sau dedesubtul ei. Şi poate că, tocmai acest lucru trebuie să fi fost pricina pentru care junkerul Ernst n-a putut vorbi de loc, pînă la vîrsta de şase ani. După moartea tatălui său şi după despărţirea de maică-sa, se putea înţelege cu cei din jur, numai asupra lucrurilor strict folositoare şi tot ce nu putea exprima prin mimică sau prin semne din ochi, rămînea nerostit. Schimbarea locului lui de viaţă, strămutarea lui din mijlocul străzilor zgomotoase şi întortochiate ale capitalei, în singurătatea franconă, părea că nu atinge viaţa sa lăuntrică ; şi nici n-o băgase de seamă, şi nu o dată guvernorul său Onno Molitor era silit să lupte împotriva gîndului ce nu-l slăbea, că elevul pe care-l avea în faţă s-ar putea să fie o fiinţă slabă de minte, din născare. La lecţie se uita în gol, zîmbea cînd nu era nimic de rîs, se mira cînd nu avea de ce se mira şi la opt ani mai vorbea de sine însuşi la persoana a treia, dîndu-şi nume născocite, prinse din zbor, de cine ştie unde, ca omuleţul, gingăşelul sau prichindelul. Se nimerea să stea uneori ghemuit şi îngîndurat într-un ungher şi deodată numai ce-l auzeai îngînînd cuvinte fără şir, ca şi cum s-ar fi trezit în acea clipă ; adesea părea că, încă din frageda-i copilărie, i se

înfiripaseră în minte anumite noţiuni, şi în ochi imagini colorate... strălucitoare grădini, palate, retrageri nocturne cu torţe, cavalcade umplînd străzile, femei frumos dichisite, cîte un interior solemn de biserică, o sală sclipitoare de lumină, dar totodată şi imagini întunecate, înfiorătoare — şi atunci îl vedeai luptînd parcă cu aceste vedenii, în adîncuri fără fund, umblînd după ele ca ameţit, fără vlagă, bîlbîind.

Şi pe lîngă toate astea se mai întîmplase în primii ani, în care starea lui de copil părăsit muiase inima Lenettei celei surde, ca ea să-l ţină nu arareori pe genunchi în faţa vetrei în care ardeau nişte buturugi, în timp ce pe pereţii înnegriţi de funingine şi pe tavanul boltit al odăii jucau pete săltăreţe de umbre. Dădaca îi povestea basme, unele caraghioase, altele înfricoşătoare; basme cu prinţi blestemaţi şi prinţese fermecate, cu duhuri de ale iadului, cu stafii de femei în veşminte albe, despre morminte de uriaşi şi pietrele de mormînt ale evreilor, despre cîntarul din Bamberg, despre ghetuţele cu pînişoare şi despre turnul cu lapte bătut. Toate acestea nu le putea cuprinde atunci cu mintea, cel puţin aşa se părea; zăcea ghemuit pe genunchii Lenettei ca un butuc, scormonea ca un nerod cu o aşchie printre rosturile cărămizilor din vatră şi mai să crezi că întreaga poveste trecea ca o adiere uşoară deasupra pleoapelor sale. Dar nu era decît o închipuire înşelătoare; fantasti-

cul — cînd multicolor, cînd întunecat — i se strecura în adîncul sufletului, îl sorbea pentru a-l păstra și, atunci cînd se juca în felul lui ciudat, el ieșea la iveală, după cum mijesc din pămînt în luna lui făurar ierburi verzi. Dădea viață tuturor lucrurilor din jurul său: merelor din cămară, inelului de argint de pe deget, baloanelor de săpun din vîrful unui pai, jgheabului ulucelor din care picura apa de ploaie, roților de tors și polonicului. Vorbea cu toate lucrurile și mai cu seamă cu animalele, cu vaca, cu pisica, cu barza, cu vrabia, cărora le făcea semne, la care ele răspundeau; știa să le descînte, ba mai cunoștea și vorbe de vrajă. Rămînea ceasuri în șir cufundat în contemplarea unui lucru, și, îndeobște, numai dacă-i venea un imbold din afară, se lăsa de acel lucru, așa că guvernorul lui trebuia mereu să-l dojenească și să-l amenințe cu pedeapsa; iar Lenetta nu mai contenea cu rugămințile și cu văicărelile.

Strîngea plin de zel ghindă și boabe uscate și le aducea în patul său pentru un joc nocturn, înainte de a adormi. Pătura, așa cum o așeza el pe genunchii săi ridicați și răşchirați, întruchipa munți înalți, prăpăstii și văi; trîntea apoi boabele în locurile cele mai îndepărtate și stîncoase, cu degetele sale neastîmpărate, care în acest joc fantastic înfățișau cîte un drumeț rătăcit în zăpadă, iar răsuflarea lui și-o închipuia ca un uragan, în timp ce întindea picioarele

anume, pentru a face să prăvale muntele, prefăcîndu-l în cîmpie — ca un semn al mîniei cerești. Adormea greu după asemenea distracții. Prea avea multe de iscodit în sinea lui, de cercetat și de orînduit... În zilele de noiembrie, cînd vîntul zgîlțîia grinzile din bagdadie și în ianuarie cînd lupii urlau afară, sau cînd talerul strălucitor al lunii se rostogolea de la o cercevea la alta, iar firișoarele de scamă ale păturii cu care se învelea păreau în acea lumină pîlpîitoare nenumărate piciorușe care dau să fugă, el, în pat, asculta, visa, se juca, căta la stele și aștepta să răsară duhurile pămîntului. De cum numea un lucru, acesta lua pe dată altă înfățișare pentru dînsul. Tot ce auzea, vibra într-însul ca un ecou neasemuit de puternic. Un obiect privit de el se oglindea cu totul altfel în mintea lui. Băltoaca din curte, lăsată de ploaie, devenea o apă fără liman și această imagine ajungea să-l copleșească, făcîndu-l să se înfioare, dar nu trecea mult și apa lua înfățișarea unei ființe aievea.

Abia auzise vorbindu-se de primul om, că se și furișă în grajdul de lemn putregăit al vacilor și se vedea Adam trăind în rai, în cea mai fericită înțelegere cu leul, cu căprioara și bourul. Cînd nicovala răsuna sub loviturile lui Wallork, băiatul alerga la Lenetta și, arcuindu-și tare sprîncenele, îi șoptea la ureche că afară adastă meșterul Grimmerlein, care-și cere, urlînd, birul de sînge. Cine era meșterul Grimmerlein?

Un meşter din graţia junkerului Ernst. Şi ce era birul de sînge? Nimeni nu o ştia dar nici el însuşi! Lenetta îi rîdea de-a dreptul în faţă; cu vremea ajunsese să-l ia în zeflemea pentru născocirile sale mincinoase; era de ajuns s-o strige pe nume că ea se şi rînjea, dar de cum deschidea junkerul gura, îi reteza scurt vorba: „Asta n-o cred". Răspunsul îl zădărea, şi, atunci se întrecea şi mai tare în născocirile cele mai ciudate şi înfricoşătoare, în exagerări înflorite, şi în plăsmuiri de întîmplări pe care, zicea el, că le-ar fi trăit. Curînd căpătă o aşa de mare iscusinţă în această privinţă, încît izbutea s-o păcălească şi pe Lenetta; se desfăta în taină, simţind cum începe s-o frămînte pe ea îndoiala, că încetul cu încetul vorbele lui o supun, că o trec fiorii de groază sau că nu-şi mai poate stăpîni nerăbdarea, deşi ea îi trîntea mereu în faţă: „Asta n-o cred".

Cînd ajunsese meşter în această iscusinţă a sa, îşi încercă măiestria şi asupra vechilului Wallork, asupra păstorilor, a căruţaşilor, vînătorilor şi în cele din urmă se încumetă s-o încerce şi asupra guvernorului său, Molitor. Nu pregetă s-o facă, deoarece cu vremea începuse să povestească mai curgător, mai închegat, ceea ce îl încînta pe el însuşi, aşa cum înotătorul bucuros de propria-i mlădiere în mişcări, devine mai îndrăzneţ şi mai puternic; zi de zi deprindea alte cuvinte şi denumiri, însuşiri, culori,

stări de lucruri, întîmplări noi. Cuvintele îl copleşeau într-atît, încît i se părea că se află sub şuvoiul unei căderi de apă, care-i taie răsuflarea. Aceste cuvinte cuprindeau în ele toate lucrurile ce se aflau între cer şi pămînt, puteau fi aruncate grămadă, ca pietrele de joc ; fiecare însemna ceva ; îndărătul fiecăruia se îngrămădeau fapte peste fapte ; nemărginită era măiestria lui de a le lega şi de a le înnoda şi de pe urma lor se alegea cu un lung şir de suferinţe şi tot atîtea bucurii.

De la o vreme începu, în lipsa guvernorului său, să răsfoiască toate cărţile şi foliantele acestuia. I se trezi pofta cititului : pînă şi în tratatele în care nu se putea descurca ca şi în cele filozofice, găsea ceea ce era mai sclipitor, ce-i apărea mai viu ca însăşi culorile curcubeului, ca un prilej de emotivitate, din care spiritul său îşi trăgea hrana. Adesea îi ajungeau doar unele semne, sau cîte o formulă : le dezghioca, le scormonea şi scotea la iveală ce căuta, (chiar dacă nu se afla acolo ceea ce credea c-a găsit), şi restul îl arunca la o parte ca pe nişte coji. Dacă se nimerea să dea peste stampe şi portrete înfăţişînd vreun cavaler, un zmeu înaripat, un înger călare pe un nour, pe faraon cinstindu-l pe Iosif, atunci îl năpădeau cînd valuri de căldură, cînd fiori de gheaţă ; se vedea însuşi, cavaler, zmeu, nobilul Iosif sau îngerul blînd, ceea ce-l făcea să se simtă în culmea fericirii. Se aşeza apoi

lîngă Wallork şi îi turna acestuia, care-l asculta uimit, la braşoave, spunîndu-i că în sala de sus l-ar fi întîmpinat un om în zale de aur, că s-ar fi dat drept crai al răsăritului, că i-ar fi poruncit să călătorească şapte ani şi şapte zile înspre Soare-Răsare şi că la împlinirea acestui soroc i se va întîmpla ceva măreţ. Păstorilor şi vînătorilor le povestea că, într-o hrubă a castelului Rothenstein, s-ar fi aciuat un bătrîn cu barbă albă, care la miez de noapte strigă şi suspină. Că acesta i-a încredinţat odată taina, cum că ştie de o comoară îngropată; de-ar afla însă de ea episcopul, ar porunci pe dată să-l sugrume. Dacă oamenii dădeau neîncrezători din cap sau îl priveau nedumeriţi, el zugrăvea chipul, ţinuta şi vorba celui închis, atît de amănunţit, pătrundea cu atîta isteţime în închipuirea ascultătorilor, încît aceştia, nebănuind nimic, rămîneau uluiţi şi răspîndeau prin ţară zvonul tulburător, cu toate că plăsmuirea cu stafia se dovedi mai tîrziu prea fantomatică, pînă şi în ochii acestui popor, deprins să creadă în himere.

Întărit de încercări şi după oarecare deprindere, junkerul se încumetă să dea un asalt în lege asupra guvernorului său. Intr-o bună zi i-a şterpelit un pergament vechi cu iniţialele frumos pictate; un exemplar rar, de mare valoare pentru domnul Onno, căruia un călugăr augustin i-l cedase pentru o sumă mică. Junkerul cunoştea acest lucru. Intr-un rînd, cînd guvernorul se

întorsese dintr-o vizită ce-o făcuse abatelui din Würzburg, Ernst îi povesti cu aerul cel mai demn de crezare cu putință, că venise călugărul, că îl luase pe el la rost, amenințîndu-l chiar, și că i-a cerut să-i dea pe loc pergamentul pe care, ce-i drept, îl vînduse magistrului, fără să fi știut că acela care-l stăpînește poate în orice clipă, din zi sau din noapte, să pătrundă nestingherit la toți regii de pe întreg pămîntul precum și la papa de la Roma, ba în afară de asta, și sigur de viața sa, prin toate țările bîntuite de război sau de ciumă. El, Ernst, s-a prefăcut la început că n-are habar de nimic, dar călugărul arătîndu-se deznădăjduit și stăruind prin rugăminți și vorbe aspre, el s-a cam fîstîcit și i-a arătat locul unde se află pergamentul miraculos. Călugărul a pus mîna pe el și s-a făcut nevăzut. Guvernorul Onno ascultă ciudata poveste cu nerăbdare sumbră, și vîna de la tîmplă i se îngroșă de mînie, înnegrindu-se aproape. Îl luă la rost pe junker, iscodindu-l mereu; îl mai trezea și noaptea din somn, ca să-i răspundă la toate întrebările sale; îi atrase atenția că nimeni din castel nu-l văzuse pe călugăr la ceasurile pomenite de el, și îi arătă nepotrivirile din tot ce înșirase; stărui îndelung cînd cu amărăciune, cînd cu blîndețe pe lîngă junker ca să afle adevărul și în cele din urmă îl croi și cu vergeaua de fier. Dar totul fu în zadar, junkerul se prefăcea a nu înțelege îndoiala

magistrului, căruia îi aducea zilnic dovezi tot mai noi şi mai convingătoare. Şi nu numai atît, cu o obrăznicie întrecută doar de limbuţia sa — ciudat de atrăgătoare — obrăznicie ce creştea mereu — torcea tot mai departe firul, astfel că, într-o dimineaţă junkerul dădu buzna, turbat şi supt la faţă, în odaia magistrului, vestindu-l că l-a întîlnit pe călugăr, care l-a ademenit prin şuşoteli să vină cu el în pădure, silindu-l să jure că nu-l va trăda şi că în schimb s-a învoit să pună la loc pergamentul, dar şi magistrul urma să depună jurămînt pînă în trei zile, la răsărit de lună, sub plopul cel mare de lîngă căsuţa cantonierului, că nu-l va mai urmări pe hoţ. După ce va face acest jurămînt, va regăsi pergamentul fermecat la locul său, cînd va intra în odaie.

Magistrul, furios, nu voi să se învoiască la acest *hocus-pocus* ; era un om mult prea luminat pentru vremea sa, un adevărat filozof şi adept al lui Aristotel. Totuşi junkerul se pricepu să-l amăgească cu vorbe atît de linguşitoare, încît pînă în cele din urmă îi îngădui să-i facă pe plac. Magistrul ţinea să vadă ce poate ieşi din această poveste, urmărind totodată un gînd ascuns, anume de a descoperi misterioasa purtare a junkerului ; dar în adîncul lui se dojenea pe sine însuşi, că s-a lăsat dus şi amăgit de vorbele unui băieţandru

de doisprezece ani, aşa cum nu i s-a mai întîmplat din partea nimănui pînă atunci.

Cînd se apropie ceasul la care trebuia să depună jurămîntul, nu era nici pomeneală de acel răsărit de lună vestit în chip atît de solemn, în schimb sufla un vînt aprig, şi ploaia curgea potop. Magistrul dorea să arate că toate acestea nu-l sperie. Ernst, însă, pe care fulgerele şi tunetele îl impresionau nespus, şovăia oarecum şi părea tare îngîndurat.

Şi în timp ce amîndoi stăteau în poartă şi priveau ploaia cumplită ce cădea, căzu un trăsnet care inundă cu o lumină galbenă ca pucioasa, castelul, fîntîna, un zid şi o bucată de pădure ce-o zăriră în depărtare. Junkerul sări speriat îndărăt. Atunci magistrul, punîndu-i mîna pe umăr, îi vorbi :

— Junkere, în faţa acestor forţe ale naturii, mai susţineţi că cele ce mi-aţi spus sînt adevărate ? Răspundeţi-mi cinstit.

Băiatul cătă în jos cu o privire de visător îndărătnic ; cînd fulgeră a doua oară, el înălţă ochii ce-i scînteiau ca două diamante negre şi răspunse :

— V-aş fi mărturisit oricum, de îndată ce povestea s-ar fi sfîrşit. O poveste trebuie să aibă un sfîrşit.

Vocea lui nu trăda recunoaşterea vreunei vini, ci suna ca o chemare, ca afirmarea unei convingeri.

— Cum adică? bîlbîi magistrul. O poveste? Nu o minciună? Cum, perfidia, înşelătoria şi răutatea pot fi poveste?

Băiatul ridică mîinile spre dînsul şi în mugetele tunetului ce se pierdea în depărtare strigă:

— Da, v-am spus o poveste şi nimic alta.

Magistrul tăcu.

— Şi nu vă pare rău că n-are sfîrşit şi că totul s-a isprăvit? întrebă naiv junkerul.

Magistrul, părăsit deodată de tot ce învăţase la spiritele luminate ale pedagogiei, îl privi doar pe junker, fără a putea rosti o singură vorbă. Întorcîndu-se în odaia sa, găsi pergamentul la locul obişnuit.

8

Din ziua aceea, plăsmuirile fanteziei junkerului se desprinseseră încetul cu încetul de realitate şi de oamenii din jurul său, aşa cum se ridică iedera de la pămînt, de îndată ce găseşte un sprijin ca să se poată agăţa. A povesti, însemna totul pentru dînsul, şi de bună seamă că în acea noapte furtunoasă, junkerul s-a dumirit şi a început să înţeleagă ce înseamnă o poveste. Povestea îşi are tîlcul ei. Ea nu trebuie să apară în lumina faptelor de fiece zi, ca un petic pestriţ pus pe o haină ponosită; ea cată să fie un strai frumos, iar cel ce o croieşte să fie un croitor iscusit, ca haina să şadă bine pe

trup şi să-l prindă bine la faţă pe acel pentru care-i făcută, ca să se poată bucura de ea. Trecu o bună bucată de vreme — aproape un an — în care răstimp el fu îndeobşte destul de cuminte; părea că cercetează şi că-l preocupă multe lucruri; se ţinea mereu de domnul Onno cerîndu-i neobosit cărţi, din care să poată afla cum trăiesc oamenii; nu oamenii din jurul său, ci oamenii din altă lume, din ţări îndepărtate; voia să cunoască îndeosebi locurile şi oamenii ce-i apăreau învăluiţi în vis: turci, suedezi, englezi şi pe cei din lumea nouă, de unde veneau corăbiile încărcate cu aur, după cum auzise el; voia să ştie ce s-a întîmplat cu regele Henric al Franţei şi ce-a ajuns regatul său. Magistrul îi vorbise despre asta cîndva şi mintea sa înflăcărată făuri fel de fel de imagini, numai în urma simplei pomeniri a faptului.

Domnul Onno se lăsă înduplecat şi-i dădu o carte spaniolă în care era vorba de nişte cavaleri, şi alta conţinînd o descriere a unui turnir la Cambrai. Ernst stătu trîntit pe burtă jumătate din noaptea aceea şi citi cărţile la lumina opaiţului care ardea de obicei în odaia sa, fiindcă şi acum, la treisprezece ani, se temea aşa de tare de întuneric, încît îl apucau durerile de pîntece ori de cîte ori trebuia să se culce pe înnoptat; zăcea pe pat cu obrajii învăpăiaţi şi cu un deget ţeapăn urmărea rîndurile cărţii, iar trupu-i era leoarcă de sudoare.

Magistrul nu-l mai putea stăpîni pe băiat, stătea în fața lui și nu știa ce să mai facă; nedumerirea sa crescu, cînd își dădu seama că nu-l mai poate ținea locului; junkerul o ștergea de acasă de cum isprăvea lecțiile. Zăpada și ploaia nu-l puteau opri; puțin îi păsa că nu era bine îmbrăcat; hoinărea spre miazănoapte, prin pădure, peste podgorii, pînă-n valea rîului Main. Nu trecu mult și ajunse să cunoască toate satele și curțile, la zece ore depărtare de casă; se înhăita cu tot felul de vagabonzi, stătea la taclale cu țăranii pe cîmp sau pe arie, cînd treierau; colinda iarmaroacele și rămînea cu gura căscată, cînd întîlnea țigani sau saltimbanci. Punea inimă oriunde vedea neagra sărăcie ce apăsa pe oameni; apleca urechea la vaiete, suspine, nădejdi, rugi; dibuia nedreptatea și fățărnicia, își dădea seama unde-i silnicia și unde-i moartea. Pătrunzîndu-se cu vremea de aceste necazuri, se născu în el imboldul de a vesti oamenilor o altă lume decît cea tristă și mohorîtă ce i se înfățișa și în care văzuse atîția semeni, chinuindu-se în necazuri fără sfîrșit — o lume ce sălășluia într-însul ca un strat de flori într-o grădină, de care nici un suflet omenesc nu aflase nimic.

Și a început într-o zi de vară, în ajun de Joia-Verde; trecea prin satul Günthersleben, și dintr-o baracă de scînduri în care se frigeau păsări în vederea sărbătorii și de unde veneau zgomote și strigăte, zări venind spre el o mulțime de oa-

meni. O femeie, după cum se vedea, stăpîna barăcii, striga la un om pe care-l ţineau strîns cîţiva băietani. În cele din urmă lucrurile lămurindu-se, Ernst află că omul furase o pasăre încă negătită, atîrnată afară pe o prăjină ; femeia îl zărise tocmai în clipa în care omul voia s-o ia la goană. Cîţiva copii care se aflau pe acolo s-au luat după dînsul şi l-au prins ; arăta tare rău şi era de bună seamă chinuit de foame, căci pe bucata de drum ce-o străbătuse fugind, desfăcuse cu mîinile cocoşul, îi smulsese în grabă măruntaiele pline de sînge şi le înfulecase cu o poftă nesăţioasă. Femeia păgubaşă, cercetîndu-şi paguba pentru care se văicărise, găsise că lipsea numai inima, pe care o înghiţise hoţul flămînd. Copiii care-l urmăriseră — băieţi şi fete, între nouă şi doisprezece ani — stăteau acum deoparte stingheriţi.

Ernst se apropie de ei şi le vorbi :

— De bună seamă că nu-i un om acătării ; dar cînd mănîncă cineva o inimă, apoi trebuie să uite tot ce s-a petrecut cu el.

Copiii îl priviră nedumeriţi ; el le zîmbi şi adăugă :

— Am să vă povestesc cum se poate întîmpla una ca asta ; am să vă istorisesc povestea omului care a mîncat inima cîinelui său.

Se aşeză sub un tei din apropiere ; băieţii şi fetele făcură roată în jurul lui şi cu cît intra mai adînc în miezul povestirii, cu atît păreau copiii

mai absorbiţi, lipiţi parcă de buzele lui. Era o poveste cam simplă, însăilată de Ernst pe loc, sub impresia celor întîmplate şi brodată pe vechiul crez popular de care auzise, anume că omul care mănîncă o inimă poate pierde darul aducerii aminte. Dar mai născoci el şi alte întîmplări cam de felul acestora şi anume: despre un băietan care uita unde-i casa părintească; despre un sihastru care a adunat o sumedenie de inimi omeneşti şi de animale, pe care le păstrează în gavanoase; despre duhul cel rău al pădurii care dă în fiecare an năvală într-un ţinut, pîrjolindu-l, şi căruia i se pune în vin rămăşiţele din trupul unei slujnice cucernice, pentru ca să uite astfel drumul şi să poată fi prins într-un tufiş. Toate astea bine ticluite, aşa cum îi veneau pe loc în minte, se întruchipau într-o imagine care parcă plutea în faţa ochilor ascultătorilor, încîntaţi de povestirea lui. Şi de cum gustase pentru întîia oară plăcerea de a fi ţinta unor priviri luminoase, încrezătoare, recunoscătoare, emoţionate, simţi trezindu-se în el darul de a mai sorbi încă o dată şi încă o dată din această plăcere.

Nu trecu mult şi i se înmulţiră ascultătorii veniţi din toate aşezările, cătunele şi tîrguşoarele cîte se înşirau de la Klingenberg şi Wörth pînă la Esselbach şi Tiefenstein şi de la Rothenbach şi Heimbuchenthal pînă la Hafenlor şi Marktheindendorf. De cum îl zăreau de departe, îi şi alergau în întîmpinare; multora le trezise

pentru întîiaşi dată neastîmpărul pricinuit de nerăbdarea de al asculta; toţi îi zîmbeau, îl înconjurau, îi aduceau plocoane, pere, struguri, turtă dulce, zahăr din struguri. Ernst se aşeza de obicei pe zaplazul unei grădini, sub un pom; pe vreme rea se băga în ungherul unui şopron, într-o colibă de marinari de pe malul Mainului, sau sub un pod, cu toţi ascultătorii roată în jurul său. Care de care cerea altă poveste: „Junkere, povestiţi-ne de degeţel, de fecioara din stele, de pitic, de vînătorul de sălbăticiuni, de femeiuşca din muşchii copacilor, de Eppela Gaila, de comoara din Rothenstein, de uriaşul Hidde". Fiecare avea altă dorinţă, dar în cele din urmă cădeau la înţelegere, sau tăceau de cum junkerul începea a vorbi molcom, cu un aer profesoral, ceremonios dar totodată mucalit; îşi umfla plămînii ca să-şi pregătească ascultătorii pentru ceva groaznic. Numai arareori le povestea ceea ce aceştia se rugau cu ardoare şi neastîmpăr, bunăoară, un lucru ce pusese stăpînire pe închipuirea lor; şi totuşi nu le era mai puţin sufletul la gură, deşi ştiau clipă de clipă ce va urma, dar se bucurau cînd povestea lua o întorsătură surprinzătoare. Pe el însuşi îl momea noul; din legende, basme, lucruri văzute, visate, făurea ca prin farmec, poveşti nemaiauzite, ca şi cînd spiritul său ar fi dăinuit de sute de ani, iar aducerea sa aminte ar cuprinde toate prin cîte a trecut neamul omenesc. Şi aşa rătăcea din

una în alta, pînă ce se lăsa întunericul, fără ca vreunul din ascultătorii săi să prindă de veste; se lumina cînd povestea ceva vesel și se întuneca la față cînd povestea ceva trist, de era zi ori noapte. Cînd și cînd se auzea cîte un suspin de fetiță ori un plînset de băiețaș; nu o dată rîdeau toți laolaltă, din toată inima, cînd nelegiuitul își primea pedeapsa cuvenită și piticul viclean bătaia meritată. La un moment dat toți deveneau parcă o singură ființă și se auzea cum inima lor, contopită într-una singură, bate de bucurie atunci cînd fiul năpăstuit, despuiat de către frații săi pizmăreți, de moștenirea părintească, ajunge după multe întîmplări, biruind vraja înșelătoare, să capete într-un tîrziu partea lui de fericire și de cinstire.

Erau anumiți eroi născociți de el care se perindau mereu în fel de fel de întîmplări: Gustav, cîntărețul din fluier, Margret, duduca nobilă și oarbă, Coif-alb, cavalerul hoinar, Siderlist, magul; de cum rostea unul din aceste nume, răsuflau cu toții ușurați; trupușoarele lor se aplecau înainte, știau că acu-i acu!

Uneori cei de acasă se neliniștеau și începeau să-și caute copiii și nu arareori se întîmpla ca în loc să-i împrăștie pe băieți și fetișcane și să le strice joaca, să se așeze ei înșiși, cît erau de vîrstnici, la rînd cu cei mici, vrăjiți de vorba și de darul de povestitor al junkerului. Asemenea lucruri nu auziseră nicicînd; cine era să le

spună adevărul? Ce ştiau ei despre destin? Abia îşi dădeau seama de o părticică a propriei lor soarte. Putut-au ei afla ceva din tainele lumii, de forţele nevăzute, de palatele de diamant, de puterile ce zac în buruienile cele mai de rînd, în ceapa ciorii, în păducel, în coaja de alun, în gura leului? Şi chiar dacă aveau o cît de slabă idee despre toate astea, era numai partea cea rea, aducătoare de nenorociri. Că şi-ar mai putea arăta puterea — asta n-o ştiau şi n-o credeau. Ascultîndu-l pe junker, o aflau. Vedeau perindîndu-se prin faţa ochilor, o închipuire după alta; năluci să fi fost şi încă nu se putea să nu le dai crezare! Îl vedeai aievea pe regele Henric al Franţei, o vedeai şi pe mîndra lui regină — o zînă — cum ia în mînă sceptrul şi face să răsară din nou soarele care fusese îngropat într-o prăpastie de munte, atunci cînd se săvîrşise năprasnicul omor; se înfăţişau rînd pe rînd înaintea lor, nobilii care s-au dus la palat ca să-l răzbune pe domnitorul lor. Şi în felul acesta, începură şi ei să se mai dumirească asupra întîmplărilor din lume; să-şi dea seama ce se petrece în lumea prinţilor.

Cu vremea ajunseseră nu numai copiii să-l urmărească pas cu pas, pe unde se arăta; îşi cîştigase ascultători şi printre vîrstnici; e drept că erau numai vreo doisprezece care, ca prin farmec, răsăreau în jurul lui, de îndată ce ieşea din castelul Ehrenberg: aşa de pildă Silberhans, un

muzicant din Veithöchsheim, Cristophorus Barger, un student veşnic beat din Schwanfeld, un oarecare Batsch, un fost tăbăcar din Würzburg şi alţii.

Despre toate aceste întîmplări află magistrul încetul cu încetul destule ca să-i pricinuiască mînie şi necaz şi chiar frică de răspunderea ce o avea. Se putea aştepta din zi în zi să i se ceară socoteală de năzbîtiile învăţăcelului său. Pe vremea aceea nu numai că era neobişnuit, dar de-a dreptul ruşinos, ca un om oarecare, dar-mi-te un fiu de nobil, să hoinărească pe drumuri şi să cutreiere satele ; acel care bătea drumurile pe jos se defăima pe sine şi se necinstea pe el însuşi. Dar degeaba i se spuneau toate acestea junkerului ; nu ajuta nici o ameninţare, nici o pedeapsă ; tot aşa cum ai fi încercat să legi un pui de vultur cu o aţă, de un stilp.

9

Cînd episcopul şi cancelarul său sosiră în ziua dinainte hotărîtă, la Ehrenberg, într-o caleaşcă greoaie, trasă de patru cai, fură primiţi de magistrul Molitor şi conduşi cu multe închinăciuni şi reverenţe în sala cea mare care de zece ani nu mai văzuse oaspeţi. Wallork împreună cu Lenetta şi alţi argaţi, anume tocmiţi, o curăţiseră,

de bine de rău, după multă trudă, de colb, păienjeniş şi murdărie de şoareci, dîndu-i o înfăţişare mai acătării. Magistrul o scuză pe baroneasă, care aştepta înalta vizită abia pentru după-amiază, spunînd că domnia-sa e tocmai pe cale de a se îmbrăca.

Întrebat unde-i junkerul, domnul Onno păru tare stingherit; băiatul dispăruse de dimineaţă, cu toate că i se spusese, în nenumărate rînduri, chiar şi cu o zi înainte, că urmează să sosească prea-sfinţia sa episcopul. Domnia sa baroneasa, pe cît e de nemîngîiată, pe atît de îngrijorată, şi va căuta să-şi exprime părerea de rău faţă de prea-sfinţia sa.

Episcopul, obosit de călătoria făcută în caleaşcă şi de hurducăturile drumurilor desfundate de ploaie, se aşeză pe un jilţ verde cu catifeaua roasă şi speteaza găurită. Fără a ţine seamă de respectul ce-l datora magistrul baronesei, episcopul spuse morocănos că nu pricepe de ce doamna ar avea pricină să se îngrijoreze aşa deodată de fiul ei, de vreme ce şi-a putut stăpîni îngrijorarea maternă vreme de opt ani! La care magistrul lăsă privirea în jos şi îndrăzni să răspundă că a rostit numai adevărul. Totuşi silit este să recunoască — şi aci glasul îi scăzu şi capul i se întinse înainte ca al unui cocoş care ocheşte un vierme — că între baroneasă şi junker nu s-au stabilit încă, după părerea sa, relaţiile cuvenite între rude atît de apropiate.

Pater Gropp se aşeză şi el între timp, tot pe un jilţ stricat. Se interesă din nou, care e pricina încă nelămurită a lipsei junkerului, şi întrebă tăios şi cu mirare:

— Dispărut? Dispărut, ziceţi? Cum e cu putinţă una ca asta? Cum se poate aşa ceva? Şi dumneavoastră îngăduiţi o asemenea purtare şi vorbiţi de ea de parcă n-ar fi decît o greşeală făcută la o lecţie? Vă rog, spuneţi-ne adevărul despre prea-cinstitul junker. Cred că avem dreptul să-l ştim; îndeosebi domnia-sa episcopul.

Se vede că paterul ţinea ca episcopul să afle cît mai multe despre nepotul său, el însuşi cunoscînd destule despre junker. Se pricepuse prea bine cum să afle felul de a se purta al băiatului; poruncise din vreme să i se aducă la cunoştinţă toate zvonurile, îl iscodise pe magistrul pe care-l chemase în ultimele luni la reşedinţa sa mai des, în acest scop; ba mai făcuse şi o vizită *incognito* la Ehrenberg, cu care prilej îl urmărise îndeaproape pe junker, întărindu-se în tainica antipatie ce i-o inspira tînărul, de cînd aflase de existenţa sa.

Cererea ritoasă a paterului îl cam buimăci pe magistru, care între patru ochi îi mărturisise şi admisese, mai multe chiar decît ar fi vrut. De o sinceritate naivă, el nu-şi putea da seama încotro ţintesc mişcările de şah ale iezuitului. Începu să se bîlbîie, pomeni ceva despre o complexitate dificilă; ducîndu-şi mîna la inimă asigură solemn

că fondul e bun, cu toate că unele deprinderi ar fi în contrazicere cu bunul simț, deprinderi care ca o buruiană rea năpădesc semănăturile sănătoase de pe ogoare. Pater Gropp, cu privirea întunecată, strînse sprîncenele și reteză scurt șuvoiul retoric al magistrului. Să binevoiască dumnealui să revină la subiect; despre ce anume deprinderi vorbește? Prea-sfinției sale episcopului nu-i arde să afle miezul acestei chestiuni, prin înflorituri care te pot îndepărta de adevăr.

— Care e vina cea mare ce i se aduce junkerului? Spune-o verde, magistre, fără ocol! Preasfinția sa va primi chiar și cea mai neplăcută veste și va cerceta ce e de făcut pentru îndreptarea răului ivit. Așadar, care-i vina? Deprinderea de a face născociri mincinoase de care s-au plîns atîția; deprinderea încăpățînată pentru ticluirea a tot felul de fabulații, răstălmăciri și plăsmuiri răutăcioase; deprinderea de a se deda la tot soiul de șotii ușuratice? Înclinarea spre dezmăț și instigare împotriva statului? Patima de a se înhăita cu tot felul de oameni stricați din popor, de a lua parte la petreceri vulgare, de a se tăvăli prin crîșme și iarmaroace? Ar mai fi și altele? Împotrivirea față de orice învățătură religioasă, împotrivire care merge adesea pînă la batjocură; preocuparea tăinuită pentru tipărituri păgîne, cărți cu aventuri și stihuri; lenea de a se îndeletnici de un lucru cu rost; îndărătnicie necuviincioasă ori de cîte ori i se atrage luarea

aminte asupra bunei orînduieli, a îndatoririlor şi a purtării ? De astfel de abateri e vinovat, ori de altele mai condamnabile, poate chiar mai primejdioase ? La fiece acuzare rostită sub formă de întrebare, prin care paterul Gropp dezvăluia dintr-o dată episcopului toate cîte le ştia şi i le ascunsese pînă atunci, încredinţat că printr-o acţiune bruscă şi neaşteptată îl va putea impresiona mai tare, magistrul se făcea din ce în ce mai mic. Episcopul asculta toate acestea îmbufnat.

Să adeverească toate abaterile junkerului, toate laolaltă, n-avea curajul ! Nu-i convenea magistrului s-o facă, în primul rînd, din punct de vedere al strădaniilor sale educative de ani de zile, ce puteau fi astfel socotite ca zadarnice ; în al doilea rînd, fiindcă se temea că-şi va pierde pîinea şi slujba, şi în al treilea rînd, pentru că în sinea sa îi era drag elevul. Nu mai puţin îl supăra asprimea tăioasă a iezuitului, dar nici nu putea tăgădui ceea ce se ştia despre junkerul de Ehrenberg în tot episcopatul, nici nu putea uita acele lucruri pe care el însuşi le povestise acuzatorului, fie din convingere, fie că pălăvrăgise din lăudăroşenie ; dar cum cele două perechi de ochi aspri aşteptau răspunsul — el trebuia să-l dea. Ţinînd mîinile cu degetele răsfirate în faţă, încovoiat din spate, magistrul îşi spuse părerea şi anume : c-ar putea fi vorba de stări de natură bolnăvicioasă, de oarecare rătăciri trecătoare,

datorite fierbinţelii creierului ; fără îndoială că ne găsim în faţa unei deprinderi dăunătoare înrădăcinate în firea băiatului, dar cîntărind bine, el n-ar putea numi aceasta o înclinare spre minciună. Şi cu atît mai puţin poate s-o înfiereze ca pe un viciu, cu cît n-a pierdut nici o clipă nădejdea că-l va putea îndrepta ; or viciul, după părerea celor mai competenţi cercetători ai sufletelor, ar fi de netămăduit.

Dacă se iau pe rînd în consideraţie semnele de vinovăţie a junkerului, nu poate vedea în nici unul din ele vreo dovadă de pervertire, pricinuită de miciună ; cel mult ar putea fi vorba de o tainică şi nelămurită ameţeală a minţii, pentru a nu spune o rupere de realitate a unui spirit închis în el, sustras legilor fireşti, aidoma lunatecilor. O privire aruncată pe chipul iezuitului îi fu de ajuns magistrului ca să se sperie şi să-i trezească bănuiala că a vorbit mult prea mult, periclitînd liniştea şi libertatea elevului său, prea mult chiar şi pentru propria-i siguranţă ; ar fi vrut să înghită cuvintele-i nesocotite, dar era prea tîrziu. Îl vedea parcă pe pater, lungindu-se, chipul i se mai înţepenea, pe fruntea-i conică i se părea că pîlpîie o lumină galbuie, iar ochii — ca două găvane negre umplute de un lichid sclipitor — vădeau o mulţumire sumbră.

— M-aţi ascultat, prea-sfinte, grăi el rece şi tăcu pe dată.

Episcopul îl privi îmbufnat pe nenorocitul de Molitor și rosti cu glăscioru-i pițigăiat :

— Asta-i curată pălăvrăgeală și încă nesăbuită ; puteți fi încredințat că vorbele voastre vor fi luate în seamă și că acest cuib păcătos va fi bine curățat de satana.

În timp ce magistrul stătea mut și încremenit în fața celor doi prelați, în fundul sălii scîrțîi o ușă și baroneasa, ciudat dichisită, își făcu apariția, zîmbind, uitîndu-se în gol, cu o privire jumătate smerită, jumătate respectuoasă. Purta un șal spaniol cu franjuri, de culoare verde-papagal, peste o rochie de catifea albastră, garnisită cu dantele la gît și la mîneci. Talia îi era strînsă și pe pieptul ei încă tînăr atîrnau cinci șiraguri de mărgăritare, prinse la mijloc cu cinci agrafe de aur ; pe cap avea o scufie de mărgăritare, de sub care se revărsa pe umeri părul ei galben cînepiu.

Ea privi nesigur în jur, apoi cu pași mărunți, se îndreptă către episcop, care o măsură cu ochi întunecați, mirați. După ce se înclină foarte respectuos, sărută înaltului prelat mîna, ce i-o întinsese cu moliciune ; se dădu un pas îndărăt și pe dată îi dispăru expresia solemnă de pe față ; începu să privească cu dispreț sala goală în care nu mai intrase pînă atunci.

Schițînd cu mîna un gest de o înaltă distincție care voia să exprime și părere de rău și o mută acuzare, de parcă ar fi fost sub demnita-

tea ei să se justifice față de oaspeți, ea se scuză pentru întîrziere; avusese o noapte proastă; nu poate dormi la Ehrenberg, patul e prea tare, pernele prea vîrtoase, suflă vîntul prin ferestre și zgomote neplăcute îi tulbură liniștea. Niciodată și nicăieri n-a suferit lipsuri ca aici; acoperișul e spart și drept hrană are numai gulii, brînză de capră, vin acru.

Și cum era ea deprinsă!

Ce de petreceri strașnice nu s-au pregătit pentru dînsa, ce de minunate vînători, ce lux, ca la curțile princiare; cît aur n-a curs printre degetele ei, cîte odoare nu i s-au dăruit, cîți oameni mari și vestiți nu s-au arătat curtenitori cu ea.

— Ah, lumea e minunată numai dacă o cunoști bine, prea venerate episcop și cumnat, exclamă ea, ridicînd spre el o privire plină de extaz, în timp ce obrăjiorul ei de copil bătrîn părea supt și de o culoare cadaverică, așa că prin vorbele ei de lăudăroșenie pline de îngîmfare, răzbea un simțămînt de cumplită deznădejde.

Episcopul și paterul schimbară priviri cu înțeles, iar cel dintîi rosti într-o doară și cu dezgust:

— Mă miră dar mult că n-ați rămas acolo unde o duceați așa de bine.

La care baroneasa, privindu-l țintă, răspunse:

— Toate la vremea lor, desfătarea ca și durerea.

Şi schimbîndu-se din nou la faţă, rosti cu vioiciune că domnia-sa episcopul să binevoiască a nu i-o lua în nume de rău că i-a cerut un împrumut printr-un trimis al ei, că şi-a dat numaidecît seama de necuviinţa cererii sale ca şi de numeroasele îndatoriri ce-i stau în sarcină ; de ar mai fi aşteptat o singură zi, n-ar mai fi fost silită să-l supere cu vreo rugăminte, deoarece în cuferele ei s-a găsit o pungă cu aur pe care landgraful Ludwig i-o dăduse chiar el, la plecare.

Lenetta e aceea care a descoperit punga, nu ea, care şi uitase de dînsa. Şi nu-i de mirare că, faţă de dragostea şi grija ce i s-a arătat acolo, n-a mai putut reţine de la cine venea fiece atenţie în parte. Simţea mereu nevoia să povestească, dar din toată această lăudăroşenie, răzbea aceeaşi deznădejde ce o rodea pe ascuns.

Dacă e aşa, mîrîi episcopul, dacă a descins la Ehrenberg încărcată de bogăţie, ar putea de acum înainte să ia asupră-şi sarcinile gospodăriei, lui rămînîndu-i doar grija pentru educarea mai severă a nepotului ! Aruncă o privire nimicitoare magistrului care sta zgribulit într-un colţ şi care tare ar mai fi vrut să se facă nevăzut.

— Cu nepotul domniei voastre puteţi face ce doriţi, rosti baroneasa cu un aer aproape dispreţuitor ; poate că aşa i-a fost scris ca să se afle de-abia de acum înainte al cui este, al domniei voastre, ori al meu, ori al nici unuia dintre noi.

Dar cum să gospodăresc aici, dacă la masă îmi cad gîngănii în strachină, și cu ce bani, dacă din tot aurul nu mi-a mai rămas nici atît ca să-mi pot cumpăra o coadă de pește?

Episcopul întrebă cu un aer sumbru:

— Dar ce ați făcut cu punga ceea plină de aur?

Baroneasa izbucni într-un rîs ascuțit și răspunse:

— Am aruncat-o în fîntînă.

Episcopul își îndreptă privirile către pater Gropp; acesta, cătînd în jos, abia că-și înclină capul, iar în jurul tăieturii orizontale a gurii sale, flutură un zîmbet care numai a bine nu prevestea. Între timp magistrul se apropiase de fereastră și zărise jos în curte pe junkerul Ernst. Nu era singur; lîngă poartă stăteau cîțiva dintre ciracii lui, Silberhans, Batsch, un cimpoier din Ochsenfurth și vreo jumătate de duzină de băieți și fete; toți se uitau la el, curioși și mirați, întocmai cum îl privea de sus domnul Onno. Acesta, strigînd cu glas puțin înfundat și mirat: „Iată-l și pe junkerul nostru!“ — îi făcu pe baroneasă și pe episcop să se repeadă la fereastră.

Băiatul părea cu totul schimbat; purta straie albastre de paj, ciorapi de mătase, pantofi cu catarame și o beretă dreaptă cu pene albe. Straiele nu erau noi, asta se vedea numaidecît și nici croite pe măsură; îi atîrnau larg pe piept și pe picioare, iar ghetele parcă nici n-ar fi fost purtate de picior de om; chipul lui avea totuși o

expresie atît de nobilă, încît Wallork și Lenetta care se repeziseră la ușa de serviciu și mai apucaseră să-l mai vadă pe băiat urcînd treptele năpădite de mușchi ale scării de onoare, rămaseră cu gura căscată. După cîteva clipe păși în sală, dar în loc să salute pe cei de față, se opri sfios în prag. Ar fi vrut să se apropie de unchiul episcop cu un salut de nobil.

Așa își pusese în gînd ; dar deși pe drum chibzuise ce cuvinte să rostească și cum să se prezinte, nu făcu nimic și părea că umerii săi sînt scuturați de un ușor fior. Încercase o senzație ciudată, misterioasă, pe care nu și-o putea lămuri, cu toate că aproape fără voie îi găsise o explicație, cînd își îndreptă încet privirea spre locul unde sta pater Gropp, mut și neclintit.

— Vorbiți dar, junkere, înclinați-vă în fața sfinției sale, murmură magistrul îngrijorat.

Tînărul ascultă, se înclină și se apropie cu șovăială.

— Cine l-a gătit așa ? se miră baroneasa, adresîndu-se mai mult sie-și, decît junkerului ori magistrului, și făcu o schimă care voia să spună că toată făptura băiatului, chipul lui, purtarea lui, toate laolaltă îi sînt dureros de neplăcute, la fel ca și mai deunăzi, cînd se încumetase să-i povestească nu știu ce, iar ea fugise din odaie de cum băiatul deschisese gura, îngrozită numai de simplul fapt că era acolo, că-i vorbea, că-i spunea atît de firesc mamă — da, atît de firesc !

Băiatul îşi îndreptă privirea sa luminoasă şi deschisă către faţa episcopului. Îşi scosese bereta şi o ţinea cu amîndouă mîinile.

— Mama mea se minunează că port aceste straie frumoase, dar n-am vrut să mă înfăţişez înaintea domniei voastre, unchiule, ca un junker cerşetor, începu el cu un zîmbet cuceritor, ce înălbea şi mai mult şiragul scînteietor al dinţilor, dînd chipului său smead un farmec şi mai mare. Am fost un junker cerşetor, dar pentru a vă arăta deosebită cinstire şi pentru că Lenetta noastră era atît de nenorocită din pricina îmbrăcăminţii mele sărăcăcioase, m-am dus la Heidingsfeld, la domnia-sa ducele Ortenstein şi l-am rugat să mă ajute, spunîndu-i că el e bogat, că are cinci feciori şi că unul din ei ar putea să-mi dăruiască o vestă. Ducele a rîs mai întîi, auzindu-mi dorinţa, şi ar fi vrut ca să-mi iau calea, dar cel mai mare dintre fiii săi, junkerul Bernhard, s-a amestecat în vorbă: „Ăsta-i doar junkerul din Ehrenberg, care ştie atîtea poveşti neroade. Bine ar fi să ne spună o poveste de a lui şi în schimb are să capete un pieptar de piele." Bătrînul conte a rîs şi mai tare şi învoindu-se a grăit: „Bine, junkere, şezi aici şi povesteşte ceva, şi dacă ne place povestea ai să capeţi o hăinuţă de paj şi în afară de asta ghete şi ciorapi."

Junkerul părea foarte mîndru de isprava lui şi trăsăturile chipului său vădeau o nespusă fericire, de parc-ar fi recucerit un ţinut pierdut al

împăratului. Cine-l vedea şi îl auzea în asemenea clipe nu putea să nu-l creadă; magistrul Onno, clătinînd îngrijorat din cap, nu putu rămîne totuşi nepăsător faţă de graiul lui fermecător, de un haz nevinovat; baroneasa părea că numără găurile şi crăpăturile din tapete, urechile i se înroşiră ca sîngele, iar buzele îi erau albe; paterul Gropp aruncînd junkerului din coada ochiului o privire grăbită, iscoditoare şi întunecată, şi frecîndu-şi degetele de la amîndouă mîinile, îl întrebă pe episcop dacă n-ar vrea să ia o gustare, pentru care fuseseră aduse cele trebuitoare în caleaşcă. Era vădit că paterul ţinea să-şi arate astfel dispreţul faţă de priceperea gospodărească şi de îndatoririle baronesei, lucru pe care aceasta se prefăcu a nu-l băga în seamă. Episcopul nu răspunse nimic; se apropie de junker; păru în primele clipe că nu găseşte cuvîntul potrivit, dar apoi îl întrebă oarecum distrat, chiar stingherit:

— Ei, şi cam ce le-ai povestit? Ce poveste, mă rog, le-ai spus celor din Ortenstein, de te-au răsplătit aşa de mărinimos? Nu prea sînt Ortensteinii din ţara celor darnici.

Ernst dădu din cap sigur de el, de parcă nimic nu era mai firesc şi mai uşor de înţeles decît această curiozitate şi răspunse cu un aer şăgalnic:

— Le-am spus eu, domnia-voastră, unchiule, o poveste frumoasă despre fecioara Ilse, care se ascunsese la revărsarea cea mare a apelor pe o

stîncă, împreună cu logodnicul ei; stînca despicîndu-se, au căzut amîndoi îmbrățișați în valuri. Și în zilele noastre fata despică în fiecare dimineață stînca și iese să se îmbăieze în rîul Ilse. Nu multora li-e dat s-o vadă, dar cine o cunoaște, o preamărește. De aceasta a avut parte un biet cărbunar și pățania lui e tocmai miezul povestirii, ca s-o știți și dumneavoastră, unchiule.

Episcopul se întoarse către paterul Gropp și îi zise cu un glas răgușit și înfundat :

— Bine, atunci o să luăm gustarea aici, Gropp, iar junkerul are să ne țină de urît și are să ne spună povestea.

Paterul făcu ochii mari și nu se mișcă din loc; abia după cîtva timp păru că a priceput voința episcopului.

10

Două ore mai tîrziu, Ernst ședea în trăsura episcopală lîngă unchiul său, în drum spre Würzburg. Toate se petrecură nebănuit de repede și, bineînțeles, nu potrivit intențiilor paterului Gropp. Nici vorbă nu era de vreo educare mai aspră, de internare în vreun colegiu sau seminar cu disciplină severă sau de a-l da în gazdă la un profesor eclesiast din Würzburg sau Bamberg, nimic din toate acestea. Episcopul i-a spus scurt :

— Vii cu mine, locuieşti în casa mea, eu am să duc grijă de tot ce-ţi trebuie, atît pentru trup, cît şi pentru toate celelalte.

Junkerul nu trebuia să mai rămînă nici o zi în castelul Ehrenberg.

Ce urma să se întîmple cu magistrul Molitor, se va hotărî mai tîrziu. Cît o priveşte pe baroneasă şi şederea ei mai departe la castel, urmau a se lua măsurile cuvenite. Abia că mai lăsă timp junkerului să-şi ia rămas bun de la bătrînul său dascăl şi de la surda Lenetta care vărsa şiroaie de lacrimi. De la maică-sa îşi luă rămas bun, înclinîndu-se fără a rosti o vorbă şi parcă aşteptînd ceva. Ce anume, nu se putea bănui. Dar aştepta în zadar, baroneasa nu-i spuse nici un cuvînt, nu-l învrednici nici măcar cu o privire; se uita mereu la mîinile ei, zîmbea prosteşte, ferindu-se parcă de ceva, tăcea şi-ţi venea să crezi că tace fiindcă scumpă-i era orice vorbă.

Zorul episcopului era al omului care se grăbeşte a pune la loc sigur un bun furat. Chipul său nu trăda nimic — admiţînd chiar că ar fi fost răscolit de emoţii lăuntrice, lucru greu de crezut, dat fiind sărăcia lui sufletească — deci, neavînd ce răzbate în afară, lumea din jur nu se putea dumiri ce-l mînă şi ce anume avea de gînd. Sau poate că nu înţelegeau ce intenţii avea, din aceeaşi pricină pentru care dezlegătorul de şarade înlătură o soluţie foarte simplă, tocmai pentru că ceva simplu e de neînţeles pen-

tru el. Nu-şi lua ochii de la băiat, se uita la gura lui fragedă şi cînd vorbea, în nerozia sa bătrînească, buzele-i moi, fleşcăite, mimau vorbele copilului. Ernst, înflăcărîndu-se, puse mîna într-o clipă de uitare de sine pe mîneca episcopului, o familiaritate copilărească, socotită însă ca o obrăznicie de paterul Gropp ; dar pe obrajii bătrînului se iviră două pete roşii, iar ochii îi luciră înfriguraţi :

— Nu face nimic, murmură el grăbit, cînd junkerul retrase speriat mîna, lasă, lasă, fiule.

Aceasta îl nelinişti pe pater, dar nu era în obiceiul lui şi a celora de seama sa să înlăture o îngrijorare, scoţînd-o pe loc la iveală ; aştepta să se adune cît mai multe, ca mulţimea lor să arate cum, şi în ce fel pot fi ele înlăturate. Picături de apă nu se pot căra dintr-un loc într-altul, o găleată, însă, da !

— Ai să capeţi la mine o odaie, îi spuse episcopul nepotului său, chiar în faţa iatacului meu, ştiţi pater Gropp, încăperea din colţ de lîngă stîlpul bolţii ; e o odaie minunată, aceea să i se dea.

Incăperea mare în care intendentul David Rotenhan îl conduse pe junker, de îndată ce sosise, era întunecoasă, cu un aer stătut, îmbîcsită de scrinuri vechi şi cu un dulap sculptat, înalt pînă la tavan ; pe unul din pereţi atîrna, între ferestre, un crucifix, pe un altul un tablou înnegrit de fum, înfăţişînd pe episcopul Iulius Echter de

Mespelbrunn, un înaintaş de mare faimă al lui Philipp Adolf. Culcuşul era o saltea de paie pe o laviţă şi cîteva pături ; un sfeşnic de argint, o călimară neobişnuit de mare şi un breviar latin legat în pergament împodobeau masa grea de lemn. Fereastra dădea într-o uliţă, strîmtă, cu căsuţe mici, mohorîte, la ale căror geamuri apăreau, cînd şi cînd, chipuri bănuitoare şi mohorîte.

Nici încăperea, nici uliţa cu casele ei nu-i plăcură junkerului ; după ce le privi pe toate, parte din curiozitate, parte cu oarecare teamă, ieşi pe gangul întunecos şi, trecînd prin faţa cîtorva uşi, încercă clanţele, dar toate erau încuiate, urcă pe o scară şi dădu în alt gang cu uşi de asemenea încuiate. Sus era însă mai multă lumină ; pe pereţi erau înşirate tablouri prăfuite, chipuri de sfinţi, unele înfăţişînd patimile lui Cristos ; se mai aflau figuri sculptate, felurite odoare bisericeşti, ca scăunele pentru rugăciune, aghiazmatare, vase pentru sfînta cuminecătură, covoare spălăcite de vreme. Se plimbă prin vechiul palat, fără a întîlni un suflet de om şi obosi mai tare decît atunci cînd străbătea pe jos Pădurea Neagră. Stînd în capul scării, se pomeni deodată faţă în faţă cu pater Gropp, răsărit ca din pămînt ; speriat, junkerul scoase un ţipăt uşor, simţind acelaşi fior pe care-l simţise cu cîteva ceasuri înainte, cînd îl zărise pentru întîia dată acasă la el, la Ehrenberg. Paterul,

înalt de mai bine de șase picioare, se uită în jos la el mut cu o dușmănie mută; Ernst ridică privirea către el, o plimbă pe îmbrăcămintea lui neagră, pînă sus la pălăria sa plată cu boruri mari, și amîndoi rămaseră muți cîtva timp, față în față. Lui Ernst i se păru că trecuse un veac, pînă să audă cuvintele.

— Domnia-sa episcopul întreabă de tine. Du-te la domnia-sa. Eu însă îți spun una și bună: dacă ai să-i mai zăpăcești mintea și inima cu palavrele tale vrăjitorești, apoi numai unul Dumnezeu te-ar mai putea ierta de păcătoșenia ta.

Junkerul crezu că paterul glumește, dar o căutătură aruncată asupra chipului său de granit îl dumiri că în acest om sălășluia tot atît de puțină înclinare spre haz și joacă, cît de puțină lumină pătrundea în întunecata casă episcopală. „Dar de ce s-o fi uitînd la mine așa de amenințător, se gîndea el, și de ce o fi stînd în fața mea ca uriașul Einheer, în fața macaralei și a tîrnăcopului? Cu ce să-l fi supărat oare? Am să-l întreb pe domnia-sa unchiul. Ce rău să-i fi făcut eu?" Străvechea nedumerire a celor naivi în fața celor răi. Cu greu i-ar fi putut da un răspuns episcopul, chiar dacă Ernst n-ar fi pierdut pînă în cele din urmă această îndrăzneală, din pricina lui pater Gropp care nu-l scăpa din ochi și-i curma astfel pofta de a pune vreo întrebare. Pentru întîia oară încerca băia-

tul simţămîntul fricii de oameni — frica cea mai puternică şi fără de leac, ea îşi băgă gheara în sufletul lui. Simţea el că din acea clipă trebuie să se ferească de cineva care avea să-l pîndească şi cînd se va lăsa amurgul în odaia sa şi cînd va dormi şi cînd se va trezi — cineva din privirile căruia se răsfrîngea acea lume care te sileşte să-ţi închizi ochii, căci altminteri toate cîte le socoteai pînă atunci limpezi, încep să te tulbure şi să te încurce amarnic. Episcopul nu bănuia nimic din toate acestea : în primul rînd n-avea nici o dorinţă să scotocească în sufletul băiatului, fiind destul de frămîntat de cele ce ieşeau de la sine în vileag. Oamenii din jurul lui observară o mare schimbare în felul său de a fi, schimbare care se arăta mai limpede cînd era de faţă junkerul ; nu trecu mult şi toţi ai casei se încredinţară, fără doar şi poate, că episcopul nu se poate lipsi de prezenţa nepotului său. De cum se săvîrşea slujba de dimineaţă întreba de băiat, poruncea să fie sculat şi nu mai putea de nerăbdare pînă ce venea.

— Aşează-te aici, lîngă mine, îi spunea el. Ai mîncat terciul ? Aşează-te pe scăunel ca să stăm de vorbă, să nu-ţi fie teamă de mine, spune tot ce-ţi trece prin minte, îmi place să te aud vorbind — şi nu trebuie să-ţi alegi cuvintele.

Şi de cum îi împlinea dorinţa, bătrînul îşi apleca spre băiat capul şi-l asculta cu luare aminte, nu numai cu urechile, ci şi cu ochii, cu

mîinile şi dacă intra careva în odaie — secretarul, marele armaş, vreun călugăr, un canonic sau un om de serviciu, — tresărea, îl privea supărat şi-i făcea semn să plece.

Junkerul nu trebuia să lipsească la nici unul din prînzurile lui; îl întreba de zece ori dacă îi place sau ba cutare ori cutare mîncare, ce anume bucate îi plac mai mult, dacă să poruncească să-i pregătească un pui, vînat, ori vreo prăjitură cu frişcă. Aşa ceva nu se mai întîmplase; nimeni n-ar fi crezut-o cu putinţă; dar episcopul merse şi mai departe în încălcarea zgîrceniei sale înrăite: porunci să vină cel mai de seamă croitor din tîrg ca să croiască junkerului o haină de sărbătoare, din catifea de un vioriu închis, garnisită cu blană de samur şi un palton scump. În timp ce croitorul îi lua măsura, episcopul se uita cu multă luare aminte şi-i ceru în felul său răstit, să facă un lucru bun, să nu se zgîrcească nici la stofă nici la căptuşeală. Cînd, după cîteva zile, i se aduseră straiele noi, junkerul arăta în ele tare chipeş; episcopul se învîrti de cîteva ori în jurul băiatului, ţîţîind mereu, încîntat ca un negustor evreu după o afacere bună.

— Ai să capeţi şi un lanţ de aur, îi şopti el, dacă ai să fii cuminte şi ai să mă asculţi am să-ţi dăruiesc un lanţ frumos de aur.

Ernst zîmbi şi sărută mîna ciolănoasă şi păroasă a unchiului, tăinuindu-şi gîndurile ce-l

frămîntau ; nu-i împărtăşea nimic din ceea ce-l preocupa, niciodată nu vorbea de sine, niciodată nu-i spusese cum se simte, nici ce avea de gînd să facă ; niciodată n-a lăsat să se ghicească vreo tristeţe sau îngrijorare, în jurul făpturii sale ; înclinarea sa spre visare apărea ca un văl strălucitor, prin care nu puteai pătrunde înlăuntrul sufletului său. În timp ce croitorul îşi mai găsea de lucru cu haina, netezind cîte o cută pe piept sau strîngînd mai tare un şiret de la genunchi, junkerul izbucni în rîs, fiindcă omul acesta uscat, slab ca un băţ, care se temea de episcop, îi păru tare caraghios. Se porni dar să istorisească povestea unei calfe de croitor, care se lăudase că nu-i e frică să treacă în miez de noapte prin ţintirim. Zis şi făcut ! Era într-o noapte geroasă de decembrie, stafiile îl împresurară şi, prin ameninţări înspăimîntătoare, îl siliră să ia fiecăreia măsura în parte pentru cîte un rînd de haine ; silit, calfa măsura oasele ce clănţăneau. Stofa urma s-o capete în atelierul lui, o va găsi acolo cînd se va întoarce acasă. Croitoraşul a trebuit să jure că în noaptea Anului Nou va aduce cele douzeci şi patru de rînduri de haine, pentru cele douăzeci şi patru de stafii din ţintirim. „Dumnezeule Doamne, se tîngui calfa, cum să cos douăzeci şi patru de rînduri de haine în aşa scurt timp, în numai nouă zile ! Înduraţi-vă de mine, voi, oase goale !" Însă zadar-

nice i-au fost rugămințile; domniile lor stafiile erau neclintite în voința lor.

Și cînd ajunse calfa acasă, el și văzu în închipuirea sa baloturile mari de stofă stivuite în atelier și fără zăbavă apucă foarfecele, cotul și acul și se puse pe lucru. Nimeni altul în afară de dînsul nu vedea stofa, de vreme ce el, cocoțat pe masă, croia, măsura și cosea doar în aer, iar toți care se uitau la el se îngrozeau, socotindu-l ca sărit din minți. El nu se lăsă stingherit în lucrul său: croia și cosea zi și noapte, dar cu toată strădania lui nu putu face decît douăzeci și trei de rînduri de haine. În noaptea Anului Nou le clădi una peste alta, le încărcă în spinare, nu apăsau prea tare, erau doar numai vînt; cu toate astea el se opintea din greu, ca să ducă sarcina în cîrcă pînă în țintirim.

La cea de a douăsprezecea bătaie de clopot, după orînduială, se iviră scheletele. Croitorul, care de frică se isteţise, desfăcu încet fiecare haină și ceru ca fiecare stafie să-și încerce pe rînd haina; cu ochi de cunoscător pășea înainte și înapoi ca să vadă cum îi vine fiecăruia; ba găsea ceva de netezit, de îndreptat sau de prins (de bună seamă nu era nimic de văzut decît niște oase goale și cine știe dacă măcar astea), dar calfa noastră își găsi de lucru pînă ce ornicul din turn bătu ceasul unu după miezul nopții, taman atunci cînd îi venea rîndul

la încercat celui de al douăzeci şi patrulea muşteriu. Se înţelege că stafiile au trebuit să se facă nevăzute, şi nu se ştie, încheie junkerul cu şiretenie, dacă cei douăzeci şi patru de strigoi n-au fost cumva traşi pe sfoară şi siliţi să dănţuiască la fel ca şi înainte, goi, sau, dacă numai croitorul a fost nebun, dîndu-şi atîta osteneală şi pierzînd atîta vreme ca să croiască unor spectre fantastice, nişte veşminte la fel de fantastice ?

Ascultau această povestire nu numai croitorul şi episcopul, se mai adunaseră acolo şi alţii: grămăticul Baumgarten, Rotenham administratorul palatului, venit să dea socoteală stăpînului, un tînăr dominican de la mînăstirea Himmelpfort care aşteptase în anticameră precum şi doi învăţăcei din internatul şcolii, aflat într-o aripă a palatului ; aceştia din urmă, însoţiţi de un diacon, urmau să fie prezentaţi episcopului ca novici. Din întîmplare Ernst îl cunoştea pe unul din ei, feciorul unui învăţător din Kitzingen şi nu o dată îl văzuse în alaiul său, ţinîndu-se de el peste tot. Ştia şi cum îl cheamă : Peter Meyer ; acesta abia îşi reţinu un strigăt de bucurie, zărindu-l pe junker. Atras de glasul ce-i păru cunoscut, fu cel dintîi care se încumetă să treacă pragul încăperii, şi, abia după el, dădură buzna şi ceilalţi, ba la urmă mai veni şi un corist ; episcopul era atît de fermecat de felul şi vorba nepotului său, că uită

să gonească pe cei ce se îmbulziseră în camera sa şi care în felul acesta se făcuseră vinovaţi de o gravă încălcare a bunei cuviinţe. Se întîmplă şi de data asta, ca şi de atîtea ori, ca hazul şi farmecul cu care Ernst povestea, să vrăjească urechea cea mai puţin binevoitoare. Fără deosebire : tînăr sau bătrîn, slujbaşul împovărat de treburi ca şi cel mai de rînd meseriaş, fiecare se oprea locului şi îşi apleca urechea ; cele mai întunecate chipuri se luminau dintr-o dată de un zîmbet plin de uimire şi de admiraţie.

Şi la drept vorbind ce era toată această poveste cu stafii ? Un fleac hazliu, un nimic — ca şi cum povestitorul însuşi ar fi vrut să ia în batjocură acest nimic, ţinînd să arate cum din nimic se poate totuşi ticlui ceva, atunci cînd cuprinzi acel ceva sub arcul destinului, redînd astfel imaginea celor ce s-ar putea întîmpla. Dar cum totul în povestea sa plutea parcă, şi cum se mişcau toate ca fără pondere, nu le puteai pipăi cu mîna, aidoma florilor ce se reflectă într-o oglindă limpede ! Şi cum se înălţa totul înaripat din adînc, într-acolo unde se îngemănau teama şi neastîmpărul norodului ! Povestite astfel că parcă le vedeai aievea, toate aceste lucruri deveneau elemente de bază, ceva asemănător cu mişcarea stelelor şi împlinirea unui simţămînt atît de necesar sufletului, dar şi atît de străin spiritului ! Născocise povestea într-o clipă, cînd îl văzuse pe

croitor migălind cu atîta grijă şi seriozitate pe trupul său; dintr-o dată toate îi îmboldiră închipuirea şi tot atît de uşor ar fi putut plăsmui alte zeci de povestiri, care e drept nu luaseră forme precise, dar şi scăpărau ca nişte licăriri în mintea sa.

Şi nici nu trebuia să se căznească prea mult, în el sălăşluia o putere care n-aştepta decît să fie slobozită, un val de care trebuia să se lase purtat sau o povară de care trebuia neapărat să se lepede, dacă nu voia să se înăbuşe sub greutatea ei. Şi aşa se nimerea că şi aici, ori pe unde umbla şi se afla, găsea curînd sumedenie de ascultători: în anticamera episcopului, sub bolta palatului vechi, în piaţa din faţa catedralei, pe podul de peste Main, în vreo ulicioară dosnică sau în ungherul unei fierării. Cum însă unchiul episcop frîna tot mai mult pornirea de nestăpînit a băiatului spre libertate, deşi oarecum într-un mod făţarnic, fiindcă la început oprelіştile acestea porneau de la căpitanul gărzii care-l şi supraveghea, Ernst o ştergea adesea pe înserate, pe furiş, dădea de veste copiilor şi tinerilor adunîndu-i sau în curte, sau prin gangurile palatului episcopal. Drumul pe care-l făcea mai des, după cum se înţelesese cu Peter Meyer, era spre internatul din aripa clădirii alăturate; pentru aceasta nu avea nevoie nici să părăsească palatul. Cînd profesorii şi supraveghetorii prinseră de veste, îl opriră de a

mai intra în internat, dar fie că s-au gîndit că nu se cuvine să puie oprelişti favoritului şi unei rude a episcopului, fie că aveau pricini mai temeinice, căci şi pe dînşii îi cucerise felul plăcut, binevoitor şi sincer al junkerului, fapt e că închideau un ochi şi se făceau că nu văd, cînd el se strecura pe înserate prin săli, adunînd în jurul lui douăzeci, treizeci, patruzeci de elevi, ca un preot care-şi cheamă enoriaşii la rugăciune; ba se mai nimereau în gloata celor nerăbdători să-l audă, şi preceptori care aveau doar grijă să fie cît mai puţin văzuţi.

Învăţăceii din internat, tineri uscăţivi cu ochii trişti, osteniţi şi adînciţi în fundul capului, cu feţele gălbejite, lipsite de viaţă, mişcîndu-se ca nişte umbre, asemenea unor deznădăjduiţi, se bucurau de cu ziuă în aşteptarea lui, şi se lăsau cu drag furaţi din lumea lor rece, în care hrana spirituală era la fel de sărăcăcioasă ca şi cea a prînzurilor lor. Tocmai asta îl îmboldea pe junkerul Ernst: ţinea să-i atragă pe aceşti osteniţi, să-i ridice pe cei obijduiţi şi să împrăştie lumină neaşteptată peste întunericul din adîncul sufletului lor. În aceste împrejurări se avînta cu îndrăzneală în povestirile lui şi, nu o dată zburdălnicia se îngemăna la el cu înţelepciunea, ca în povestea omului care, îngrijorat peste măsură că timpul trece prea repede, căuta să oprească toate ornicele; unde şi cum îi cădea vreun ceasornic în mînă, îl oprea; se căţăra şi

pe turnuri şi vătăma maşinăriile; se întîmplă însă că într-o bună zi, cînd îi mai lipsea numai un singur ceas ca să desăvîrşească o faptă bună, n-avusese parte tocmai de acel ceas, fiindcă moartea i se băgase pe uşă şi el zăbovise prea mult ca să mai poată pune ceva la cale!

Putea povesti cu nemiluita asemenea întîmplări, născociri; mai încercase să împărtăşească învăţăceilor din internat un fel de a povesti născocit de Sheherazada de la răsărit, dar pe care el nu o cunoştea şi despre care de altfel nici nu auzise. Nu spunea o poveste pînă la capăt, o lungea ca s-o depene a doua seară şi cîteodată chiar a treia seară; îi plăcea mult să se oprească acolo unde firele povestirii se încîlceau, ca să-i ţină pe ascultători cîte o zi întreagă în neastîmpărul aşteptării; nu se sfia în asemenea cazuri să-i amăgească pe oamenii purtaţi de el pe aripele închipuirii; din partea sa însă era o încercare de a-şi da seama cît li-e de mare încrederea într-însul, dar niciodată nu s-a întîmplat să-i dezamăgească. Nu se hotărîse la aceasta din plăcere, ci dintr-o nevoie; unchiul său, episcopul, îl însărcinase pe un călugăr cu supravegherea lui; în ceasurile în care el însuşi era împiedecat s-o facă din pricina multelor sale treburi, urma ca acest călugăr, un bătrîn prostănac, să se ţină lipcă de junker. Ernst însă izbuti să-l zăpăcească şi pe acesta, şi cum călugărul era nu numai prost ci şi peste măsură de

curios, singura cale de a-l păcăli o găsise junkerul în întreruperea firului unei povestiri, tocmai în clipa cînd fratele Felician, care lua toate născocirile drept întîmplări adevărate, de emoție lăsa să-i curgă balele din gura-i știrbă. Dar nu numai fratele Felician trecea prin asemenea emoții. După cîteva săptămîni, tot soborul canonicilor clocotea din pricina junkerului ; canonici, stareți, diaconi, decani, egumeni, preoți, mireni, călugări, pe toți îi vrăjise, pe toți îi cucerise ciudatul lui har ; de bună seamă că ei se puteau oarecum stăpîni și nu alergau după dînsul, năvalnic, cum făcea tineretul care adesea umplea curtea palatului și piața din fața catedralei, ca o ceată de ostași, fie și numai cu nădejdea de a-l zări ; totuși cei mai mulți simțeau că se petrece ceva miraculos cu el și mai credeau că-i fac mare plăcere episcopului, lăudîndu-l pe junker și arătîndu-și uimirea lor, dar se înșelau. Episcopul fu cuprins de o neliniște tot mai mare, care îl făcu să-și iasă din tabietul lui și izbuti să-i răstoarne rînduiala treburilor zilnice, să-i încurce audiențele, lucrările, rugăciunile și pînă și judecățile lui.

11

Episcopul, în neastîmpărul său, avea cînd răbufniri de mînie fără vreo pricină, cînd se închi-

dea în sinea sa, într-un chip straniu. Nu mai putea dormi noaptea. Îl ocolea speriat pe pater Gropp şi cînd acesta intra în odaia sa, episcopul nu-şi mai găsea locul, ca omul care are de tăinuit ceva rău.

Într-o zi cînd paterul sta liniştit la masa lui de lucru, cu ochii plecaţi, episcopul supărat îşi căuta mormăind breviarul — pe care abia cu cîteva clipe înainte îl ţinuse în mînă — şi rosti deodată :

— Da, eu i-am dăruit lănţugul, s-o ştiţi !

Într-adevăr cu cîteva ceasuri mai înainte, episcopul atîrnase de gîtul nepotului său, lanţul de aur ce i-l făgăduise.

Dar ce-l silise s-o spună paterului Gropp şi pe aşa un ton? Paterul tăcu.

Uneori, episcopul neavînd astîmpăr, se plimba de colo, colo, noaptea prin iatacul său, alteori ieşea în gangul cufundat în beznă, măsurîndu-l cu paşii de la un capăt la altul. Se întîmpla adesea să se oprească la uşa junkerului şi să tragă cu urechea. Cînd i se părea că aude respiraţia băiatului care dormea, un zîmbet uşor flutura pe faţa-i brăzdată de bătrîneţe.

N-avea răbdare să aştepte să se facă ziuă, ar fi vrut să-l trezească din somn şi să-l ia cu el. Într-o noapte, nemaiputînd răbda, deschise încetişor uşa ; afară fiind pătrar de lună plină, deşi cerul era în parte înnourat, pătrunsese totuşi în încăpere o licărire slabă, în lumina că-

reia căuta să-l vadă pe băiat, doar să-l vadă, atît numai. Se apropie tiptil, tiptil, se apleacă asupra lui ca să poată privi mai bine obrazul frumos care-i părea atît de straniu în somn. Ce-l răscolea oare şi-l ardea în suflet pe bătrîn ? Era acea mare şi neastîmpărată curiozitate ce dăinuie între cer şi iad şi care, la căpătîiul omului ce doarme, stă nedumerită ca în faţa tainei cele mai adînci.

Acel pentru care trupul omenesc nu-i decît sălaşul demonilor poate avea credinţa că în chipul acesta iscodeşte mai cu temei pe semenul său, iar atunci cînd, răscolit de un simţămînt desfătător ce nu-i era dinainte cunoscut, socoate că demonii au părăsit sălaşul păcătos al acelui îndrăgit, netezindu-i astfel calea pentru încuviinţarea purtării sale — îngăduit îi este inimii sale să bată de bucurie ! Cît de straniu e pentru un bătrîn de şaptezeci de ani, să se lase atras de o fiinţă, să-i fie dor de ceea ce este minunat în această fiinţă, să urmărească cu mintea cum îi zvîcneşte sîngele prin vine, cum îi arată mădularele, să simtă dorinţa de a-i atinge pielea luminoasă şi să aibă mereu înaintea ochilor acel zîmbet care umflă buzele fragede de copil, aidoma unei migdale muiate în lapte fierbinte. Aici este El şi în faţa lui lumea întreagă cu toate comorile ei ; El înseamnă mai mult ca toată lumea ; de El sînt legate tot dorul şi întreaga-i simţire ; aproape să plîngă că nu-l poate strînge

în sinea sa, să-l ascundă de ochi străini și să-l poarte așa cum o femeie însărcinată își poartă fătul. Ceea ce iubești nici n-ar trebui să se nască, ceea ce se naște se depărtează; de multe ori îi venea episcopului să-l sugrume pe băiatul cel frumos și zvelt, numai ca să-l poată strînge mai bine în brațe, să fie numai al lui, să-l păstreze întreg pentru el: mortul stă cuminte.

Noapte după noapte făcea același lucru; devenise o patimă pentru episcop ca să pîndească somnul băiatului; ceasuri de-a rîndul tremura ca înaintea unei fapte de care nu era sigur dacă e viciu, desfrîu, ori umilință.

Ceilalți oameni voiau să-l audă pe junker vorbind, povestind, numai el ar fi voit să-l vadă tăcînd mereu și răsuflînd ca un om lipsit de cunoștință.

Să-l cucerească, să-l cucerească, dar cum s-o facă? Se încheia tocmai o săptămînă în care se strînsese o bogată recoltă de suflete izbăvite prin arderea vrăjitoarelor, recoltă mai bogată ca de obicei; episcopul ședea în cabinetul său secret în care nimeni nu putea pătrunde și cerceta lista cu numele celor executați; în dreptul fiecărui nume, într-o coloană deosebită, era însemnat dacă vinovatul sau vinovata s-a urcat pe rug pocăit ori ca eretic înrăit, dacă s-a urcat de bună voie, limpede la minte, sau dacă ajutoarele de călăi fuseseră silite să-l tîrîie; dacă satana i s-a mai arătat osînditului, dacă acesta era îm-

păciuitor sau furios, sau dacă de frica icoanei celui răstignit nici nu s-a mai încumetat să i se arate osînditului. În altă coloană erau trecuţi banii şi lucrurile rămase de pe urma celui executat şi anume cît pămînt, case, tacîmuri de argint, pînzeturi, straie, vite, bani şi partea ce se cuvine catedralei.

Era în sîmbăta Rusaliilor, oraşul vuia de mulţimea oamenilor ; peste tot se înşirau procesiuni de rugă şi închinare. Deoarece se înmulţiseră peste măsură procesele criminale care răpiseră din familiile lor pe cei mai buni cetăţeni şi pe femeile cele mai de vază, lăsîndu-i pradă unei morţi de ocară, localnicii nu-şi mai lepădau veşmintele cernite, trăind mereu în aceeaşi stare de uluire.

Sunase tocmai ora şase din turnul catedralei din apropiere, ora la care junkerul trebuia să se înfăţişeze unchiului său, şi nu se stinsese încă ultimul dangăt, că băiatul şi intră în încăpere.

— Aşează-te aici lîngă noi, feciorașule, glăsui episcopul, folosind un plural al maiestăţilor, aşa cum obişnuia el în convorbirile mai de seamă. Noi vrem să-ţi arătăm ceva. Aici poţi vedea tot ceea ce am încărcat vreme de şapte zile în poştalionul care duce în ceruri. Să nu crezi cumva că cuvîntul ar fi nepotrivit, poţi să ne numeşti surugiu ceresc. Avem grijă de cai, ca să fie bine hrăniţi, ca să poată trage mai lesne carul. De ani de zile strădania noastră nu-i alta

decît să facem să sporească printre oameni numărul copiilor lui Dumnezeu, şi să stricăm socotelile potrivnicului nostru — satana. Sîntem stavila de care se loveşte diavolul, feciorașule; amarnic îl înspăimîntă numele nostru. Şi clipi către junker din ochii săi mici, sîngerii; fără doar şi poate că el se socotea în acea clipă adevăratul duşman şi biruitor al stăpînului din împărăţia întunericului; conştient de valoarea faptelor sale, se vedea încununat de aureola măreţiei şi înzestrat cu puterea de a insufla groază.

— Ia te uită aici, urmă el arătînd cu unghia arătătorului, lista. Vrem să-ţi citim cîţi doritori de a sălăşlui în împărăţia cerurilor am trimis de data aceasta Sfîntului Petru.

Citi cu glasu-i croncănit:

— Bătrîna văduvă a lui Ankers, Gutbredoaia, precupeaţa cea grăsană, administratoarea lui Tungelsleber; nevasta lui Stier, a procuratorului; femeia Babel a lui Znichel, nevasta lui Baunach, consilier comunal; o femeie străină; vechilul curţii din Brembach; băiatul de doisprezece ani al lui David Croten, o fetiţă străină în vîrstă de nouă ani, stăpîna farmaciei „La Cerbul“ cu fiica ei. Vezi bine că acestor treisprezece fiinţe le-am înlesnit izbăvirea veşnică.

Ernst privi cîtva timp în gol, şi simţind că-l trece un fior, grăi:

— Cred că nu-i bine să mori în flăcări.

Surprins și țopăind de enervare, episcopul se răsti la băiat:

— Nu e bine, se prea poate, dar ce crezi tu despre vrăjitorie?

La care Ernst răspunse:

— Cred că s-ar putea ca focul să nu tămăduiască vrăjitoria.

Stacojiu de mînie episcopul răcni:

— Cum? Focul nu? Atunci ce alta, dacă nu focul?

Junkerul răspunse:

— De vrajă te poți dezlega numai prin vrajă; cel mai tare îl doboară pe cel mai slab.

Episcopului i se păru că n-aude bine și, mut de groază, se holbă la băiat. Acesta vorbi însă mai departe la fel de liniștit, ca în vis:

— Eu tot ce văd și fac e vrăjitorie. Cel care o știe nu trebuie ca din pricina asta să nu-i fie pe plac Domnului. Și el a făcut vrăji și minuni. Și cea mai mare minune a fost că a trăit și a colindat pe pămînt. Mie mi se pare, domnule unchi, că oamenii ăștia pe care-i aveți însemnați pe pergament erau oameni prea mărunți ca să facă vrăji, fie ele rele ori bune. Drept vă mărturisesc domniei voastre că mi-e milă de ei, de toți, c-au trebuit să ardă în chinuri, mai cu seamă de bietele fetițe mi-e milă. Aceasta nu poate fi de nici un folos lumii și nici domniei voastre; moartea e o nucă amară.

Episcopul se ridică deodată și se îndreptă cu pași mărunți spre ușă ca să se încredințeze că-i bine închisă și că nimeni n-a tras cu urechea la vorbele nelegiuite ale junkerului ; păși apoi spre dînsul și prin gesturile sale onctuoase, părea că ar alunga un roi de muște, iar pe fața-i prelungă de țap, se învălmășeau teama și amenințarea, dezgustul și rugămintea, afecțiunea lașă și asprimea judecătorului.

Junkerul se întoarse către episcop, îl privi cu ochii senini ca cerul din acea seară, de deasupra catedralei, și glăsui :

— Dacă-mi îngăduiți, dumneavoastră, unchiule, am să vă istorisesc povestea micuței vrăjitoare nevinovate. Ascultați-mă.

Se așeză bine pe scaun, așa cum obișnuia în asemenea împrejurări ; ținea mîinile împreunate pe genunchi, un zîmbet ușor îi flutura în jurul gurii (puteai crede că-i în bătaie de joc, dar nu era), și capul îl ținea puțin aplecat înainte.

— Departe de aici, într-un castel, locuia o doamnă nobilă, mică de stat, plăcută și drăgălașă, a cărei singură grijă era c-ar putea îmbătrîni odată și odată, și și-ar pierde astfel frumusețea. Și fiindcă această grijă nu-i dădea răgaz, se duse la un vestit magician care trăia în țara Bohemiei și-i ceru sfatul. El îi răspunse : „Nobilă doamnă, atîta vreme cît n-o să dăruiți nimănui inima domniei voastre, veți rămînea la fel de frumoasă“. Din acea clipă, femeia deveni

alta. Încetă de a-l iubi pe soțul ei, care în scurt timp după aceea, căzu într-o bătălie cu turcii, iar față de copila pe care-o născuse, pe nume Irina, se arăta nepăsătoare, ca o străină, ba în cele din urmă nemaivoind să știe nimic de ea, plecă și o lăsă în grija Domnului. Dar Irina nu era chiar de tot prăpădită și părăsită, cum s-ar putea crede; nu numai că argații și slujnicele castelului au luat-o sub oblăduirea lor — asta ar fi prea puțin. Ea mai avea însă și un spiriduș — un omuleț cenușiu — care era pentru ea ca un fel de înger păzitor; trebuie să recunoaștem că acesta era tare voinic cu toate că nu era decît de o șchioapă. Sta mereu în preajma Irinei ca un aghiotant nevăzut; o păzea de orice rău, o ferea de visuri urîte, îi arăta drumurile tăinuite din pădure, așa că putea să se plimbe liniștită, în voie; o învăța taina stelelor, cum să știe deosebi buruienile, să iubească tot ce-i bun, să citească pe fețele oamenilor ca să se poată feri de unii și ca să aibă încredere în alții. Mare-i puterea unui omuleț cenușiu ca ăsta, fiindcă el cunoaște toate forțele pămîntului și tot ce crește pînă la rădăcină, în adînc. Într-o zi, după ce Irina crescuse mai mare și căpătase destulă minte, omulețul cenușiu i se înfățișă și-i grăi: „De azi înainte nu mai pot face nimic pentru tine. Mi-am îndeplinit sarcina și am fost rechemat; dacă se întîmplă să fii însă la mare ananghie, strigă de trei ori: Căutătorule de comori,

vino! Şi atunci eu am să vin şi am să te ajut."
Nu mult după aceasta, nobila doamnă se întoarse la castel. Arăta la fel de frumoasă ca şi atunci cînd plecase, căci nu dăruise nimănui nici o picătură de sînge din inima ei, asta fiindu-i grija cea mai mare. Ceva totuşi se petrecuse cu dînsa; nimeni nu ştia însă ce. Se prea poate că începuse să nu-i mai priască ceea ce ar fi trebuit să-i facă bine. Cînd văzu ce mîndreţe de fată se făcuse Irina şi înţelegînd că crescuse sub o oblăduire nevăzută, i se încinse un foc în inimă şi pentru a-l stinge, nu află alt mijloc decît să aprindă un alt foc, afară, şi de aceea dădu foc castelului. Cînd flăcările se înălţau în vîlvătăi, ea adună pe toţi oamenii ei, şi văicărindu-se o învinovăţi pe Irina de a fi pricina nenorocirii şi faţă de toată lumea o înfieră ca incendiatoare şi vrăjitoare.

Tîrîtă în faţa judecăţii şi schingiuită, Irina mărturisi tot ce i se ceru, cum mărturisesc toate femeile, aşa cum de bună seamă o ştiţi şi domnia voastră, unchiule. Osîndită la moarte, fu silită să se urce pe rug, dar în clipa cînd izbucni focul nimicitor, ea strigă: „Căutătorule de comori, vino!" — aşa cum o învăţase omuleţul cenuşiu. Însă cel chemat nu se ivi, se întîmplă cu totul altceva. Nobila doamnă se aruncă în faţa poporului şi argaţilor, se prăbuşi apoi cu mîinile ridicate la picioarele Irinei şi mărturisind fapta ce o săvîrşise, chipul ei luminat se

aprinse parcă de o rază divină ce răsfrîngea numai dragoste, dragoste născută din căință. Ducele acelei țări află cele întîmplate, o iertă pe nobila doamnă și le pofti pe mama și fiica la curtea sa. Raza cea dumnezeiască a mai făcut și altceva, a înălbit părul nobilei doamne și i-a brăzdat fața cu zbîrciturile vîrstei. Dar de atîta lucru ea nu s-a mai necăjit.

În cabinetul episcopului se întunecase, dar nu într-atît ca să nu se vadă ochii strălucitori ai junkerului. Ședea liniștit și aștepta. Această poveste în care presimțirea, dorința și oglindirea propriei vieți se împleteau atît de enigmatic, întărind presimțirea care avea să se dovedească mai tîrziu așa de adevărată, plutea în plină realitate, redînd inconștient din partea povestitorului, un fapt trăit de el, căruia tot atît de inconștient îi dădea glas. Părea că nu gura rostea vorbele, ci însuși sufletul cuprins de îngrijorare și de un dor ascuns.

Episcopul încerca și el oarecum același simțămînt, deși nelămurit și răzvrătindu-se parcă. Simțea că nu era numai contrazis, ci chiar luat în batjocură, și dîndu-și seama de trista-i neputință de a-l îndruma cît de cît pe băiat, sări deodată de pe locul său și alergînd prin încăpere ca un bezmetic, strigă :

— Te arunc în Main ca pe Gais al lui Cezar.

Îi dădură lacrimi în ochi pe care le șterse cu mîneca.

Junkerul, văzîndu-l pe bătrîn cuprins de o tulburare atît de îngrijorătoare, se retrase; episcopul nu se linişti multă vreme încă, fiind la fel de furios, şi în cele din urmă deschise fereastra ca să intre în încăpere mai mult aer; se linişti abia cînd auzi înălţîndu-se de pe drum cîntul monoton al mulţimilor ce se perindau în procesiuni de rugă şi închinare. Dar în pieptul său nu contenea să mocnească dorul aprig după băiat; şi noaptea tîrziu se îndreptă iarăşi spre odaia în care dormea nepotul lui. Lăsase uşa deschisă; în gang, sub o icoană a Maicii Domnului, ardea o lumînare a cărei lumină slabă, răzbind pînă la culcuş, lăsa să vadă întrucîtva trăsăturile junkerului. Episcopul se aplecă asupra băiatului care dormea şi îl privi lung; se aplecă cu atîta dor, încît îi căzu tichia de mătase din cap peste faţa lui Ernst.

Băiatul se trezi fără a fi speriat şi se uită liniştit la unchiul său. Episcopul îşi puse repede tichia în cap şi, apucîndu-l pe junker de umeri cu amîndouă mîinile, se răsti la dînsul cu glasul gîlgîind:

— Să-mi mărturiseşti în noaptea asta dacă ai vreo legătură cu duhurile rele de care povesteşti mereu. Numai lucrurile văzute cu ochii proprii, pot fi descrise atît de amăgitor. L-ai văzut chiar tu pe omuleţul cenuşiu? Poate şi pe alţii. Pe Behemoth, pe Leviathan? Pe Asmodeu? Ai văzut şi vîrcolaci? Chiar ţi s-a arătat omuleţul

cenuşiu ? Cum arată ? Are barbă ? Are ca şi noi zece degete la mîini şi nu-i însemnat cu ceva ? Şi de ce şi-a zis căutător de comori ? Cunoaşte el comori îngropate pe undeva ? Ţi-a spus unde se află vreo comoară ? Vorbeşte, vorbeşte, băieţaşul meu drag, ai încredere în mine, tare mi-e teamă că te-ai dat cu diavolul şi sufletul tău chinuit tînjeşte după izbăvire.

Junkerul nu răspunse nimic ; mirat îl tot privea pe bătrînul hîd. Faţa acestuia schimonosită de patimă îl înfricoşa, dar băiatul nu-şi arătă teama ; degetele ciolănoase i se înfigeau dureros în carne, dar el nu se clintea.

Episcopul îi vorbi în chip şi fel, cînd mai stăruitor, cînd mai mîngîietor :

— Dacă îmi mărturiseşti totul am să te apăr şi împotriva paterului şi împotriva marelui armaş. Am să te ascund. Am să te duc în foişorul din grădina micului castel din Veitshőchheim şi am să-ţi tocmesc un bucătar ca să-ţi dea numai mîncărurile cele mai bune şi am să vin în fiecare zi la tine ca să-mi povesteşti ce ţi-o pofti inima. Uite ce vreau să fac eu pentru tine, sufleţelule, dar trebuie să-mi mărturiseşti totul, ca să aflu cum arăţi pe dinăuntru.

Junkerul, tot mai uimit, răspunse cu glas adînc :

— Lăsaţi-mă să dorm, domnule unchi, e noapte, nu ştiu ce aş putea să vă mărturisesc.

Episcopul se înălţă din tot trupul şi pe jumătate furios, pe jumătate amărît, strigă :

— Aşa ! Atunci era mai bine, diavole, dacă ochii mei nu te-ar fi văzut niciodată.

Se repezi spre uşă şi o trînti cu putere. Şi cînd să se îndepărteze, băgă de seamă că cineva îi taie calea. Era pater Gropp.

12

Îl urmă pe episcop în odaia sa, şi uscăţiv cum era, se lipi de perete, privind în jos, fără a scoate o vorbă. Braţele negre îi atîrnau de-a lungul rasei negre ; din mîneci îi ieşeau mîinile ca două pere mari, palide, cărnoase.

Tăcea, aşteptînd ca episcopul să înceapă, deşi ştia mai bine decît bătrînul ce se petrece în sufletul acestuia.

Întreaga sa îndeletnicire duhovnicească îi era îndreptată spre putinţa de a ghici gîndul oamenilor, ca să-i poată îndruma după vrerea sa ; căpătase o încredere în sine care făcea pe cel ce şovăia să-i dea ascultare, iar prin răceala sa de gheaţă îl făcea să tremure pe molîu. Ascuţimea minţii sale ţinea cumpănă la el cu întunecata-i experienţă ; lumea sumbră în care se mişca nu cunoştea altă lege decît aceea a ascultării oarbe ; viaţa, naşterea ca şi moartea nu în-

semnau aproape nimic, față de ordinea prestabilită și nesovăitoarea ei respectare. Totuși nimeni nu se poate sustrage firii sale; un sîmbure de personalitate rămîne pitit pînă și în sufletul manechinului supus unor iscoditori și stăpîni nevăzuți care, încercuindu-l în lumea de ei meșteșugită, vor să-l ducă la supunere și la tăcere. Nu, așa nu se poate: nu-i om căruia să nu-i rămînă în orice împrejurare un cerc destul de larg — pe cît îi e și sufletul de larg — în care să se poată mișca, după voia sa. Dacă n-ar fi așa, nu s-ar fi putut găsi un Friedrich Spe, pater iezuit ca și cancelarul episcopal, dar deosebit de acesta, așa cum se deosebește imaterialul de material. În calitatea sa de duhovnic al vrăjitorilor, colinda prin tîrgurile vicariatelor episcopale din Franconia, aducînd mîngîiere și lecuind răni (atît cît îi sta în putință). Cu vremea, judecătorii de eretici începură să-l simtă ca un ghimpe în ochi, iar pater Gropp, pentru atîtea și atîtea pricini, îl simțea ca pe un ghimpe în inimă.

Să se lepede de junker, asta-i cerea înainte de toate pater Gropp episcopului. Episcopul sări în sus cînd îl auzi, dar zvîrcolirile și ocările sale nu puteau ascunde frica ce o avea de iezuit, care-i vorbi atît de liniștit, de parcă ar fi citit titlurile unui index. Cuvîntul vrăjitorie căzu chiar în această dintîi convorbire. Nici nu mai încăpea îndoială că junkerul se făcuse vinovat

de o faptă care trebuie pedepsită cu moartea; nu mai era o simplă bănuială, ci o nelegiuire săvîrşită cu bună ştiinţă şi bine dovedită. Căci altminteri, cum s-ar fi putut întinde molima de care s-au molipsit toţi, cei din palatul episcopal, ca şi tineretul din tîrg şi de la ţară; toate se trăgeau din acelaşi loc. De bună seamă că destrăbălarea care şi-a făcut drum, încuibîndu-se adînc în oameni, destrămarea, vorbirea deşănţată, nebunia şi ameţeala îi cuprinse pe toţi; batjocura neroadă, scăderea bunei cuviinţe ca şi a respectului datorat celor mai mari, bolmojirea gîndurilor şi blestematele de vedenii care de cînd se arătase junkerul în acele locuri găsiseră sălaş pînă şi în cugetul oamenilor celor mai neclintiţi în cinstea lor, toate acestea la un loc ameninţau cu destrămarea sufletului omului de rînd. Asemenea primejdii se mai iviseră şi altă dată.

Trecuseră vreo sută de ani de cînd tulburările stîrnite de Böheim răscoliseră poporul din districtul Tauber şi ţinutul Main; şi cum aceste fapte nu ajunseră la cunoştinţa episcopului, pater Gropp nu pregetă de a-l iniţia. Un tînăr visător, Hans Böheim, fecior de ţăran din Helmstadt din ţinutul Tauber, se ivea la tîrnosiri şi hore cu tobă şi cimpoi, şi-i zăpăcea pe ţărani cu prorocirile şi predicele sale. Facă bine bogătanii — zicea el — să se lepede de avuţiile lor, ca cei săraci să se poată sătura — pădurea,

apa, aerul, vînatul, peştele şi păsările să fie la îndemîna fiecăruia; stăpînirea bisericească ca şi cea lumească urmează a lua sfîrşit; nici un om nu va stăpîni mai mult ca celălalt, iar principii şi boierii munci-vor cu ziua ca orice argat.

Sătenii veneau la dînsul cu daruri, dădeau lumînări de ceară la biserica din Nicklashausen unde îşi avea el reşedinţa; cete de pelerini veneau de pretutindeni, şi, de cum se ivea smintitul, mulţimea i se arunca la picioare şi-i cerea binecuvîntarea. „Tinere sfînt, roagă-te pentru noi“, strigau ei; dar adesea îi ziceau de-a dreptul: „băietane“ sau „Hänschen“ [1]; la prorocirile lui femeile îşi tăiau cosiţele, îşi smulgeau broboadele şi lepădau ciuboţelele cu vîrf, bărbaţii aruncau cît colo jocurile lor de table şi de cărţi, înteţind cîte un foc mare cu ele; numai ce le vorbea că şi îi vrăjea; era şi el încununat de un nimb al nevinovăţiei şi al frumuseţii ca mulţi de o seamă cu dînsul. Dacă episcopul Rudolf von Scherenberg care păstorea pe vremea aceea, stăpîn slab din fire, n-ar fi fost îmboldit de arhiepiscopul Dietner von Isenburg ca să intervină cu puterea-i judecătorească, hoardele răzvrătite ar fi luat cu asalt zidurile cetăţii Würzburg, ar fi jefuit tîrgul şi l-ar fi ucis chiar şi pe episcop; dar aşa au pus mîna din vreme pe băietanul vrăjitor, care nu contenea să-şi săvîrşească drăceasca-i faptă

[1] Diminutiv de la Hans.

pînă și pe rug, intonînd imnuri spre lauda Fecioarei, pînă ce fumul i-a înăbușit glasul.

— Acum în fața domniei voastre se ivește aceeași nenorocire, încheie paterul. Necuratul și-a întins haina lui ademenitoare și asupra junkerului din Ehrenberg; l-a înzestrat cu dar fermecător și cu un chip plăcut, cu putere diavolească și cu grai lingușitor. Faceți așa cum vă poruncește cugetul pentru izbăvirea sufletului sfinției-voastre.

Episcopul se văicărea:

— Lăsați-mi timp; o să mă mai gîndesc, lăsați-mi barem o noapte și apoi împlinească-se ce-i drept.

Paterul n-avea nimic împotriva unei păsuiri; nu putea nici să-l întemnițeze și nici să înceapă cercetarea junkerului, înainte ca episcopul să-și dea încuviințarea, dar era sigur că o va căpăta, așa că aștepta cu răbdare.

Episcopul se adînci ceasuri în șir în rugăciuni, fără a se atinge de mîncare; i se părea că și aerul e îmbîcsit de duhoarea satanei; nu-i mai îngădui junkerului să se arate la el și nu-și mai îngădui nici sie-și să-l vadă, dar se căi repede și, răscolit de dorul băiatului, se arătă mai tulburat și începu să asculte pe la uși chiar în văzul oamenilor săi.

— Poate că ar fi de ajuns să izgonim duhurile rele dintr-însul prin rugăciuni, propuse el paterului în acea seară.

Paterul zîmbi, ceea ce nu-l prindea bine.

— Vă tocmiţi cu mine pentru izbăvirea sufletului său, prea sfinte, întrebă el cu buzele abia întredeschise.

— Şi dacă aş face-o ? rosti episcopul cu mînie amestecată cu frică.

— Ar fi o proastă tocmeală, răspunse sec paterul ; s-ar putea ca în cele din urmă să ieşiţi rău păgubit.

Episcopul căută să cîştige timp.

— Chemaţi-l dumneavoastră, cercetaţi-l chiar dumneavoastră, murmură el.

Paterul clătină din cap a milă şi dispreţ.

— Ce nădejde trageţi ? îl iscodi el pe un ton amar. Credeţi cumva că acest spiriduş ar putea să mă momească şi pe mine ca să cad în capcana lui ? Prea-sfinţia-voastră ştie doar că satana nu se dă dus din trupul omului, cînd îl iei cu binişorul, ci numai dacă îl strîngi cu uşa.

Episcopul începu să tremure ; era tocmai ceea ce nu dorea să se întîmple în această singură împrejurare. Se îngrozea numai la gîndul acesta. Şi totuşi acolo unde era pricină de groază mai mare, acolo îl ispitea şi o poftă mai mare.

Paterul citi în cutele şerpuitoare de pe fruntea bătrînului şi înţelese că e pe calea cea bună, spre ţelul urmărit de dînsul.

— Îl veţi putea strînge cu şi mai mult drag la piept, dacă în chinul său, el vă va recunoaşte drept adevăratul său binefăcător, rosti el cu

glas întunecat şi cu o privire care-i lumina mai puternic adîncul sufletului, decît orice alt cuvînt ce i-ar fi putut scăpa din gura-i prevăzătoare. Şi de cîte ori n-aţi încercat acest simţămînt! Atunci, cînd în timp ce diavolul este schingiuit, la strigătele sale, sîngele din vinele noastre intonează imn de slavă, aidoma unui cor de îngeri; a fi martor la chinurile necuratului purifică, şi cu atît mai tare îl iubim pe cel care prin gemetele sale ne face să înţelegem că am fost poate orbiţi şi că în sfîrşit ne putem apropia de trupul său purificat.

Episcopul păli — dacă putem numi astfel cenuşiul ce acoperea fălcile sale fleşcăite. I se păru că stă înconjurat de pîlnii de sticlă şi că privind prin gîtul fiecăreia, vedea toate acele imagini care i-au desfătat de sute şi sute de ori spiritul; şi îl desfătaseră nu numai fiindcă îl întăreau în hotărîrea sa că slujeşte astfel mai bine măreţia credinţei, nu numai fiindcă lovea pe străvechiul duşman acolo unde-l durea mai tare, şi nu numai fiindcă zvîrcolirile de trupuri, suspinele de moarte, carnea sfîrtecată, sîngele ţîşnind şuvoi, bolborosirile înăbuşite, urletele sfîşietoare îl răscoleau pînă adînc în măduva oaselor, ci pentru că îi dădeau încredinţarea că el însuşi fusese cruţat de tot atîtea ispite şi ameninţări diavoleşti de care nu fuseseră cruţaţi atîţia sărmani păcătoşi şi păcătoase ce au ge-

mut sub pumnul schingiuitorilor! Dar mai era și altceva: o mulțumire lăuntrică, întunecată, făcea să-i tresalte pieptul, de parcă ar fi fost o orgă vibrînd de rezonanțe melodioase. Să-i fi pricinuit această desfătare nenumăratele chilii în care-și primbla închipuirea privind prin gîturi de pîlnie sau poate era numai o singură chilie, înțesată de mulțimea victimelor? Dar ochiul său nesățios de asemenea priveliști cădea mereu asupra paterului Gropp; ca o umbră cenușie pășea acesta prin negura împurpurată, ca să afle cîtă durere poate îndura un om pentru ca trupul despuiat și însîngerat să uite de tot ce-i omenesc și să se arunce spre mîna ce i-o întinde Domnul, tot așa după cum firul de nisip purtat de vînt găsește adăpost într-un cotlon ferit.

Episcopul șovăia, șovăia. Nehotărîrea sa îi dădea fiori; plănuia să dea poruncă să fie răpit junkerul și vorbi cu fratele Felician, dar după un ceas află pater Gropp și-și luă măsurile de rigoare.

În noaptea următoare, pater Gropp îi ceru în chip și mai stăruitor să ia o hotărîre.

— Nu vă luați după o nălucă, prea sfinte, îl preveni el. Joannes de Rubescissa spune: „Diavolul știe pe cine să-l momească prin desfătările gurii, pe cine să-l amețească prin plăceri, pe cine să-l întunece prin jale sau să-l ispitească prin vise". N-ați citit și domnia-voastră

că Sfîntului Parthenie, fost episcop ca şi sfinţia-voastră, îi fusese adus episcopul de Lampsacus, un om scrîntit la cap, pentru ca să-i dea sfîntului cinstirea cuvenită; acesta nu i-a răspuns la închinăciune, fiindcă i-a fost îndeajuns să-l privească o singură dată cu ochiul său sufletesc, ca să descopere într-însul pe necuratul. „De ce nu mă cinsteşti cu un salut ?“ întrebă omul ; „De cum te-am văzut, eu te-am recunoscut, de ce dar nu şi tu pe mine ?“ Atunci sfîntul răspunse : „Dacă e adevărat că m-ai văzut şi m-ai recunoscut, părăseşte făptura lui Dumnezeu“. — Diavolul, uluit, răspunse : „Vrei oare să mă izgoneşti din casa mea ? Te rog, dă-mi barem o păsuire“. — „Nu-ţi ajunge de cînd ţi-ai găsit sălaş aici ?“ îl întrebă iar sfîntul. — „Din tinereţe“, răspunse diavolul, „şi nimeni nu m-a dibuit afară de tine în această clipă“. — Aşa ne este cunoscut acest fapt, prea sfinte, şi eu — cu toate că nu mă pot asemui nici pe departe cu acel sfînt — şi eu am văzut şi recunoscut.

Speriat, episcopul deschise ochi mari :

— Cum aşa, cînd ? Vorbiţi, Gropp, vorbiţi, mormăi el tulburat.

Paterul se apropie de episcop şi, domolindu-şi glasul tăios ca de fierăstrău, rosti :

— Din ziua cînd l-am văzut pe junker pentru întîia oară, spiritul meu s-a simţit redus la neputinţă de o fantasmă satanică. Prea-sfinte,

n-aţi avut o presimţire că el în fapt nici nu există?

— Cum nu există, pentru numele lui Dumnezeu şi al fiului, ce vreţi să ziceţi, Gropp? şopti episcopul şi-şi făcu semnul crucii.

— E numai închipuire, ceea ce percepem dintr-însul, răspunse paterul, persoana lui e tot atît de fantasmagorică ca şi firea lui. Siliţi-l să se arate şi vă veţi slobozi de magia pe care o împrăştie în jurul său. Aici e problema şi în asta stă tălmăcirea ei.

Episcopul se ridică, abia ţinîndu-se pe picioare şi cu glas aproape stins rosti:

— Va să zică tot ce fremăta în faţa simţurilor mele ca întrupare omenească, nu-i decît o nălucire diavolească?

Paterul încuviinţă tăcut.

— Şi credeţi că eul său adevărat trebuie scos la iveală din străfunduri îngrozitoare?

Paterul încuviinţă din nou.

— În oglindă, acolo e, urmă episcopul, ascunzîndu-şi mîinile în mînecile largi ale sutanei şi păşind cu deznădejde prin cameră; uite că vorbeşte, povesteşte, rîde, farmecă şi-n încăpere nici urmă de el, nici o fibră din trupul său?

Paterul încuviinţă iarăşi.

— Mi s-a întîmplat chiar mie, începu el, ridicîndu-şi încetişor pleoapele, în dosul cărora lucea fluidul întunecat al ochilor săi, mi s-a întîmplat să iau fiinţa lui ireală drept una reală,

şi eram eu însumi în primejdie de a-mi pierde adevărata fiinţă. M-am dus acolo o dată, m-am dus a doua oară. Mă duceam la Ehrenberg ca să-l văd, să-l urmăresc fără ca el s-o simtă. Şi dintr-o dată, parcă tot adevărul de care eram pătruns pînă atunci s-a prefăcut în minciună, apărîndu-mi cu totul sub altă înfăţişare. El e oglindirea schimonosită a minciunii. El întruchipează pe vrăjmaşul credinţei şi însăşi necredinţa.

Invinuirea pe care paterul o aducea junkerului Ernst, numindu-l vrăjmaş, ţîşnea din adîncul eului său, necunoscut de el însuşi. Dacă i-ar fi arătat junkerului îngăduinţă, dacă ar fi încuviinţat purtarea sa, s-ar fi nimicit pe sine şi s-ar fi abătut de pe drumul pe care păşea cu o convingere de fier ; chiar dacă ar fi încercat numai să-l înţeleagă, ar fi devenit alt om, n-ar mai fi fost omul care urăşte viaţa dătătoare de viaţă. N-ar mai fi fost prigonitorul fiinţelor jucăuşe, slobode, plutind parcă în văzduh. Tocmai împotriva acestora se ridica el ca un înverşunat dresor, pentru a-i pune în lanţuri, ca să fie pe placul spiritului său, şi să se supună Atotputernicului, pentru proslăvirea căruia purta el însuşi lanţuri. „Să nu umbli pe căi rătăcite în vreme ce eu sînt încătuşat, glăsuiesc asemenea spirite ; să nu rîzi, în timp ce eu încremenesc văzînd destrăbălarea din faţa mea ; să nu te joci, să nu-ţi desfeţi prietenii, în timp ce inima

mea răzbunătoare se avîntă către inima omenească, pentru a face ca bătăile ei să asculte de mine; nu mi-e îngăduit nici să te știu, nici să te văd, nici să te simt, căci tu întruchipezi fărîma cea păcătoasă; trebuie negreșit să dispari din fața mea pentru ca eu să pot dăinui pe pămînt". La fel ar fi putut vorbi unui copac, unui animal frumos, unei voci melodioase, dacă fiecare din ele ar fi răsărit atît de vădit în fața ochilor săi ca acest tînăr, sau, dacă gîndirea sa s-ar fi putut desfășura într-o logică atît de înfiorătoare ca și fapta sa; dar este un anumit punct unde cel mai îndrăzneț nimicitor este încătușat de legile constelațiilor și ale fluxului și refluxului, punct peste care nu mai poate trece, unde puterea lui încetează; asta o știa el bine și de aceea era atît de întunecat și de tăcut.

Episcopul, în deznădejdea sa, se hotărî să facă o ultimă încercare care vădea odată mai mult naivitatea și nesăbuita sa superstiție; pater Gropp îl lăsă în voia sa, și se mulțumi cu rolul spectatorului care-și aștepta momentul prielnic. Dis-de-dimineață, pereții uneia din sălile de sus ale palatului fură acoperiți pînă la jumătatea lor cu stofă neagră. Pe o masă cu zăbranic negru, fusese pus un sfeșnic cu cinci brațe; după ce se aprinseră cele cinci lumînări, episcopul ceru să fie adus junkerul Ernst.

Îl treziră din somn, iar pînă ce se spălă și se îmbrăcă trecu mai bine de un sfert de ceas.

În acest răstimp, episcopul ieşise din încăpere, iar paterul Gropp, ca lipit de zidul negru, sta cu privirile în pămînt. Auzind dinspre uşă un rîs zglobiu de băiat, ridică ochii înciudat. În prag, episcopul şi junkerul erau cît pe ce să se lovească unul de altul; venind dintr-un anumit loc al gangului, păşind repede după obiceiul său, fără băgare de seamă şi clipind cu ochii săi mi-opi, bătrînul nu-l zărise pe băiat şi era cît pe ce să-l răstoarne. Junkerul, văzînd de unde ieşise unchiul său, izbucni într-un rîs nebunatic, făcîndu-l pe episcop să-l întrebe de ce rîde.

— M-oi fi gîndit la vreo poveste hazlie, răspunse junkerul.

— Ce fel de poveste? Iarăşi poveşti, mereu poveşti? Ei, ia spune ce poveste? stărui bătrînul, văzînd că Ernst nu vrea să-i dea drumul.

— Într-un tîrg, începu junkerul, mişcînd vesel din buze, trăia un om bogat care făcea negoţ cu majestatea sa împăratul. Şi deoarece nu se dumirise el însuşi, dacă poate să-i spună şi nevesti-si despre treburile sale, se hotărî s-o pună la încercare ca să vadă dacă ştie să păstreze o taină. Aşadar, îi spuse într-o zi, că în timp ce se afla într-un anumit loc, luase zborul din şezutul său o cioară. Femeia, uimită şi speriată, nu ştiu o bucată de vreme ce anume să facă, dar în cele din urmă, nemaiputîndu-se stăpîni, destăinui acest lucru unei vecine. Dar nu mai era vorba de o singură cioară, ci de două

ciori. Vecina, povestind unei alte vecine, ciorile se înmulțiră, erau trei — și tot așa numărul ciorilor crescu, pînă ce povestea se întoarse la negutătorul nostru, care aflase astfel că nu mai puțin de patruzeci de ciori și-ar fi luat zborul din șezutul său ; pentru a opri ca numărul păsărilor aducătoare de nenoroc să sporească și mai tare, el adună pe concetățenii săi și-i lămuri ce-i cu vestea asta rea. Și de bună seamă că nu mai încredință nimic din treburile lui nevestei care se dovedise atît de limbută.

Junkerul izbucni iar în rîs, episcopul se schimonosi fără voie la față, surîzînd încordat, dar privi speriat înspre locul unde sta paterul, aidoma unui om ce doarme în picioare.

— Bagă de seamă, feciorașule drag, șopti el băiatului și-i puse mîna pe ceafă, vom sta de vorbă cu tine și dă-ți osteneala să-ți aduni toate puterile pentru ca lucrul acesta să se sfîrșească cu bine pentru tine.

Junkerul părea că abia acum zărește draperiile negre și lumînările ce ardeau în sfeșnic. Se schimbă la față și întrebă :

— Ce s-a întîmplat, domnia voastră, unchiule ?

Episcopul apropie obrazu-i cu pielea aspră de fața moale a băiatului, dar gîdilat de barba aspră, Ernst își feri capul :

— Nu te teme, fiule, îl alintă episcopul și gla-

su-i bătrînesc tremura de o duioşie neroadă. Nu te teme, fă numai ce-ţi voi spune eu.

Deodată răsună vocea paterului:

— Prea-sfinte, socot că ajunge.

În acelaşi timp se auzi dintr-un colţ, de după un pupitru de rugăciune, murmurul unei rugi în latineşte. Sta îngenunchiat acolo fratele Felician. Ernst nu vedea decît urechile colţuroase ce-i ieşeau de sub scapular.

Episcopul păşi în mijlocul încăperii; trăsăturile sale căpătară deodată o expresie de răutate înfricoşătoare, cruntă şi ţipă:

— Arată-te demone! Arată-te acuma sub chipul tău adevărat!

Uluit şi cuprins de nelinişte, junkerul se uită la dînsul.

— Eu, eu sînt acela căruia îi vorbiţi, domnia voastră, unchiule? întrebă cu sfiiciune.

— Arată-te sub chipul tău adevărat, ori de nu, fii blestemat, strigă episcopul, cu glasu-i ascuţit de sopran.

— Eu, eu sînt aici, nu altul, şopti junkerul.

— Nu eşti tu, e demonul tău, răsună răspunsul mînios, alungă-l din tine ca să fii tu.

Junkerul, indignat, grăi cu mîndrie, o mîndrie ce i se trezise pe dată:

— Nu pricep ceea ce spuneţi, domnia voastră, unchiule.

Episcopul ridică braţele în sus:

— Te conjur pentru ultima oară, în numele

Tatălui, al Fiului şi al Sfîntului Duh, să apari în faţa mea aşa cum eşti cu adevărat!

Junkerul privi în jur presimţind ceva rău. Surprinzînd chipul nemişcat al paterului care privea într-o parte, băiatul îşi acoperi ochii cu mîinile:

— Ajută-mă, Doamne, şopti el şi căzu în genunchi, repetînd: Ajută-mă, Doamne. Dar aruncîndu-şi deodată privirea asupra episcopului, a cărui faţă părea înfiorător de descompusă, strigă: Altminteri de cum sînt nu mă pot face, domnia voastră, unchiule, de aceea vreau să rămîn aşa cum sînt şi dacă n-aş fi aşa cum sînt, aş vrea să fiu aşa!

Pater Gropp îşi înălţă triumfător capul. Episcopul, cu voce din ce în ce mai stinsă, rosti:

— Facă justiţia ceea ce se cuvine, pater Gropp.

Doi oşteni din garda palatului intrară şi-l ridicară pe junker.

13

Vestea întemniţării junkerului fu adusă la Ehrenberg de către o ştafetă călare, în drum spre partea de miazănoapte a ţinutului Spessart. Cel dintîi o află Wallork, care, morocănos şi închis cum era din fire, şi pe deasupra şi slab

la minte de bătrîneţe, n-o mai spuse şi altora. Dar tot felul de vînători, de hoinari în trecere prin partea locului, împrăştiară neîntîrziat ştirea despre junker. Surda Lenetta află vestea de la un slujbaş din Randersacker care venise la castel să strîngă birul pe vite... „Din porunca episcopului a fost băgat în temniţa de lîngă monetărie, pentru vrăjitorie". Nu puteau fi dar vorbe în vînt sau cine ştie ce gogoriţe umflate ; se ştia că episcopul, în frica şi nerozia sa, nu cruţa pe nimeni.

Lenetta rămase cîtva timp ca trăsnită. Apoi, îndîrjindu-se, zise :

— Asta n-o cred.

Era la amiază şi nu ardea încă focul în vatră. Vestea ajunse şi la urechile magistrului, care nu se miră de cele auzite, amintindu-şi pe dată de vorbele şi de purtarea iezuitului. El întocmi chiar în aceeaşi zi o epistolă către prietenul său, stareţul Lieblein din Würzburg, cerîndu-i o mînă de ajutor în această împrejurare. Trimise scrisoarea la oraş printr-un ciobănaş. În aceeaşi seară primi răspunsul.

„N-am cum să vă ajut, *amicus,* şi nici măcar nu mă simt în putinţă să vă dau un sfat", scria stareţul. „Prea sînt lucrurile cu capul în jos pe lumea asta ; vreau să zic că nesocotinţa e deasupra şi cuminţenia dedesupt ; în curînd voi ajunge la capătul zilelor mele şi ce lucru mare ar mai putea face un biet bătrîn ? Nu vă clin-

tiţi din loc, acesta e cel mai bun sfat pe care vi-l pot da. Dar dacă vă gîndiţi totuşi s-o porniţi la drum şi să veniţi încoace în modestul meu lăcaş, atunci o să vă pun în legătură cu pater Spe, un om înţelept şi cucernic, cum puţini mai sînt în sfînta împărăţie romanică; s-ar putea ca el să vă fie de folos; duminică, de sfinţii Petru şi Pavel, domnia sa va cina la mine".

Sfatul de a nu se clinti din loc nu căzu la magistrul Onno pe un pămînt sterp; aşa era şi voia lui, să rămînă nesupărat şi să fie lăsat în pace, în tovărăşia foliantelor şi hîrţoagelor sale. După plecarea junkerului, nu se mai îngrijea nimeni de dînsul, şi cu toate că nu avea nici o slujbă, nu s-a putut hotărî să părăsească Ehrenberg. Unde să se ducă? Nu cunoştea nici un ungher din lumea largă unde ar fi putut găsi adăpost! Dar fiindcă era vorba de fericirea şi poate de nenorocirea junkerului, magistrul îşi birui inerţia şi frica de lume, şi, în ajunul plecării sale la Würzburg, îi spuse Lenettei încotro pleacă, dar că nu trage prea mare nădejde de pe urma călătoriei sale. Bătrînă şi căruntă cum era, Lenetta sta nenorocită în faţa vetrei, şi chipul ei brăzdat se lumină parcă deodată; cu toate că în sinea sa nu-l preţuia din cale afară pe magistru, cinstea însă în taină, ca din superstiţie, învăţătura lui: „Mai ştii, poate izbîndeşte să-l scape pe junker?"

De cînd plecase junkerul, toate din jur se schimbaseră pentru dînsa : scările i se păreau de două ori mai greu de urcat ; lemnele de două ori mai greu de despicat, noaptea îi era ca un mormînt ; pădurea înecase casa cu acoperiș cu tot.

Fără junker se simțea ca o biată vietuitoare ; și chiar dacă înainte, zile de-a rîndul, el nu întreba de dînsa, Lenetta îl simțea totuși acolo, îl vedea plecînd, venind ; îi mai întețea focul ca să-i fiarbă ciorba, îi mai spăla așternutul, îi cîrpea cămașa, aproape ca o mamă.

Dar mama ce făcea în acest răstimp ? Nu știa nimic ce se întîmplă cu fiul ei și ce primejdie îl amenință. Nimeni nu-i spusese nimic. Cînd veni vestea întemnițării, nimeni în afară de Lenetta nu s-a gîndit la ea. Nimeni nu socotea că era mama băiatului și că nenorocirea o lovea mai cu seamă pe dînsa. Nimeni nu se afla în preajma ei, dar nici ea nu dorea să vadă pe careva. Lenetta se hotărî să-i spună totul, dar cum rosti numele junkerului, baroneasa îi și făcu semn să tacă. Și a tăcut. Dar se răzgîndi, o iubise doar atît de mult pe stăpîna ei, pe care o slujise o viață întreagă, și uite ce s-a ales dintr-însa ! O umbră tristă, fără soț, fără fiu, fără credință în Dumnezeu. Lenetta plecă, dar în seara în care magistrul stătuse de vorbă cu dînsa, veni iar la stăpîna ei. În odaie pîlpîiau flăcările lumînărilor ; baroneasa nu dormea încă, ținea în mînă

o figurină de metal, Diana cu arcul, pe care o dezmierda, în timp ce privirea-i pierdută plutea în gol.

— Ce faceți, stăpînă? întreba Lenetta. Ați face mai bine să vă îngrijiți de copilul domniei voastre, în loc să vă pierdeți vremea cu fleacuri păgîne!

Baroneasa, cu fața stinsă, murmură:

— Dar de ce a plecat de la mine?

Lenettei i se păru că n-aude bine și, ducîndu-și mîna dreaptă pîlnie la ureche, se aplecă spre patul stăpînei. Theodata clătină ușor din cap și printre genele ei frumos răsfrînte străluciră picături de lacrimi. Lenetta îngăimă:

— Vă pare rău, stăpînă. E adevărat? Vi s-a muiat inima și vă gîndiți la dînsul ca o mamă adevărată?

Cu o mișcare obosită, baroneasa înlătură întrebările indiscrete.

— N-ai decît să mă înțelegi așa cum crezi tu, vorbi ea ca în vînt, plină de amărăciune. E oare cineva care să mă înțeleagă pe mine? De aș fi mamă, aș fi femeie, aș avea și inimă și nu mi-aș fi irosit viața; l-aș fi crescut și era acum al meu. Un cuget rău te împinge la rele.

Lenetta care sorbise fiece silabă, așa cum soarbe un însetat apa, își adună tot curajul și vorbi:

— Călăul din Würzburg l-a înhățat și acum, stăpînă, zace în temniță.

Theodata sări în sus de parc-ar fi luat foc cearceaful de sub dînsa.

— Episcopul ? întrebă ea cu gura, cu ochii, cu mîinile. Lenetta încuviință din cap. De ce îl învinuieşte ?

— De vrăjitorie. Şi au să-l schingiuiască ! Mi-e frică de asta, stăpînă.

— Minţi, Lenetta, minţi, blestemato, asta nu-i cu putinţă. Nu trebuie să se întîmple ! De ce stai, ce mai aşteptăm ? La Würzburg, repede, repede, mantila, ghetele, la Würzburg, la episcop, nu te holba aşa la mine, repede, repede !

Alerga prin iatac, desculţă şi în cămaşă de noapte şi apuca la nimereală, fără a-şi da seama, cînd un lucru, cînd altul, şi îl arunca apoi. Lenetta, care nu se aşteptase la o asemenea furtună, se bucură oarecum, dar găsi totuşi de cuviinţă să mai potolească spaima şi graba stăpînei, rugînd-o să aibă răbdare pînă a doua zi : nu era cu putinţă să pornească noaptea la drum: prea ar fi lungă calea pentru picioarele gingaşe ale baronesei şi apoi nici drumul n-ar fi aşa sigur ; dacă Wallork s-ar duce chiar acum la Rimpar ca să tocmească o caleaşcă, ar putea să plece dis-de-dimineaţă, fără să piardă nimic. A trebuit s-o roage şi s-o conjure mult, pînă s-o înduplece pe baroneasă ca să mai aştepte. Ea alerga de colo, colo, de parcă voia să gonească timpul, ţinînd mîinile împreunate şi vorbind într-una în şoaptă.

Din ceasul în care junkerul își luase rămas bun de la mama lui, dorul se dezlănțuise în sinea ei ca o furtună. Îl vedea stînd în fața ei și așteptînd. Ce aștepta ? O știa tot așa de puțin ca și dînsul. Îi răsărise în acele clipe în fața ochilor, noaptea cea fatală, vedea grumazul roșu și gros al tatălui, înlănțuit de mînuțele copilului, auzea parcă iar acel strigăt încă nestins, pornit din pieptul ei. Și acum căuta acele trăsături, aștepta cu teamă grozăvia pe care o mai trăise, care o mai aruncase în nenorocirea cea cumplită ; nu se încredea în nici un om, nu îndrăznea să vadă pe nimeni. Și apoi, cînd băiatul o părăsise, i se păruse că l-a uitat ; se plimba de la o fereastră la alta, căta spre fîntînă, privea la cer — și uita, uita. Îngîna o melodie ușuratică — și uita, uita... Dar ceva într-însa nu voia să uite, nu putea să uite. „El e altfel", îi spunea acel ceva, „privește numai în ochii lui". Nu-l zămislise oare natura ca pe cineva potrivnic tatălui său, vrînd parcă să alunge imaginea aceluia ? Și iarăși uita și lăsa, deznădăjduită, ca s-o copleșească prezentul, clipa care se perinda mereu înaintea ei.

De cîte ori o copleșea uitarea, simțea fiori de frig ; lovi ca și atunci cu ciocanul în clopotul de bronz și cînd apăru Lenetta se tîngui :

— Deger.

Afară însă era așa de cald că pisicile fugeau

de soare şi păsările moţăiau pe unde se nimerea.

Lenetta mormăi :

— Nu cred, stăpînă, că vi-i frig. Aruncă totuşi un braţ de pleavă în sobă şi aprinse focul.

Dorul după cel dispărut o rîcîia şi o chinuia ; din ce în ce se înteţea tot mai tare ; nu putea da uitării chipul lui, zîmbetul lui, glasul lui, aşa cum stătuse atunci în faţa ei ; toate aveau ceva nespus de ademenitor şi drăgălaş ; chipul tatălui se ştersese ca o umbră, numai fiul mai era, fiul ei, şi ea se jeluia : „Vai, vai, poate că nici nu mai trăieşte, poate că l-am visat numai, poate c-a fost primul şi singurul meu vis, şi fiindcă nu dăinuieşte decît în închipuirea mea, el nu ştie nimic despre mine, nu m-a văzut niciodată, nu-mi cunoaşte faţa, vai, Doamne, ce să fac, cum să fac să mă creadă că sînt cu el". După atîtea evocări exaltate care răsunau ca un ecou fantomatic al concluziilor scolastice ce le formulase paterul Gropp, şi după ce apucă iar figurina de argint, şoptind pătimaş : „Dă-mi un sfat, buna mea Diana", alergă în plină noapte cu lumînarea aprinsă în mînă, prin toate încăperile vechii clădiri, se urcă pînă şi în pod, pentru ca printr-un ochi de acoperiş să cerceteze zarea, departe, către miazăzi, unde ştia că se află oraşul Würzburg.

De nepătruns era bezna ce stăruia printre căpriorii de lemn ; schelăria întretăiată din loc în

loc și încălecată aidoma rădăcinilor unui copac uriaș, crescut înalt pînă la stele, zăcea parcă înecată în grămezile de lînă netoarsă, de surcele, gunoi și boarfe, și de tot felul de vechituri rămase din moși, strămoși ; afară domnea întunericul unei nopți de vară, în care Theodata își înmuia privirea ca într-o baie răcoroasă ; se auzea orăcăitul broaștelor, țipătul cucuvaielor — și cînd văzu vîrfurile brazilor clătinîndu-se în bătaia unei adieri molcome, dădu frîu liber inimii ferecate, și intonă un cînt, nu unul ușuratic ci un cîntec cu totul nou, pe care nu-și amintea, unde, și cînd îl auzise pentru întîia oară :

„Mi-s lacrimile pîine,
și băutură mi-s, —
Căci sufletul mi-e bolnav
de dragoste și vis.
Ah, cînd va să răsară
o luminoasă zi,
și lacrima amară
cînd mă va părăsi ?"

Lenetta își ținu făgăduiala ; la ceasurile șase dimineața trăsura aștepta la poartă ; femeia crezu că și magistrul are să folosească acest prilej și are să plece și el, dar omul se pornise la drum cu un ceas și jumătate mai devreme. Așa că Lenetta, îmbrobodită cu o glugă spălăcită, se așeză în trăsură lîngă stăpîna ei ; afară înce-

puse să plouă. Pe la ceasurile nouă, sosiră la Würzburg. Pe valea Mainului vremea se limpezise şi cînd caleaşca cea greoaie intră huruind pe poarta oraşului, razele soarelui înfăşurau străzile cu o horbotă aurie. Peste tot, oamenii stăteau pîlcuri, pîlcuri ; în fața bisericilor se îngrămădeau cete de femei şi bărbaţi tăcuţi ; spiritele păreau tulburate, argaţii obştei aruncau priviri întunecate, şi în afară de dughenele închise ale neguţătorilor, nimic nu arăta a sărbătoare. Şi nici nu era de mirare. În ultimele zile turbarea episcopului întrecuse orice măsură ; nici o familie nu era la adăpost de iscoade, de pîrîtori ; nici un meşteşugar nu-şi mai putea vedea liniştit de treabă ; mireasa era smulsă de la ospăţul nunţii, sugarul de la sînul mamei şi mama tîrîtă în fața judecătorilor şi prin aceasta, osîndirea ei la moarte era ca şi hotărîtă, în nici un caz nu scăpa neschilodită, pe toată viața, de pe urma schingiuirilor.

Băştinaşi, străini, matroane, fecioare, doamne din nobilime, prostituate amărîte, erau zilnic date jertfă rugului ; începuse să se simtă lipsa de braţe care să execute osîndirile la moarte ; nu mai ajungea nici hîrtia pentru scrisul acestor osîndiri ; unde se ucide din porunca stăpînirii, acolo trebuie neapărat să se şi scrie mult, aşa a fost în toate veacurile ; dacă grămăticul nu scrie, nici călăul n-are pe cine ucide. În pofida cerului albastru care-şi întindea bolta peste

acoperișurile îngrămădite unul într-altul, ceva cenușiu apăsa asupra orașului ; ochii oamenilor abia licăreau, umblau de parcă-i pîndea moartea, simțeau fiorul unei adieri din lumea subpămînteană ; în văzduh stăruia un freamăt de aripi nevăzute — erau sufletele celor uciși care nu voiau să se despartă de soție, de copii, părinți, frați, surori. Într-o lume în care zidurile ce despart viața trecătoare de cea veșnică sînt așa de subțiri, încît ușor se pot surpa de o zi pe alta, sufletele oamenilor nu cunosc stavilă ; de la deznădejde pînă la desfrîu nu-i decît un pas, și de aceea toate cîrciumile erau ticsite ; chiotele celor beți acopereau dangătul clopotelor de la biserici ; pe ulițele mahalalei dinspre Mainul de jos unde locuiau corăbierii și plutașii, dănțuiau rîzînd perechi-perechi de-a lungul malului ; și de cum răsăreau zorile, mulțimea se aduna la panoramele din spatele spitalului Iulius și mai cu seamă în fața teatrului de păpuși și în fața barăcii de tragere la țintă la rațe.

Dar nu se simțea numai puhoiul deznădejdii și al veseliei deșănțate ; se mai simțea și un alt suflu, care, ce-i drept, se pierdea în mulțime, dar izbutea totuși să iasă la iveală, cînd într-un loc, cînd în altul : pe cîte un pod, în preajma unei grădini, la adăpostul unui zid ; răsărea nu se știe de unde, pe ascuns, și ca un vîrtej în necontenită mișcare, creștea și se întărea de la ceas la ceas. Era ca și cum anu-

mile veşti s-ar fi ţinut lanţ şi ar fi trecut dintr-un loc în altul; ca şi cum ar fi pornit o poruncă dintr-un anumit loc şi ar fi fost purtată apoi mai departe pe căi diferite.

În ziua aceea se opreau pe străzi unii localnici, mirîndu-se de pîlcurile de copii ce mişunau peste tot; păreau de două, de trei ori, de cinci ori mai mulţi ca de obicei; se puteau vedea chipuri necunoscute, la început mai puţine, mai pe urmă cu sutele, şi se întrebau unii pe alţii de unde veneau toţi aceşti copii? În forfota ce bătea la ochi nu se perindau numai copii de nouă, de zece, de doisprezece ani, băieţi şi fete, erau şi unii mai mărişori, chiar de treisprezece, paisprezece ani, dar aceştia păreau mai tăcuţi, mai chibzuiţi. Pe la amiază, un cîrd întreg umplea piaţa catedralei; stăteau liniştiţi de parcă aşteptau pe cineva; de îndată ce comandantul gărzii palatului se apropie de dînşii, se risipiră toţi ca vrăbiile.

În partea dinspre temniţa de lîngă monetărie era o necontenită forfotă; mulţi se ascundeau prin tufişuri şi prin scorburile stîncilor din Marienburg; într-acolo fugeau cei mai mulţi şi răsăreau apoi la podul cel mare de peste Main, unde coborau din partea de sus. Lumea începuse să vorbească despre această hărmălaie neobişnuită şi să se arate neliniştită; cînd cei mai vîrstnici cereau lămuriri copiilor pe

care-i cunoşteau sau chiar propriilor lor copii, nu aflau însă nimic. Era un cuvînt de ordine, care în acea zi de Sfinţii Petru şi Pavel zbura din gură în gură, printre cetele hoinare de conjuraţi — un cuvînt care nu însemna nimic, dar care de bună seamă însemna totul şi anume: „De Buna Vestire, înainte de asfinţit."

Caleaşca baronesei trase în faţa portalului palatului episcopal. Baroneasa coborî, garda o lăsă să treacă, de îndată ce ea îşi spuse numele, Lenetta nu se clinti de lîngă stăpîna ei. Pe scară sta un frate călugăr pe care Theodata îl rugă s-o conducă la domnia-sa episcopul, dar el îi răspunse că sfinţia-sa episcopul se află în catedrală, la slujba marii liturghii. Ea spuse atunci că vrea să aştepte, iar un al doilea frate călugăr, apropiindu-se de dînsa, o lămuri c-ar avea de aşteptat multă vreme, fiindcă după liturghie, urmează primirea canonicilor şi a egumenilor, iar după aceea prea-sfinţia-sa va pleca, din pricina zăpuşelii, la castelul din Veitshöchheim. Asta o spunea călugărul. Dar nu căldura îl făcuse pe episcop să ia această hotărîre, după cum o ştiau toţi prea bine, ci fiindcă era chinuit de o nelinişte ce dădea de gîndit tuturor celor din preajma sa. De la întemniţarea junkerului, nu mînca, nu dormea şi nici pentru rugăciune nu se putea reculege. Pătrunseră pînă la el zvonuri din afară, despre îndîrjirea şi purtarea ameninţătoare a localnicilor, ceea ce-l făcea să

bănuie pe orice om, orice chip, orice mişcare, orice sunet ; poruncise să se pună străji în faţa încăperilor în care locuia ; vedea parcă prin văzduh tot mutre suspecte care rînjeau şi adulmeca zgomote ce-l înfricoşau. Theodata n-avea de unde să cunoască aceste lucruri, dar purtarea servitorilor oglindeşte de obicei starea de spirit a stăpînului, şi, cum sufletul ei dureros de sensibil era nespus de frămîntat, ea simţi tulburarea ce domnea în casă, din răsuflarea fiecărui ins. Nerăbdarea-i plină de teamă crescînd mereu, baroneasa se încăpăţînă să-l vadă cu orice chip pe episcop şi de aceea se opri pe palier ; în spatele ei sta Lenetta, îngrozită, cu ochii holbaţi la ceea ce se petrecea în jurul ei. Prin faţa baronesei treceau şiruri de înalţi demnitari eclesiaşti, în odăjdii de sărbătoare ; unii o priveau miraţi, alţii întunecaţi şi cu un aer dojenitor ; cîţiva se uitau la cele două femei prietenos şi întrebător, unele chipuri vădeau supărare ori îngîndurare, altele, asprime şi trufie. Theodata ar fi vrut să se arunce la pămînt cu mîinile ridicate în sus în faţa acestor bărbaţi, dar o oprea ceva, mai tare decît simţămîntul neputinţei ei : adînca-i experienţă că lumea e nepăsătoare — simţămînt ce se cuibărise într-însa, fără ca ea să-şi fi dat seama de el. În cele din urmă trecu şi episcopul, urmat de suita sa. Urcă încet treptele, dar de îndată ce o zări pe baroneasă care făcu doi paşi către dînsul, el

se dădu îndărăt şi strigă însoţitorilor săi cu glasu-i piţigăiat şi ascuţit :

— Luaţi-o de aici ! Luaţi-o pe această femeie din faţa ochilor mei !

Urmă o clipă de tăcere, se auzi un murmur speriat de mirare şi de dezaprobare, urmat de o învălmăşeală de glasuri ; canonicul Franz von Hattfeld se apropie de baroneasă ca s-o dea la o parte, ea se împotrivi, el căută s-o convingă, ea însă, coborînd scara, strigă episcopului în faţă :

— Daţi-mi-l îndărăt, domnule episcop şi cumnat, de nu, voi spune în faţa întregului popor că dumneavoastră, că numai singur dumneavoastră în ţara asta sînteţi în legătură cu necuratul.

Cuvîntul acesta îl făcu pe episcop să încremenească ; la o asemenea învinuire nu se aşteptase nicicînd : numai simplul gînd la un lucru ca acesta, pentru el care-şi închinase viaţa întru stîrpirea diavolului, însemna negarea lui Dumnezeu şi îndoială faţă de dogmele bisericii. Peste măsură de speriat şi copleşit de teama cumplită c-ar putea fi tras la răspundere, episcopul se cutremură şi clătinîndu-se, se prinse cu braţele de umerii lui pater Gropp care se afla lîngă dînsul. Deoarece ştia prea bine că ajunge o umbră de bănuială — aşa cum de atîtea mii de ori se dovedise — ca oamenii să fie daţi pradă pierzaniei, şi cum bănuielile erau

întotdeauna întărite doar de jurămintele altora, tăgăduite însă cu înverşunare pînă în ultima clipă, de cei năpăstuiţi, bătrînul înţelese pe dată că s-ar putea ca nici persoana sa să nu se afle în afara cercului îngrozitor, şi se înfioră atît de năprasnic, încît simţi că se năruie pămîntul sub picioarele sale. S-ar fi putut ca diavolul ispititor să-i fi dat tîrcoale, să-l fi înşelat, da, chiar pe el, şi cum toate i se învălmăşeau în gînd, el scoase un urlet şi lipi buzele sale tremurătoare pe braţul iezuitului.

În zăpăceala de nedescris care îi cuprinse pe cei de faţă, numai surda Lenetta îşi păstrase sîngele rece. Dîndu-şi seama de primejdia în care se afla stăpîna ei, o apucă de mînă şi o trase cu putere năvalnică din mijlocul eclesiaştilor, jos pe scară, de-a lungul coridorului, înspre intrarea palatului. O împinse în caleaşcă pe Theodata care nu prea ştia bine ce-i cu dînsa, apoi sări şi ea alături, făcînd semn vizitiului s-o ia repede din loc. Nu-i spuse încotro să apuce, şi numai după ce caii o luaseră înspre poarta Aschaffenburg, se aplecă în afara portierei şi strigă :

— La monetărie! La monetărie!

La monetărie se afla temniţa. Voia să încerce dacă n-ar fi chip să pătrundă la junker, ghicind astfel gîndul baronesei. Cînd ajunseră la temniţă şi Lenetta spuse ce dorea, păzitorul, un om grosolan şi ciupit de vărsat, i se hlizi în faţă.

Pentru aşa ceva ar trebui să aibă o învoire episcopală, se răsti el — şi apoi, toată povestea asta cu slobozirea junkerului era, după părerea lui, destul de urîtă. Baroneasa îşi frîngea mîinile. Striga că nu se va urni din loc, zi şi noapte, chiar dacă ar fi să doarmă pe caldarîm. Tot felul de oameni curioşi, miloşi, fricoşi, unii zeflemitori se strînseră în jurul celor două femei; paznicul dădu alarma şi apăru o caraulă; din uliţele dosnice şi întortochiate răsunară deodată fluierături ca din zbor, şi înainte de a-ţi putea da seama de unde veneau, şi unde dispărea ecoul lor, răsăriră cete de conjuraţi, şi se auzea strigînd din mai multe guri odată: „De Buna Vestire, înainte de asfinţit!" Repede s-a aflat cine era nobila doamnă care nu se sfia să-şi plîngă jalea pe stradă; care era durerea ei şi pentru cine suferea!

În aceeaşi seară, după ce, în deznădejdea ei, se mai opri o dată la palatul episcopal, de unde o alungară din nou, plecă la primărie, la comandantul oraşului, la domnia-sa ducele de Phillipsburg, rugînd, implorînd şi arătînd că e de neam vechi şi nobil; ameninţa să facă plîngere la curtea supremă, la împărat, la landgraful de Hessa, la regele Franţei; pretutindeni se văicărea, plîngea în hohote, turba de mînie, se linguşea, se umilea, dar în cele din urmă se întoarse iarăşi la porţile temniţei, gîndindu-se că, dacă toate vor da greş, să-i mituiască pe

paznici cu giuvaerurile şi cu podoabele ei. Dar acolo fu înhăţată de zbirii episcopului şi băgată într-o temniţă subpămînteană, bănuită fiind de cea mai cumplită vrăjitorie. Pater Gropp era cel care dăduse acea poruncă, episcopul nefiind în stare să ia o hotărîre; abia de a putut să-şi pună semnătura; dar numai de atîta avea nevoie Pater Gropp, de o acoperire; pe cînd iscălea, bătrînul tremura ca frunza de plop şi părea o făptură fără minte. Paterul porunci ca baroneasa să fie cercetată şi pusă la cazne, chiar în aceeaşi noapte, pentru ca să mărturisească tot ce ştie cu privire la junker, fiul ei: despre păcatele lui ca şi despre îndeletnicirile sale nelegiuite. Fusese îndreptăţit să ia această măsură potrivit poruncii de întemniţare, iscălită de episcop, de la care nu izbutise cu nici un chip pînă atunci, să capete încuviinţarea ca junkerul să fie silit să-şi mărturisească vina prin tortură; episcopul nădăjduia tot mereu că junkerul va face mărturisiri de bună voie, că va fi de ajuns să fie speriat şi ameninţat; dar să nu fie cumva jignit trupeşte — la aceasta nu voia să-şi dea încuviinţarea — şi nici ca să fie ars pe rug; dacă toate stăruinţele aveau să dea greş, urma să i se taie capul. Asta tare îl mai rîcîia pe pater Gropp, totuşi îşi punea mare nădejde în schingiuirea baronesei, la care urma să fie de faţă şi junkerul; firavă cum era, n-avea cum să reziste unor bătăi mai aspre şi chinurile sufle-

teşti pe care avea să le îndure junkerul, l-ar putea muia mai tare decît orice brutalitate la care ar fi supus el însuşi ; în asemenea caz, s-ar putea ca diavolul să-l întărească în încăpăţînarea lui, făcîndu-l să întrevadă falsa cunună a martirajului.

Un prilej binevenit pentru întemniţarea baronesei era vestea ce sosise la amiază în oraş, şi anume că arde în flăcări castelul Ehrenberg şi că ţăranii şi păstorii din partea locului ar învinui-o pe baroneasă că însăşi ea, cu bună ştiinţă şi cu premeditare, ar fi dat foc la podul casei. Se prea poate, ca în timp ce se tot învîrtea noaptea cu lumînarea aprinsă în pod, o scînteie să fi căzut pe boarfele putrede uşor inflamabile, şi să fi mocnit acolo două sau mai multe zile.

Cînd află de pojar, baroneasa oftă adînc, uşurată şi rosti în obişnuita-i nesocotinţă :

— Slavă ţie, Doamne Isuse, că această casă nenorocită a fost nimicită.

Vorbele acestea au fost însemnate pe hîrtie şi socotite ca o vină pe jumătate recunoscută.

Ea se lăsă în toată liniştea arestată de mercenari şi împresurată de dînşii, iar cînd păşi pe poarta temniţei, luă o înfăţişare plină de demnitate, ţinînd sus capul cu faţa-i micuţă de copil, galbenă ca ceara, ferindu-se de fumul făcliilor de smoală ; Lenetta, între timp, se descălţase în grabă şi se furişase afară ca o pisică, la adăpostul întunericului. După un ceas, îl găsi

pe magistrul Molitor, care scuturat de friguri cumplite, zăcea în casa învăţatului său prieten, stareţul Lieblein. Ea îi povesti cele întîmplate. Părul cărunt îi atîrna, miţos, peste tîmple, îmbrăcămintea îi era ruptă, îşi pierduse gluga din cap, dar ea povestea totul limpede şi cuprinzător. Încheie cu cuvintele:

— Sînt o femeie nevrednică în faţa Domnului, stăpînul nostru, dar ca să mai cred într-însul, el trebuie să ne ajute acuma.

Lîngă pat sta protopopul cu ochii plecaţi şi cu gura strînsă de durere: un bătrîn frumos. În fundul odăii, unde nu pătrundea nici o rază de lumină, şedea lipit de perete, Friedrich Spe.

14

El auzise vorbindu-se mult despre junkerul Ernst von Ehrenberg, cunoştea întreg ţinutul celor două episcopate, după cum cunoştea multă lume din tîrguri şi sate. Aşa se face că auzise de înrîurirea cu adevărat miraculoasă a băiatului, încă pe atunci, cînd ea nu depăşise cercul cîtorva gospodării din ţinutul Spessart; dar ori de cîte ori pribegirile îl duceau prin acel ţinut, i se istoriseau mereu lucruri noi despre acest povestitor de basme (unele din ele părîndu-i-se adevărate basme). În cîteva rînduri ar fi vrut

să se ducă la el, să fie şi dînsul de faţă, să vadă, să-l asculte, dar se iveau mereu alte treburi mai grabnice care-l chemau în altă parte; prea mulţi erau nenorociţii care-l aşteptau, ca el să-şi îngăduie o zăbavă la un prilej de veselie. I se părea însă întotdeauna îndoielnic că lucrurile astea vesele de la Ehrenberg ar putea avea un sfîrşit la fel de vesel; nu vedea cum s-ar potrivi toate astea cu starea de spirit ce domnea în ţară, cu starea sufletească a ţăranului şi a tîrgoveţului şi mai cu seamă de felul cum se purta stăpînirea cu argaţii şi cu şerbii. Nu prea văzuse şi nici n-apucase lucruri vesele; umbra de nădejde ce o mai nutrea scădea pe fiece an, pînă ce nu mai rămăsese decît un lujer uscat de care spiritul său — cu nobilă năzuinţă — se ţinea agăţat ca să nu cadă şi ca să se poată devota cu totul cunoaşterii şi apropierii de cele dumnezeieşti.

Pe unii durerea îi paralizează, pe părintele Spe, dimpotrivă, îl făcuse mai viu, mai sprinten: unii se retrag în singurătate, cînd viaţa îi prinde în colţii realităţii, el însă, dimpotrivă, rămăsese în mijlocul oamenilor şi se străduia ca să nu-l obosească nici ei, nici faptele lor.

„Iubirea mă îmboldeşte şi arde înlăuntrul meu", grăia el şi pornea mai departe. Şi în timp ce la vederea suferinţelor şi a urmărilor nebuniei, simţea că se înăbuşă ca într-o vizuină subpămînteană, înecat de un fum des, el făurea fru-

moasele stihuri din culegerea „Trutznachtigall“ [1]. N-avea nici o avere, nu rîvnea la nici un fel de onoruri, nu cerea recunoştinţă şi nici vreo prezentare spectaculoasă a activităţii sale; dar săracii şi obidiţii depuneau în faţa tronului dumnezeiesc mărturie pentru această muncă a lui.

Se trăgea dintr-un neam vechi, tatăl său fusese intendentul castelului principelui elector Gebhardt, fost mare demnitar la curtea din Waldburg; învăţase la gimnaziul iezuiţilor şi intrase în ordinul iezuiţilor, pentru că voia să plece ca misionar în ţări îndepărtate. Într-adevăr, numai această dorinţă i-a umplut anii tinereţii, după cum a şi scris-o într-un rînd superiorului ordinului său, Mutius Vitelleschi: „India mi-a rănit inima“. În curînd îşi dăduse seama că patria sa are mai multă nevoie de el şi că păgînii neizbăviţi mai pot aştepta, de vreme ce creştinii se purtau aşa cum se purtau! Atunci începu să colinde din loc în loc, ca o lumină vie:

„Ca lumînarea care arde blînd
eu trebuie să mă consum pe mine,
căci inima, cu flăcări mari arzînd,
se mistuie pe sine.

[1] Stihuri care, spre deosebire de cîntecele de dragoste ale trubadurilor, preamăreau nu numai iubirea, ci şi elanurile de libertate şi temeritate.

Aşa se trece viaţa noastră toată
pe-acest sărman pămînt,
şi piere mistuindu-se deodată
ca lumînarea-n vînt."

Femeilor nenorocite, care ajunseseră să slujească drept făclii în bezna veacului, le-a fost călăuză la poarta morţii, şi în clipele din urmă ale trăirii lor făcea să le înflorească în suflet credinţa într-o lume mai bună pe care le-o înfăţişa cu mult tîlc şi în cuvinte pornite din adîncul inimii, cuvinte pline de prospeţime şi limpezi ca însăşi începutul vieţii. Asta era poate pricina pentru care i se părea că un fir nevăzut ducea de la dînsul la junkerul de Ehrenberg, şi, ori de cîte ori cineva rostea numele acestuia, simţea că parcă ar primi veşti de la un frate mai tînăr, pe care nu-l văzuse niciodată; încerca de fiece dată un simţămînt de înstrăinare şi de nepotrivire, dar simţea şi ceva ca o legătură, ca o înrudire de sînge. O bună bucată de vreme uitase de el, ştia doar că se află la unchiul său, episcopul. Furia neroadă a episcopului îi răpise lui Spe, ani de-a rîndul, somnul; nu se aştepta la nimic îmbucurător de la şederea junkerului în preajma unchiului său; răul se vădi mai repede decît se aşteptase; cînd află de la protopopul Lieblein că l-au aruncat în temniţă pe junker, se hotărî să se ducă să-l vadă; avea întru aceasta, împuternicire de

la colegiu ; pe temeiul slujbei sale de duhovnic putea să se ducă oricînd acolo. Stătuse tăcut la masă, în timp ce magistrul Onno, chinuit de friguri, cerea ajutor pentru elevul său ; şi ceva mai liniştit ascultă acum istorisirea surdei Lenetta, care n-ar fi găsit de bună seamă atîta îndrăzneală să vorbească în faţa unor domni învăţaţi, dacă deznădejdea şi durerea nu i-ar fi dezlegat limba. Tăcut îşi luă rămas bun şi strînse mîna stareţului care-l conduse pînă la uşă. Nu voia să aştepte pînă a doua zi dimineaţă ; cînd ajunse la închisoare, i se aduse la cunoştinţă că nu-l poate vedea pe băiat, c-ar fi poruncă aspră de a nu se încuviinţa nici paterilor să-l vadă. Această oprelişte nu putea veni decît de la pater Gropp. Spe trimise la dînsul pe dominicanul Lambrecht Dynand, care tocmai se întorcea de la arderea pe rug a unor vrăjitoare ; pater Gropp nu era de găsit ; se spunea că a părăsit oraşul împreună cu episcopul, care nu s-a gîndit la nimic alta decît să se pună la adăpost de presupusa mînie a poporului. Norodul răbdător nu îndrăznea nici să crîcnească ; îi intrase în sînge vrăjitoria, din pricina silniciilor.

Intre timp, datoria lui eclesiastică îl chemă pe pater Spe la alţi osîndiţi ; află în acea dimineaţă că baroneasa de Ehrenberg fusese supusă torturii cu şurubul înfipt în policar şi în picior, că fiul ei fusese de faţă şi că chiar ar fi fost scos

afară leşinat; că ar fi îndoielnic ca baroneasa să poată îndura gradul următor de tortură şi că ea nu încuviința să i se aducă un duhovnic; cînta doar înnebunită şi dezmierda o nălucă pe care o lua drept fiul ei iubit. Abia vineri, de ziua Bunei Vestiri, după un nou apel la paterul Gropp, care se întorsese între timp în oraş şi conducea treburile episcopiei, i se îngădui paterului Spe să intre în chilia junkerului Ernst.

Junkerul şedea pe o bancă de lemn şi se ţinea de ea cu amîndouă mîinile; privea în sus, în gol. Faţa-i era suptă, ochii însă aveau o strălucire căreia paterul nu-i putea rezista. O lumină slabă răzbea printr-o ferestruică ce aducea cu o meterează, în încăperea duhnind a mucegai şi care semăna cu o carafă pîntecoasă, sub tavanul tare boltit. Piciorul drept al junkerului era încătuşat într-un inel de fier al unui lanţ greu ce se întindea de-a lungul duşumelei de piatră, prins la rîndul său de un cîrlig înfipt în zid. Chipul său mai păstra acea expresie de uluire asupra celor ce se întîmplaseră şi se mai întîmplau cu dînsul. Cînd şi cînd, se ridica în picioare cu inima zvîcnind puternic şi alerga prin chilie tîrînd lanţul după dînsul şi pipăind cu vîrful degetelor zidul zgrunţuros şi rece. Ciulea urechea în noapte, adulmecînd zgomote ce-l înfiorau; zgomotele veneau din clădire, de sus, de departe, de jos, din dreapta, din stînga; nu se putea dumiri de unde veneau, auzea cîte o

şoaptă înăbuşită, cînd un zumzet de fierăstrău, o bătaie de ciocan, şi deodată i se părea că aude un strigăt îndepărtat de păun.

Nu putea cuprinde cu mintea că era împresurat de ziduri, că în faţa sa se găsea o uşă grea, greu ferecată pe care zadarnic ar fi zgîlţîit-o: ea nu te lăsa să ieşi. În primele zile nu se atinsese de nici un fel de mîncare; bea numai apă, nu din încăpăţînare, ci de uluit ce era. Fusese dus la cercetare în trei rînduri, nu înţelegea întrebările şi în loc să răspundă, rîdea. Privea în jur şi nu-i venea să creadă ceea ce auzea şi vedea. Totul i se părea ca o şotie de neînţeles, aşa cum se întîmpla numai în vis şi nu găsea nici o legătură firească şi nici o raţiune în toate acestea. Stîrnea astfel mînia judecătorului; dar nu îndrăznea să se încumete careva să-l atingă cu mîna; era îngăduit doar să fie ameninţat cu tortura şi să i se arate sculele de schingiuire, dar ţinuta sa, felul naiv de a cere lămuriri, lipsa lui de teamă, aidoma unei plante oarecare, izbutiră în cele din urmă să mişte pînă şi inimile cele mai împietrite: pe judecători, pe temniceri şi slujitori; aceştia mai văzuseră şi auziseră oameni deznădăjduiţi cărora conştiinţa nevinovăţiei dîndu-le imbold se arătau nepăsători atît faţă de asigurările solemne, cît şi în faţa chinurilor — dar nu mai avuseră prilejul să vadă atîta voioşie fantomatică şi atîta zîmbitoare

uitare de sine; asta îi înciuda, dar îi şi nedumerea.

De multe ori grozăvia şi aşteptarea spaimei îl suprindea însă pe junker. „Există aşadar şi aşa ceva pe lume“ — părea că-şi spune — „să mi-o bag bine în minte“. Avea aerul că se priveşte pe sine aşa cum ar privi pe un altul, ca şi cum persoana sa şi soarta sa ar fi două lucruri deosebite, şi că trebuie să-şi apropie bine noile cunoştinţe, să le împletească mai întîi cu tot ce ştie, şi apoi să le adîncească în sinea sa. L-au dus după aceea ca să fie de faţă la schingiuirea baronesei; au socotit acesta ca un mijloc sigur de a smulge din fiinţa-i monstruoasă recunoaşterea vinei; cît despre mama lui nu-şi făceau mare grijă, încredinţaţi că slăbiciunea ei o va face să simtă durerea mai tare şi că numai după primul grad de tortură va mărturisi că e vrăjitoare. Se înşelaseră însă; cînd baroneasa, dînd cu ochii de băiat, plină de ardoare şi bucurie, întinse către el braţele, uitînd de toate din jurul ei, de durerile-i sălbatice ca şi de faptul că zăcea goală pînă la brîu, junkerul — cu o lumină vie a ochilor săi ce răsfrîngeau fericirea de a avea o mamă pe care şi-o recîştigase de la soartă la fel cu Irina din povestea pe care o istorisise, cu avană presimţire, episcopului — şopti: „O, sărmane Mîntuitor!“ şi căzu fără grai pe lespezile roşii. Totul în jur era roşu: lespezile, focul, făcliile, pieptarele călăilor. Au

trebuit să-l ridice și nu și-a revenit în fire decît după douăsprezece ceasuri ; îl lăsară în chilia lui, după cum poruncise paterul dominican Gassner, îngrijorat că vrăjitorului i-ar putea zbura sufletul prea devreme, păgubind astfel biserica de o pradă ce i se cuvenea. Acum junkerul sta toată ziua întins pe bancă, cu mîinile pe scîndură și privea. Ce avea de văzut ?

Paterul Spe rămase cîtva timp tăcut, cu capul aplecat în piept, și apoi vorbi încetișor :

— Dumnezeu să-ți ajute, junkere.

Junkerul ascultă cu luare aminte, și trecu un răstimp pînă să răspundă :

— Glasul domniei voastre îmi sună tare plăcut, cine sînteți ?

Paterul rosti :

— Sînt paterul Spe, poate c-ai mai auzit de numele meu, am colindat adeseori prin Rimpar, în sus către Spessart, și am trecut de multe ori pe lîngă castelul Ehrenberg.

Junkerul răspunse :

— Se-prea poate, pater.

Iar paterul la rîndul său :

— Dacă tu nu mă cunoști, doresc eu să mă cunoști ; eu te cunosc bine !

Junkerul tăcu și rămase pe gînduri.

— Dacă mă cunoașteți, răspunse el în cele din urmă cu tonul său mirat, poate c-ați vrea să-mi spuneți de ce mă aflu aici.

Paterul rămase iarăși tăcut.

— Nu mi-o puteţi spune, urmă junkerul, asta mi-am închipuit şi eu, atunci spuneţi-mi cel puţin dacă lumea e tot pe locul ei.

Suna a glumă, aşa cum îi plăcea să vorbească şi totuşi nu era o glumă.

— Tot pe locul ei, junkere, stă neclintită pe locul ei, de asta are grijă Domnul nostru din ceruri.

— Şi mai străluceşte soarele, pater ? Am visat că Domnul nostru Isus a poruncit celor trei arhangheli să acopere soarele cu un cearşaf mare, pînă ce o trece anul, şi oricine ar murmura sau ar atinge cu mîna, fie şi un colţişor al cearşafului, să fie osîndit să-şi audă mama ţipînd într-un cuptor încins.

Paterul grăi şi se vedea cum pieptul îi tresălta de durere :

— Junkere, te rog nu-ţi lua visul drept ornic după care să-ţi măsori vremea.

Minunat cuvînt rostise paterul Spe. Junkerul Ernst rămase uluit, auzindu-l : visul şi viaţa nu se învălmăşiseră oare în el ? Şi nu mai stăruiau oare într-însul cadranul şi arătătorul din lumea sa de vis, arătînd ora greşită ? Privi îngîndurat în gol, îl cercetă cu ochii pe oaspe, îşi împreună apoi mîinile cu gestul lui obişnuit şi rosti :

— Faţa domniei voastre este încă aşa de tînără ; de ce, pater, vă este părul atît de alb ?

Paterul zîmbi :

— Acelaşi lucru m-a întrebat nu de mult şi

tînărul canonic Philipp de Schönbrun și i-am zis: zădărniciile de acum mi-au pricinuit-o!

— Ce vreți să spuneți?

— Mi-a pricinuit-o zădărnicia atîtor și atîtor suspine și lacrimi. Lacrimile nu seacă, suspinele nu contenesc, unele sînt ca marea, celelalte ca vijelia, totul crește și crește mereu. Mi-a pricinuit-o zădărnicia cuvintelor, aproape deopotrivă ca zădărnicia faptelor. Zădărnicia celor nevinovați care cad învinși, zădărnicia celor vinovați care umblă cu fruntea sus. Mi-a venit de la tot ce prisosește, junkere; de la tot ce e peste măsură de greu. Eu am văzut ce se petrece sub soare; am proslăvit mai mult pe morți decît pe vii, și-i prea-fericesc pe cei ce nu s-au născut, care nu sînt siliți să vadă ce se întîmplă sub soare. Întreaga fire e cernită din această pricină; cum dar să nu fiu îndoliat și eu, cum să nu-mi fi albit părul?

Junkerul îl privi multă vreme în tăcere și apoi rosti:

— N-ați vrea să veniți lîngă mine, prea venerate pater, n-ați vrea să vă așezați pe bancă, lîngă mine?

Spe încuviință prietenos din cap și nu șovăi să dea urmare rugăminții. Încerca un simțămînt plăcut de a-l ști pe junker așa de aproape; arareori i-a fost dat să dăruiască și să primească atîta dragoste; omul, și nu numai acel care era în fața lui și pe care-l putea vedea și auzi, ci

însăşi făptura omenească îi deveni ca niciodată neasemuit de scumpă şi peste măsură vrednică de iubirea sa — acea făptură frăţească născută din pîntecele aceleiaşi mame şi îndrumată de acel spirit ce depăşeşte puterea noastră de înţelegere, şi la care nu poţi ajunge nici prin credinţă, nici prin cuvinte, nici prin nume, nici prin rugăciune; numai sorbindu-l cu fiecare răsuflare poţi trăi în — şi prin el.

Junkerul îl privi cu încordare.

— Vorbiţi, iubite pater, se rugă el.

— Şi ce să vorbesc? întrebă Spe.

— Povestiţi-mi, îl rugă junkerul, povestiţi-mi ceva despre domnia voastră.

Neaşteptata dorinţă rostită de aceste buze îl mişcă pe pater Spe, căruia i se păru că o pasăre cîntăreaţă i s-ar fi aşezat în palmă ca să asculte sunetele aspre, ieşite din gîtlejul unui om.

— Nu eşti tu acela, junkere, care treci drept meşter în ale povestirii? întrebă el glumind uşor. Ce ţi-aş putea aduce eu nou?

Junkerul scutură din cap, buzele îi îngînau ceva, dar Spe nu putea auzi ce anume. Atît înţelese, că în faţa lui se găsea un om care se rătăcise; mintea copilului rătăcit îl chema şi-l ruga să-i dea îndrumare şi sfat. Fusese împins în beznă tînărul care hoinărea fără griji şi folosea din plin toate elementele; natura îl înzestrase cu multă dărnicie; sufletul său era ca o minge de foc ce plutea în spaţiu, trăgîndu-şi mulţumirea

din această minunată văpaie; dar soarta l-a prins și îl ținea ferecat în pumnul ei, făcîndu-l să simtă ce-i frica. Geniul său înaripat n-avusese putere să se împotrivească acestui destin, căruia i se încredințase pînă atunci, ca în joacă; prea trăise de unul singur și prea fusese lăsat în voia sa, prea se cufundase în visurile sale, neavînd tată, nici mamă, lipsit de prieten și de frați; tînjea mai ales după cuvinte izvorîte din viață, după o inimă prietenă, după pămînt și realitate, pe care să le simtă cît mai aproape de el. Spe îl înțelese și începu să-i istorisească povestea vieții sale: cum pornise să-i ajute pe sărmani, cum din grijă pentru popor, colindase din țară în țară, din tîrg în tîrg, negăsind peste tot decît numai nevoi, asuprire, minciună, cruzime și ură; și cît de greu i-a fost să nu-și piardă curajul și încrederea în om. Îi vorbi de urgiile războiului, de ciumă și recolte proaste, de orbirea celor prea zeloși în credință, de perfidia celor mari, de amarnica mizerie în care ajunsese patria germană, pradă mizeriei, superstiției, calomniei și defăimării, într-un cuvînt: un trup bolnav care dă cu piciorul medicului său și-l scuipă pe cel ce-l îngrijește. Îi mai povesti junkerului, care-l asculta ținîndu-și răsuflarea, multe din faptele și întîmplările sale: cum culesese de curînd doi copilași la marginea unei păduri în flăcări; cum găsise într-un sat părăsit, pe un moșneag care arăta ca profetul Eremia și ase-

menea acestuia rostea blesteme şi făcea proorociri înspăimîntătoare, şi cum l-a luat pe bătrîn în braţe ca pe un sugar şi l-a liniştit ; cum nimerise într-un tîrg în care mai toţi localnicii erau aproape să înnebunească ; nebunia, ca o molimă cuprinsese pe bătrîn şi tînăr, pe nobil şi pe omul de rînd, toţi aşteptau sfîrşitul lumii, de multe ce înduraseră ; în trei rînduri suferiseră cruzimile sîngeroasă ale unor oşti ce veneau şi plecau ; în trei rînduri înduraseră chin şi osîndă, şi acum îşi aşteptau sfîrşitul.

Îi istorisi apoi despre vrăjitoare şi ce vorbea cu ele ; cum obscurantismul şi fanatismul se înstăpîniseră pretutindeni în sufletele multor femei nobile şi alese ; cum cei binevoitori priveau acest fenomen fără a-l înţelege, în timp ce neînfrînata patimă a unor visuri deşănţate se desfăta la vederea goliciunii ce se zvîrcolea ; îţi venea să-ţi strigi durerea ca să se audă pînă în vremurile cele mai îndepărtate ale seminţiei omeneşti, fiindcă oamenii de acuma sînt surzi, dar nu numai trupeşte, ci cugetul şi sufletul le sînt zăvorite. Ce de taine, junkere, ce de patimi întunecate, ce de vicii răscolite din străfunduri, nu sînt înfăţişate lumii induse în eroare, drept lege şi dreptate ; ele fierb laolaltă cu zeama stătută ce-o pregătesc în cuhniile lor amestecătorii de otrăvuri, greu de dibuit.

Sărmanele femei, o tu Cristos cel chinuit, dacă te-ai îndura de ele ! Cum se agăţau unele de el

ca înecatul de o grindă; cuvintele ce le rosteau, groaza ce se strecura în cuvintele ce le picurau de pe buze, pielea lor chinuită, mustind de puroi, nimic, nimic nu putea ajuta împotriva nebuniei; nesocotința devenise dezmăț; oamenii se mirau că ziua și noaptea se mai perindă în obișnuita lor ordine, că vaca, măgarul și calul mai îndură suflarea omului, bineînțeles nu și privirea lui — asta n-o mai îndură nici un animal. Și totuși omul este o făptură superioară, în răutatea lui licărește cînd și cînd nobilul metal al firii sale, de la zămislirea ei.

— În Colonia, povesti Spe, era un răufăcător, un ucigaș, care urma să fie executat. Zadarnice toate încercările de a-l face să se căiască. Atunci i-am spus: tu știi că am cîteva fapte bune trecute în socoteala mea, le trec toate pe seama ta și ți le dăruiesc ție, dacă arăți că te căiești pentru fărădelegile tale. Atunci omul se închise în sine ca să-și cerceteze trecutul și, cu adîncă mîhnire, se pocăi. Însă înainte de a fi executat, căzu în genunchi și mă rugă să-mi iau înapoi faptele bune, că nu poate păși în fața domnului cu bunuri dobîndite prin vicleșug. Era însă prea tîrziu, îi dădusem totul în zălog și nu-mi mai rămăsese altceva de făcut, decît s-o iau iar de la capăt.

Tăcu cîteva clipe și apoi urmă:

— A fost răstimpul cel mai greu pentru mine; pierdusem la bietul păcătos toate faptele mele

bune și m-am închinat Mîntuitorului ; l-am rugat să dea poruncă ca toți cei care pînă atunci m-au iubit să mă urască, toți cei care m-au sprijinit să se lepede de mine, ca să mi se poată da prilejul să pun la încercare toată puterea mea sufletească. Și așa s-a întîmplat ; ruga mi-a fost împlinită. Atunci eram piatra în care loveau mereu mai-marii mei, mă ocoleau cei din Convent, eram bănuit de prinții domnitori și bîrfit de frații mei eclesiaști. Dar le înduram pe toate cu bucurie.

Junkerul se aplecase încet, încet, către Spe, ca să-l poată privi mai bine în față ; își sprijinise amîndouă mîinile de un genunchi al paterului, își lipise un umăr de pieptul acestuia, și așa îl asculta cu capul ridicat și cu privirea îngîndurată.

— Eu n-am știut nimic ce-i cu oamenii, mărturisi el, abia acum mă învățați dumneavoastră.

— Dacă-ți însușești învățătura, junkere, atunci trebuie s-o uiți din nou. Unii trăiesc din ceea ce văd, alții din ceea ce gîndesc, puțini însă trăiesc numai din ceea ce simt în inimă.

— Eu am nevoie de ochii mei, iubite Pater, nu mi-i vătămați.

— De bună seamă, dar mie mi se pare că tu ai privit numai la multe cu ochii tăi, eu însă am văzut multe.

— Cunosc toate ascunzătorile din pădure, grăi junkerul aproape cu mîndrie.

— Şi ce încă? întrebă Spe.

— Ştiu unde-şi fac cuib cucuvelele şi unde se adapă căprioarele.

— Şi mai ce?

— Cunosc stelele, ştiu unde răsare pe cer iarna şi vara cloşca cu pui, ursa şi părul Berenicei.

— Asta e ceva, junkere, dar, cum spui şi tu, n-are nimic de-a face cu oamenii?

Junkerul deveni din ce în ce mai încrezător.

— Şi cînd ne gîndim ce de comori sînt ascunse în pămînt, aur, argint, pietre scumpe; cel ales le vede lucind în noapte. Se poate auzi cum curge seva în copaci, cum îngînă apa în fîntînă.

— Aşadar tu eşti totuşi, un vrăjitor, junkere.

Junkerul întrebă cu buzele tremurătoare:

— Asta e vrăjitorie, patere?

— Ar putea să fie, răspunse Spe, încurcat; un soi de vrăjitorie, despre care cu greu se poate găsi ceva în *malleus malificorum*. Copilul meu, există totuşi jocuri vrăjitoreşti şi o înclinare spre farmece, în care se poate uşor prinde spiritul omului ca în mrejele de păianjen, îndepărtîndu-se astfel de la adevăratul lui ţel. Şi acum ai vrea să afli de la mine care e ţelul cel adevărat. Uite, asta nu ţi-o pot spune, nici nu trebuie să încerc să ţi-o spun. In această privinţă, învăţătura e numai vînt, iar cuvîntul, un clopoţel ce sună. Asta trebuie să ţîşnească din tine, mă

înțelegi? Să dea Domnul să mă înțelegi bine, căci altminteri nu ți-am adus decît eroare și îngreunare.

Pe chipul junkerului se petrecu ceva neobișnuit, rămase cîteva clipe încremenit, cu pleoapele strînse, dar după ce fața i se mai destinse, șopti:

— Cred, pater, cred că vă înțeleg. De cînd, în casa ceea a apărut mama mea, de atunci simt cu totul altceva, ce anume, n-aș putea să vă spun. Nu-i așa, pater, c-a fost numai o vedenie? Spuneți-mi-o, a fost numai o vedenie? Încordat și plin de teamă, îl privea în față pe Spe de parcă i-ar fi fost la fel de frică de un *nu* ca și de un *da*, de parcă ar fi vrut să inducă în eroare și să fie indus în eroare — să se smulgă cunoașterii cu toată puterea fanteziei. Zadarnică stăruință.

Trăsăturile sale se brăzdară adînc, ca ale unui moșneag; puse mîinile împreunate pe umerii lui Spe și-l rugă:

— Trebuie să-mi aduceți o veste de la dînsa, pater, făgăduiți-mi-o, pînă nu capăt o veste, mintea mea rătăcește, înstrăinată, făgăduiți-mi-o, bunul meu pater.

Între timp se lăsase întunericul. Spe oftă adînc și vru să dea făgăduiala cerută, cînd un zgomot nedeslușit pătrunse pînă la dînșii, un zbîrnîit și un vuiet îndepărtat, care se întețeau pe măsură ce se apropiau.

15

Nu trecuseră nici trei zile şi vestea întemniţării junkerului Ernst von Ehrenberg se răspîndise în tot vicariatul şi mult dincolo de hotarele lui. Deşi pater Gropp poruncise preoţilor în subordinea lui să nu sufle o vorbă despre chestiunea aceasta, a doua zi dimineaţa, cele întîmplate răzbiseră pînă în cele mai îndepărtate unghere ale oraşului şi, fiindcă ştirea nu rămăsese îngrădită în palat şi fiindcă nici zidurile, nici porţile oraşului nu i-au putut pune stavilă, ea gonea din sat în sat, din cătun în cătun, din plasă în plasă, de la o aşezare la alta, pe Main în sus şi în jos, către miazănoapte şi către miazăzi, purtată ca de un lanţ de ştafete bine orînduite ; şi ajunse astfel în Frichenhausen şi Rinderfeld ca şi la Scheinfeld şi Ludwigsbad, prin pustietăţile din Spessart, ca şi prin podgoriile de la Kitzingen. Şi-o spuneau unii altora oamenii prin cîrciumi, prin pieţe, la iarmaroace, în biserici ; surugiii şi-o strigau unul altuia la încrucişări de drumuri, ţăranii şi-o vesteau la cositul livezilor, îngrijitorii viilor la legatul viţei, pedestraşii la focul din bivuacuri ; cerşetorii, ţiganii şi învăţăceii pribegi o dădeau ca dar în schimbul pomenilor.

Bătrînii scuturau cu mîhnire din cap, întrebîndu-se ce putea fi diavolesc în băiatul cel nobil, căci ei cunoşteau numai bucuria cu care-i împăr-

tăşea. Magistratul din Würzburg primise de la căpetenia unei bande de tîlhari din Odenwald o scrisoare întocmită în latineşte, prin care se cerea ca junkerul să fie neîntîrziat lăsat slobod, de nu, se va da foc oraşului. Astea toate erau doar un uşor val de suprafaţă, în comparaţie cu tulburarea adîncă din spiritul tineretului, al copiilor. Mii şi mii de oameni din nenumăratele locuri unde hălăduise în ceasuri de plăcută desfătare nu-l puteau uita ; el se contopise cu gîndirea lor, prezenţa lui le apărea ca o adevărată sărbătoare, ca ceva despre care se vorbeşte cu mult înainte şi mult după ce a fost, şi care te face fericit. Junkerul — cuvîntul acesta căpătă în gura unora un ton de gingăşie, o mlădiere care nu se mai desluşise în vorbele lor pînă atunci; suna ca o aşteptare, care se putea împlini numai o singură dată şi numai dăruită de acest om. De ce n-ar fi fost recunoscători frumosului vis pe care îl sădise în inimile lor ca pe o floare fermecătoare, într-un pămînt nisipos ? Cum să nu-i fi dus dorul, de vreme ce el îi învăţase să cunoască miraculosul şi să uite de necazuri ?

Cînd se zvoni că mult-îndrăgitul şi doritul zace în lanţuri, în temniţa monetăriei din Würzburg, o spaimă înfiorătoare tulbură tinerele suflete, ca şi cum s-ar fi făcut dintr-o dată noapte, în plină amiază, sau ar fi îngheţat apele Mainului în toiul verii ! Dar nu se arăta încă o voinţă de acţiune, nu apăruse încă un spirit răzvrătitor, deşi ici

colea, cei loviţi se strîngeau în pîlcuri, pîlcuri, iar cei mai vîrstnici se întrebau unii pe alţii, ce-i de făcut, căci a nu face nimic şi a se supune în linişte li se părea de neîndurat. Imboldul la împotrivire veni totuşi curînd şi-i atrase pe toţi cu o putere de nestăvilit.

Fratele Felician vorbise faţă de preceptorii învăţăceilor din internat. Peter Meyer trăsese cu urechea şi aflase totul. În timp ce colegii săi încremeniseră, uluiţi şi descurajaţi, el se hotărîse de la bun început să purceadă la fapte, şi fiindcă se simţea oricum nenorocit în internat, se folosi de o clipă de lipsă de supraveghere ca să fugă. La biserica Sfîntului Duh se întîlni cu Silberhans şi, nespus de tulburat, îi împărtăşi tot ce aflase; tînărul abia aştepta prilejul ca să pună capăt hoinărelilor sale fără de rost; ştia el unde să dea în oraş de studentul Burger şi de tăbăcarul Batsch, şi în timp ce se sfătuia cu aceştia cum să răspîndească vestea, Peter Meyer o şterse pe poarta dinspre Heidingsfeld şi îşi adună prietenii din satele din regiunea Kitzing. Şaisprezece ceasuri de-a rîndul a tot bătut drumurile. Flacăra o dată aprinsă se întindea năvalnic, tot mai departe. Copiii dintr-un sat luau înţelegere cu alţii din alt sat; hotărîrile lor treceau din tîrguşor în tîrguşor, şi astfel se înţeleseră ca negreşit joi, în ajun de Petru şi Pavel, junkerul să fie slobozit. „Vrem să-l avem din nou pe junker“, era cuvîntul de ordine; „Vrem să-l scoatem din temniţă“ —

cum şi cînd nu se discuta încă. Totuşi la răstimp de numai cîteva ceasuri veneau alţi fugari din Würzburg, purtători de ordine tainice care zburau cu o repeziciune de neînţeles prin tot ţinutul.

În zilele de vineri şi sîmbătă, numeroase cete se adunară în faţa castelului din Ehrenberg, stătură ceasuri în şir în curte, măsurînd zidurile cu privirea, şuşotind şi murmurînd. Către seară, îl strigară pe nume pe junker, ca să se încredinţeze dacă-i acasă, după cum vor primi sau nu răspuns de la el. În noaptea spre duminică, cînd castelul ardea în flăcări, veniră cu sutele, copii de ţărani, băieţii unor tăietori de lemne şi păstori şi o duzină de calfe din breslele din Karstadt şi Ochsenfurth ; ţinură sfat de război la lumina pojarului. Un anume Göbeling le vorbi tare şi cu înflăcărare ; apoi, luminaţi pînă departe de castelul în flăcări, apucară cu toţii spre Würzburg, intonînd tot drumul, pe vreme de noapte, cîntece de răzvrătire. Nimeni nu ştia de unde pornise zvonul, dar cum se aflase că junkerul urma să treacă din lumea celor vii în lumea celor morţi, în ziua de vineri, de Buna Vestire, în miez de noapte, hotărîră ca vineri să se dea asaltul cel mare. Spre asfinţit, junkerul urma să fie scos din temniţă.

Între timp fuseseră atraşi şi copiii din Würzburg ; ei alcătuiau un alai mare, şi adesea se nimerea ca cei mai zeloşi să fie tocmai băieţii care ştiau numai din auzite ce-i cu junkerul.

Muntele Marienberg, cu rîpele şi stîncile sale ascuţite devenise cantonamentul solilor şi al acelora din ţinut care o luaseră înaintea altora; aceştia aveau însărcinarea de a păstra buna orînduială în planul primejdios ce-l urziseră, veghind să disciplineze cetele cam sălbatice care se adunau mereu, ceas de ceas. La poalele cetăţii durată în munte se afla o uşă tăinuită într-un zid; paznicul care locuia acolo într-o căsuţă, acelaşi de ani de zile, beteag de picioare, era în fiece seară îmbătat de tăbăcarul Batsch şi de Dominik Eisenbeiss, un ucenic de tîmplar; nu trecea mult şi se adunau conjuraţii, care pînă în acel moment se ascundeau cu grijă pe malul apei şi prin vîlcele şi se strecurau pe nesimţite, ca nişte umbre, sub conducerea băieţilor mai mari de şaisprezece ani.

Mare e mirarea că o mişcare atît de răscolitoare, cu atîtea adunări şi de o asemenea forfotă, s-a putut desfăşura fără a fi băgată în seamă de cei din oraş. Ar fi greu de spus că acest lucru a fost cu putinţă, numai din pricină că cei care au luat parte au ştiut să se păzească atît de bine, dar buimăceala şi nedumerirea tuturor îşi aveau şi ele partea lor în această împrejurare. Faptul că nu se ivise nici o trădare, nici o pîră, se explică tot prin surzenia şi deznădăjduita orbire de care erau loviţi localnicii; dar trebuie să ţinem totodată seama că şi tineretul, în năvalnicul său avînt, s-a ferit să facă prea mare zarvă şi că a

găsit că nu-i cu cale să bată darabana fără rost. E drept că multe semne stîrneau mirare; nedumeriţi, oamenii se iscodeau unii pe alţii; ba unii primiseră şi avertismente, dar nimeni nu putea spune ceva precis; greu i-ar fi putut trece cuiva prin minte că-i pîndeşte o nenorocire şi că se cuvine s-o înlăture; nimeni neştiind pe cine l-ar putea ameninţa; dimpotrivă, cei mai mulţi doreau să se întîmple ceva groaznic, care să pună odată capăt fricii chinuitoare de fiece zi şi clipă. Peste toate mai erau şi zvonurile ce se tot strecurau de la palatul episcopal; unii spuneau că episcopul însuşi ar fi stăpînit de diavol, că paterul Gropp s-a străduit din greu să-l smulgă din ghearele satanei prin tot felul de conjurări; alţii sporovăiau că boala năprasnică ce a dat peste el i-ar fi venit de la nişte vrăji ce i le-ar fi făcut baroneasa de Ehrenberg; au mai fost şi dintre acei care ar fi aflat că arhiepiscopul din Mainz ar fi dat o enciclică împotriva măsurilor turbate şi crude ale colegului său, şi că de acum înainte lucrurile se vor îndrepta.

Toată această vorbărie nu era lipsită de adevăr; episcopul era chiar bolnav, zăcea la reşedinţa sa de vară din Veitshöchheim şi frigurile îl aruncau de colo colo, ca pe o minge. Învinuirea baronesei nu-l făcuse mai înţelegător; dimpotrivă, i-a încîlcit şi mai rău minţile; înfiorat, se vedea prins el însuşi în acel misterios vîrtej ţîşnit din prăpastia fumegîndă; livid de teamă, folosea

împotrivă-şi aceleaşi argumente, descoperind acelaşi semne de bănuială în activitatea sa, datorită cărora turnase jale peste jale pe capul credincioşilor săi. Le făcuse toate astea ca să frîngă puterea lui Lucifer, e adevărat, dar înainte de toate trebuia să fie el însuşi încredinţat că persoana sa era fără îndoială în afara ispitelor diavoleşti. Dacă nu era aşa, atunci era pierdut; nimic nu-l putea scăpa. Şi în vreme ce se răsucea gemînd în culcuşul său, înălţa rugi la ceruri şi îl striga din cînd în cînd pe junker; aiurînd, vorbea cu băiatul şi se lăuda pentru fapta de a-l fi ferit de tortură, deşi toate îl îmbiau s-o facă, dintr-o dorinţă diabolică, după cum umilit şi silit de dorul de a se pocăi, şi-o mărturisise el însuşi.

De unde izvora oare dragostea lui pentru băiat, încît era în stare să dea bani, tot ce avea, poate chiar şi izbăvirea sufletului său, pentru o cît de mică drăgălăşenie din parte-i; dar cu aceeaşi poftă nebună, cu nespusă desfătare, ar fi nimicit trupul ce-i trezea asemenea simţăminte! Ceea ce-l îndemna nu putea fi decît ceva diabolic; se dovedea astfel, fără umbră de îndoială, că era un nemernic şi nu se mai cuvenea să rostească osînde de pe scaunul judecătoresc. Porunci să vină secretarul Baumgarten, dădu ordin ca toţi cei vinovaţi de vrăjitorie să fie eliberaţi şi semnă cu mîna tremurătoare documentul ce urma să fie înmînat paterului Gropp. Paterul nu-şi crezu ochilor, cînd îl citi. Să goleşti de pe o zi pe alta

temniţa de vrăjitori, însemna să dezlănţui pe toţi demonii văzduhului, însemna să dai pradă lumea de sus, atît de greu purificată, lumii de jos; însemna să despoi o operă minunată de gloria ei, de rodul ei, punînd în primejdie toată creştinătatea. Se împotrivi la îndeplinirea poruncii şi îndeosebi în ceea ce-l privea pe junkerul de Ehrenberg, pe care-l socotea ca o chintesenţă a fiinţei diavoleşti; nici prin gînd nu-i trecea să-l elibereze, dimpotrivă, porunci în taină, ca băiatul, deşi nu făcuse nici o mărturisire, să fie executat cu sabia, chiar în acea noapte, aşa cum se hotărîse mai dinainte. În acelaşi timp trimise episcopului o ştafetă, cerîndu-i încuviinţarea pentru întoarcerea sa la colegiu, nădăjduind că episcopul, neputîndu-se lipsi de el, nu-l va lăsa să plece. Rămase uluit, primind răspunsul prin care episcopul îi încuviinţa plecarea.

Prin porunca ce o dăduse de a se tăinui ordinul de executare, paterul nu-şi atinse scopul, deoarece secretarul Baumgarten, care-l duşmănea pe iezuit, nu se simţi dator să tacă şi, deşi ordinul dat nu făcea decît să întărească o osîndă dinainte hotărîtă, — neavînd deci nimic surprinzător, — datorită însă situaţiei schimbate din ultima vreme, ea răsună ca o alarmă de fanfară. În cele din urmă se deşteptară din încremenire şi cetăţenii şi norodul de jos; mulţi din ei prinseră de veste despre conjuraţia întru salvarea junkerului, dar nu se încumetau să se pună în mişcare.

Apăsarea sub care gemuseră atîta vreme îi făcuse lași ; se zăvorîră în casele lor, așteptînd să vadă ce se va întîmpla.

În după-amiaza de vineri, pe la orele patru, începu să curgă șuvoiul de copii prin toate porțile orașului ; paznicii rămaseră cu gura căscată, ofițerii nu știau ce au de făcut și înainte de a primi un ordin pe care-l ceruseră comandantului, năvalnica mulțime nu mai putea fi stăvilită. Valuri, valuri se revărsau de pe muntele Steinberg ; de pe Marienberg, foiau la vale ca furnicile ; fluturau în bătaia soarelui stegulețe albastre, verzi și roșii ; vuiet de glasuri de un milion de ori mai puternic decît un concert de greieri zguduia văzduhul. La poarta dinspre Aschaffenburg, garda vru să ridice podul, și prin zăngănitul lanțurilor răzbi înfiorătorul strigăt de spaimă al copiilor : vreo cincisprezece, douăzeci, căzură în șanț și se înecară. Un ofițer călare ce venea dinspre oraș, scos din fire la vederea crimei făptuite de paznici, lovi cu sabia și podul fu din nou lăsat în jos ; și după cum ținea să lămurească căpitanul revoltat, copiii nu puteau fi socotiți ca dușmani și chiar dacă aveau vreun gînd dușmănos, nu-i era îngăduit nimănui să se apere de ei, printr-o faptă atît de vicleană.

Vestea celor întîmplate se răspîndi însă numaidecît, umplînd lumea de îndîrjire ; se vorbea de sute de copii înecați în șanțul din jurul ora-

şului, aşa că iureşul năvălitorilor nu mai putea fi ţinut în frîu.

La ceasurile cinci, mulţimea crescuse din cale afară. Ca gîngăniile, ca roiuri de lăcuste, aşa vorbea despre ei primarul faţă de colegii săi. În faţa bisericii parohiale, în piaţa catedralei, la biserica Neumünster, mulţimea era atît de deasă încît se putea trece peste ea ca pe un pod.

La ceasurile şase, toate clopotele bisericilor sunară alarma ; fu scoasă toată garnizoana oraşului ; garda palatului sună şi ea alarma.

În piaţa mare se alcătuiră gărzi cetăţeneşti din cîteva duzini de omuleţi fricoşi care nu ştiau ce să facă. Cu puţin înainte de ceasurile şapte, trecu în marş spre casă, o coloană de elevi ai unei şcoli de călugări, băieţi şi fetiţe de cinci, şase, şapte ani ; fuseseră la o serbare, la Röppele, la biserica de pelerinaj de pe Marienberg. În faţa alaiului păşeau trei muzicanţi cu două trîmbiţe şi un corn, după ei se înşiruiau elevii în rînduri de cîte doi cu învăţătorii lor ; veneau apoi alţi trei muzicanţi cu viori, urmaţi de şirurile de fetiţe cu coroniţe de flori pe cap, cu buchetele în mînă şi cu cărţile de rugăciuni subsuoară. Mai repede decît ai rosti Tatăl Nostru, marşul idilic fu destrămat şi înghiţit, purtat ca de o apă şi tîrît prin uliţele strîmte, unde de o parte şi de alta, scoteau capul pe geamuri oameni muţi de curiozitate şi de teamă. Se auzeau strigîndu-se nume ; mulţi îşi recunoşteau în învălmăşeală

băieţii, fetele, nepoţii ; cei strigaţi îşi ridicau privirile, rîzînd, glumind, ameninţînd ; era ca un talaz nesfîrşit de cosiţe şi plete bălaie, castanii. negre — şi din ulicioarele lăturalnice veneau buluc mereu alte şi alte mulţimi : „Uite-i pe cei din Dettelbach, din Obernbreiter, din Ipesheimer, din Rimpar, din Zelle, Mainberheimer, din Ochsenfurth, din Karlstadt, din Retzbach, din Volkach, din Markbreit!“ Cite un conducător mai de ispravă era întîmpinat cu strigăte : „Salutare Hans Cristoph, salutare măi Schorschi a măcelarului ; ei tu de acolo, Diebold din Imsing !“ Unde se ivea cîte un pîlc de pedestraşi înarmaţi, erau luaţi pe sus cu halebardele lor cu tot ; garda de apărare a episcopului n-a putut face mai multă ispravă decît coloana de călugări dominicani care încercaseră să oprească mulţimea la intrarea în piaţa Iulius, înşiruindu-se cu mîinile ridicate şi purtînd un crucifix în capul coloanei.

Mulţimea înainta, înainta ca împinsă de la sine, spre monetărie.

Acolo, aşezaţi roată în faţa caselor străvechi, se adunaseră, între ceasurile şapte şi opt, cîteva sute de răzvrătiţi, şi după un timp, cei mai curajoşi cerură să fie lăsaţi să intre în temniţă ; la această îndrăzneală, cei trei paznici, ocupaţi să arunce zarurile şi să-şi fumeze pipele, răspunseră printr-un rîs dispreţuitor. La cererile lor stăruitoare, îi ameninţară că le vor sparge capetele, dar deodată se iviră din toate colţurile

şi din toate uliţele, cete de răzvrătiţi ; păzitorii se speriară, nu înţelegeau ce se întîmplă şi închiseră grăbit poarta. Un vuiet furios se izbea de zidurile negre, întărit de către oştile răzleţe ce se adunau rînd pe rînd şi care se contopiseră fără veste într-una singură. Se adunară o mie, se adunară două mii, cinci mii, opt mii ; şi cît puteai cuprinde cu ochii, uliţele erau toate ticsite de chipuri de micuţi. Cei din faţă adunaseră pietre şi le aruncau în geamuri. Un sfert de ceas nu se auzea decît zăngănitul cioburilor de sticlă ; alţii smulgeau stîlpii din zaplazuri şi băteau cu putere în poartă ; studentul Burger, un ucenic zugrav hoinar, pe nume Koselich şi Peter Meyer preluară comanda supremă ; gratiile ferestrelor de la catul de jos fură smulse ; nu mai era cu putinţă să-i ţină cineva în loc ; nici o stavilă nu-i mai putea opri, nenumăratele braţe slăbuţe se uniră căpătînd putere de uriaş. Poarta de stejar nu mai putea ţine ; păzitorii o luară la fugă, iar cîteva minute după ce ornicul catedralei bătu ora opt, mulţimea în plină frămîntare se năpusti ; şuvoiul de copii, strigînd, chiuind şi intonînd cîntece de izbîndă se revărsă în clădirea părăsită ; înainta şi năvălea prin geamurile tuturor caturilor şi deodată răsună din mii de glasuri un strigăt : Junkerul, junkerul, şi ecoul puternic se răsfrîngea din toate bolţile.

Peter Meyer, pretutindeni în fruntea tuturor, găsi celula în care era închis junkerul ; se răsti

la paznic să dea cheia, şi pe dată se înfiinţară de o parte şi de cealaltă a lui, Batsch şi Silberhans, îndreptînd pistoalele către cel care se codea şi în acelaşi timp, treizeci, patruzeci de băietani loveau cu reteveiele în uşa celulei. Silberhans îşi croi drum cu cheia, uşa grea zbură în lături şi iată-l pe junker, palid, liniştit, uluit, în spatele lui pater Spe, dar năvălitorii nu-l vedeau decît pe cel care li-era drag, se repeziră la el, doi îl apucară şi-l ridicară pe umeri, ceilalţi începură să dănţuiască nebuni de bucurie: „E al nostru, al nostru!" răsunau chiote prin ganguri şi pe scări. Îl scoaseră afară în acea seară luminoasă de parcă l-ar fi scos dintr-o groapă; la poartă fură întîmpinaţi de o salvă care zgudui tot văzduhul, pornită din mijlocul mulţimii ce aştepta nerăbdătoare, deasă ca firele de iarbă pe o pajişte.

Se mai deschiseră şi alte multe uşi ale temniţei. Cîţiva cetăţeni şi meşteşugari se băgaseră şi ei între timp în clădire; la adăpostul răzmeriţei, prinseră şi ei curaj vrînd să-i slobozească pe ai lor. Pater Spe abia se putu strecura; întrebă ce-i cu baroneasa de Ehrenberg şi în cele din urmă cu ajutorul unui călugăr cerşetor care se învîrtea pe acolo, descoperi celula de fier în care zăcea ea, albă ca un cadavru, horcăind pe un braţ de paie; izbuti să-l convingă pe călugăr şi pe un cocoşat, — o calfă de lăcătuş, — să scoată femeia pe o targă, pe o uşă lăturalnică şi s-o

ducă în casa stareţului. Acolo se încredinţă c-ar mai putea fi scăpată; dădu Lenettei, care de bucurie nu era în stare să scoată o vorbă, o seamă de îndrumări cum s-o îngrijească, căci pater Spe se putea lua la întrecere cu orice medic învăţat şi apoi se întoarse la monetărie. Piaţa era goală, doar cîţiva întîrziaţi se mai învîrteau pe întuneric. Răzbea pînă la el iureşul de bucurie şi o porni într-acolo, de unde venea vuietul cel ciudat.

Abia se pornise la drum, că zări un snop de flăcări şi o volbură de scîntei stacojii înălţîndu-se la cer; lăsase casele şi uliţele în urmă; mergea pe o costişă ce urca uşor pînă sus spre zidurile oraşului cu crestele acoperite de iederă, care spintecau văzduhul negru-albăstriu; toată acea întindere uriaşă viermuia de mulţimea tinerilor răzvrătiţi, băieţi şi fete — cuprinşi într-un vălmăşag ameţitor.

Pînă acolo îl purtaseră pe umeri doi cîte doi pe junkerul eliberat, schimbîndu-se între ei cînd oboseau.

Dar nu oboseau aşa de uşor acei care năzuiau la acest oficiu de cinste: erau băieţi de ţărani, flăcăi voinici. În mijlocul Cîmpiei Albe se afla o piatră acoperită de muşchi; lăsîndu-l să alunece uşor din braţele lor, îl aşezară acolo pe junker ca pe un tron verde. Între timp se întunecase de-a binelea şi cum mulţimea aceea de tineri şi tinere ţineau cu orice chip să-l vadă, au

adunat găteje, crengi, rădăcini, frunze uscate, clădind o movilă mare, căreia i-au dat foc. Se înălţa o flacără uriaşă, pe care o înteţeau mereu cu multă grijă ; în jurul ei se strînse tot mai mult oastea de răzvrătiţi adunată pe Cîmpia Albă, toţi vrînd să-l vadă pe junker. În îmbulzeala aceea destul de primejdioasă, unii se căţărară pe plopii care străjuiau făcînd un arc în faţa zidului oraşului, iar alţii rostogoliră butoaie goale din cîrciuma lui Kasper Schwechelhoff cel rău şi se urcară pe ele. Mulţi din tineri îşi croiră în cele din urmă drum ca să dea junkerului bunătăţile ce i le-au adus : brînză, fructe, pîine proaspătă, covrigi, miere împăturită în frunze ; bunătăţi pe care le cărau de atîtea ceasuri prin buzunare, în raniţe, şi pe care i le ofereau acum ca pe nişte daruri spre cinstirea lui. Se îngrămădeau şi se împingeau unul pe altul, iar fetiţele ţipau de frică. Junkerul înţelegînd că trebuie să mai domolească avîntul mulţimii ca să nu se întîmple vreo nenorocire, se ridică în picioare şi făcu semn cu mîna ; urale peste urale izbucniră din nenumărate piepturi ; cu toţii înţeleseră ce dorea şi rămaseră tăcuţi, neclintiţi, fiecare pe locuşorul lui. Junkerul îngenunche şi se lăsă pe călcîi în faţa lor, aşa cum obişnuia el adesea, cînd se pornea pe povestit, ceea ce îi făcu să creadă că vor avea din nou prilej să-l audă ; perechi, perechi de ochi se aţinteau asupra lui, jur împrejur ; pe sus şi pe jos vedeai scăpărînd foc

din ochii lor care străluceau, aprinşi de lumina venită dinafară, a vîlvătaiei, ca şi de lumina lăuntrică a extazului şi a aşteptărilor; şi nu numai în rîndul din faţa lui, ci şi în multe alte rînduri se iţea mereu, mereu cîte o pereche de ochi, între două capete, pînă ce întunericul nopţii de iunie începu să şteargă uşor trăsăturile. Ochii păreau ca nişte licurici, ca pietre scînteietoare, ca de oţel, ca nişte bile colorate însufleţite, şi dintr-o dată izbucni: „Povestiţi, junkere! O poveste, junkere!" pe toate vocile şi tonurile ce le pot scoate nişte copii între nouă şi şaptesprezece ani, voci de altist care se frîng, altele de sopran acut, sunete ciripitoare şi guturale, şi tot mereu se înălţa acelaşi strigăt ca un chiot de război şi de chemare, ce trecea din gură în gură, prin sute de rînduri pînă în cele mai îndepărtate, pînă unde n-ar fi putut răzbi decît o trîmbiţă şi nu un glas de povestitor. Şi cînd junkerul tăcu, privind înainte cu strîngere de inimă şi-şi apleca tot mai tare capul în piept, începură din nou: „Povestiţi, junkere, povestiţi" — „Despre meşterul Grimmerlein" — „Despre căutătorul de comori fără-de-fund" — „Despre Mătrăgunel şi zîna de argint" — „Despre craiul Codru-verde" — „Despre fîntîna tămăduirii".

Junkerul îşi ridică privirea îngîndurată şi o purtă în jur, cerşind parcă ajutor, şi iată că printre chipurile tinere care stăteau lipite, cap lîngă cap, îl zări pe pater Spe, atît de înalt şi atît de

deosebit de ceilalți. El își făcuse încetișor loc prin mulțime, sta liniștit, ca un om încercat și trist, și din ochii săi atît de diferiți de ochii copiilor, din mișcările buzelor sale, junkerul citi vestea pe care inima sa o aștepta cu o încleștare dureroasă, o aștepta cu atîta ardoare de parcă tot ce se petrecea în jurul lui nu însemna nimic, nici liberarea sa, nici iureșul de bucurie, nici cerul uriaș deasupra lumii, nici glasurile îmbietoare, nici privirile strălucitoare, totul nu însemna nimic. „Veste de la mama, e salvată, trăiește !“ glăsuia acea privire. El se ridică ; un zîmbet de extaz îi flutură pe buze și începu :

— Am să vă spun o poveste ca nici una din acele pe care le știți, o poveste cu totul nouă, povestea junkerului Ernst von Ehrenberg, dar nu astăzi, poate peste un an, poate peste doi, aveți răbdare — un singur lucru, vă rog, numai răbdare.

Scrisă în toamna și în iarna 1925—1926.

Responsabil de carte: Madeleine Scarlat
Tehnoredactor: Ionel Gheorghiu
Corector: C. Moldoveanu

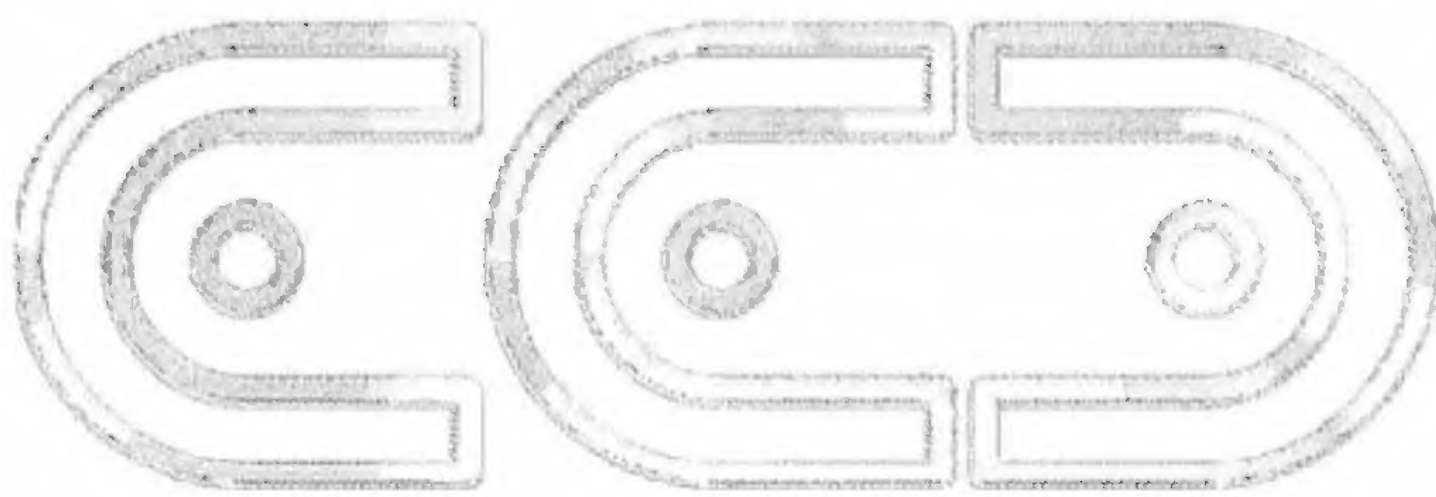

Dat la cules 25.03.57. Bun de tipar 30.05.57. Tiraj 15.110 ex. Hîrtie semi velină mată de 65 gr. m^2. Ft. 700×1000/32. Coli ed. 5,98. Coli de tipar 5,37. Ediția I. Comanda 3341. A. nr. 0994. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 A—32.

Tiparul executat sub com. nr. 500 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", București — R.P.R.

Scanare și prelucrare digitală

de

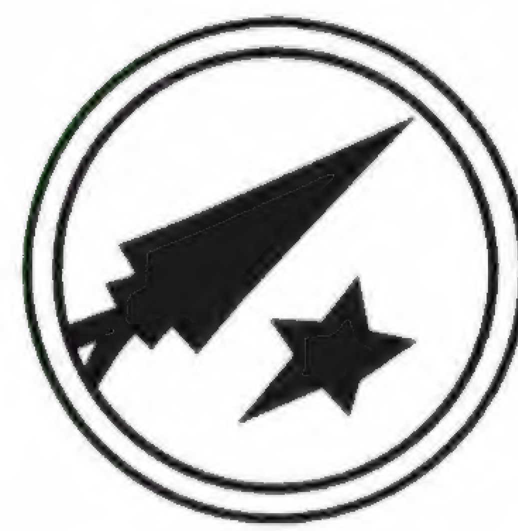

Anonim

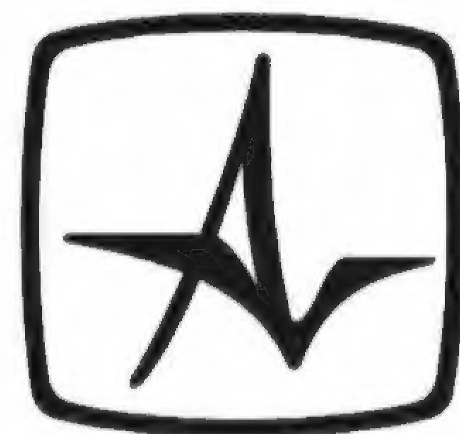

și

CAT Graur

Antwerpen

2023